

QUYỂN “HAI”

(Duka-Nipāta)

MỤC LỤC

Về Bản Dịch AN	Error! Bookmark not defined.
MỤC LỤC	iii
NHÓM 1. NHẬP KỶ AN CƯ MÙA MƯA	1
1 (1) <i>Tội Lỗi</i>	1
2 (2) <i>Sự Chuyên Cần Tu</i>	2
3 (3) <i>Gây Ra Thống Khổ</i>	3
4 (4) <i>Không Gây Ra Thống Khổ</i>	3
5 (5) <i>Đã Biết</i>	4
6 (6) <i>Gông Cùm</i>	5
7 (7) <i>Tội</i>	5
8 (8) <i>Sáng</i>	5
9 (9) <i>Hành Vi Đối Xử</i>	6
10 (10) <i>Nhập Kỳ An Cư Mùa Mưa</i>	6
NHÓM 2. NHỮNG VẤN ĐỀ VỀ GIỚI LUẬT	7
11 (1)	7
12 (2)	7
13 (3)	8
14 (4)	9
15 (5)	9
16 (6)	11
17 (7)	12
18 (8)	13

19 (9).....	14
20 (10).....	15
NHÓM 3. NGƯỜI NGU.....	16
21 (1).....	16
22 (2).....	16
23 (3).....	16
24 (4).....	17
25 (5).....	17
26 (6).....	17
27 (7).....	17
28 (8).....	18
29 (9).....	18
30 (10).....	18
31 (11).....	18
NHÓM 4. CÓ TÂM GIỐNG NHAU.....	20
32 (1).....	20
33 (2).....	20
34 (4).....	21
35 (4).....	22
36 (5).....	22
37 (6).....	25
38 (7).....	27
39 (8).....	28
40 (9).....	29

41 (10).....	29
NHÓM 5. CÁC (LOẠI) HỘI CHỨNG.....	31
42 (1).....	31
43 (2).....	31
44 (3).....	32
45 (4).....	33
46 (5).....	33
47 (6).....	34
48 (7).....	35
49 (8).....	36
50 (9).....	37
51 (10).....	37
NHÓM 6. NGƯỜI.....	39
52 (1).....	39
53 (2).....	39
54 (3).....	39
55 (4).....	39
56 (5).....	40
57 (6).....	40
58 (7).....	40
59 (8).....	40
60 (9).....	40
61 (10).....	40
62 (11).....	41

63 (12).....	42
NHÓM 7. (CÁC LOẠI) HẠNH PHÚC	44
64 (1).....	44
65 (2).....	44
66 (3).....	44
67 (4).....	44
68 (5).....	44
69 (6).....	45
70 (7).....	45
71 (8).....	45
72 (9).....	45
73 (10).....	45
74 (11).....	46
75 (12).....	46
76 (13).....	46
NHÓM 8. CÓ CƠ-SỞ	47
77 (1).....	47
78 (2).....	47
79 (3).....	47
80 (4).....	47
81 (5).....	47
82 (6).....	48
83 (7).....	48
84 (8).....	48

85 (9).....	48
86 (10).....	48
NHÓM 9. (HAI) PHÁP.....	49
87 (1).....	49
88 (2) – 97 (11)	49
NHÓM 10. NGƯỜI NGU	50
98 (1).....	50
99 (2).....	50
100 (3).....	50
101 (4).....	50
102 (5).....	50
103 (6).....	50
104 (7).....	51
105 (8).....	51
106 (9).....	51
107 (10).....	51
108 (11).....	51
109 (12).....	52
110 (13).....	52
111 (14).....	52
112 (15).....	52
113 (16).....	52
114 (17).....	53
115 (18).....	53

116 (19)	53
117 (20)	53
NHÓM 11. DỤC	54
118 (1)	54
119 (2)	54
120 (3)	54
121 (4)	54
122 (5)	54
123 (6)	55
124 (7)	55
125 (8)	55
126 (9)	55
127 (10)	55
128 (11)	56
129 (12)	56
NHÓM 12. KHÁT NGUYỆN	57
130 (1)	57
131 (2)	57
132 (3)	57
133 (4)	57
134 (5)	58
135 (6)	58
136 (7)	59
137 (8)	59

138 (9)	59
139 (10)	60
140 (11)	60
NHÓM 13. SỰ BỔ THÍ	61
141 (1)	61
142 (2)	61
143 (3)	61
144 (4)	61
145 (5)	61
146 (6)	62
147 (7)	62
148 (8)	62
149 (9)	62
150 (10)	62
NHÓM 14. SỰ TIẾP ĐÃI	63
151 (1)	63
152 (2)	63
153 (3)	63
154 (4)	63
155 (5)	63
156 (6)	63
157 (7)	64
158 (8)	64
159 (9)	64

160 (10).....	64
161 (11).....	64
162 (12).....	65
NHÓM 15. SỰ CHỨNG THIỀN.....	66
163 (1).....	66
164 (2) – 179 (17).....	66
NHÓM 16. SÂN GIẬN.....	67
180 (1) – 184 (5).....	67
185 (6) – 189 (10).....	67
190 (11) – 194 (15).....	67
195 (16) – 199 (20).....	67
200 (21) – 204 (35).....	68
205 (36) – 209 (40).....	68
210 (41) – 214 (46).....	68
215 (47) – 219 (50).....	69
220 (51) – 224 (55).....	69
225 (56) – 229 (60).....	69
NHÓM 17. NHỮNG PHẨM CHẤT BẤT THIỆN & LẶP LẠI. 70	70
230 (1) – 234 (5).....	70
235 (6) – 239 (10).....	70
240 (11) – 244 (15).....	70
245 (16) – 249 (20).....	70
250 (21) – 254 (25).....	71
255 (26) – 259 (30).....	71

260 (31) – 264 (35)	71
265 (36) – 269 (40)	71
270 (41) – 274 (45)	72
275 (46) – 279 (50)	72
NHÓM 18. GIỚI LUẬT & LẶP LẠI	73
280 (1)	73
281 (2) – 309 (30)	73
NHÓM 19. BẮT ĐẦU TỪ “THAM” & TÓM LƯỢC	76
310 (1)	76
311 (2) – 319 (10)	76
320 (11) – 479 (170)	76
BẢNG VIẾT TẮT	79
CHÚ THÍCH	83

Kính Lễ Đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, bậc Toàn Giác!

NHÓM 1

NHẬP KỶ AN CƯ MÙA MƯA

1 (1) Tội Lỗi

Tôi nghe như vậy. Trong một lần đức Thế Tôn đang sống ở Sāvattthī (Xá-vệ), trong Khu Vườn (của thái tử) Jeta, trong Tịnh Xá (được cúng dường bởi gia chủ) Cấp Cô Độc (Anāthapiṇḍika). Ở đó đức Thế Tôn đã nói với các Tỷ kheo: “Này các Tỷ kheo!”

“Dạ, thưa Thế Tôn!”, các Tỷ kheo đáp lại. Đức Thế Tôn nói điều này:

“Này các Tỷ kheo, có hai loại tội lỗi. Hai đó là gì? Tội lỗi thuộc về kiếp này và tội lỗi thuộc về kiếp sau.

(1) “Và cái gì là tội lỗi thuộc về (bị quả báo trong) kiếp này? Ở đây, có người nhìn thấy rằng: [khi vua chúa bắt được một kẻ cướp, một tội phạm, thì họ bắt người đó phải chịu nhiều hình phạt khác nhau: họ cho quất kẻ đó bằng roi da, đánh bằng cây, đánh bằng gậy; họ chặt tay, chặt chân, chặt tay và chân; họ xẻo tai, xẻo mũi, xẻo tai và mũi; họ bắt người đó chịu hình phạt “nồi cháo”, “cạo đầu như vỏ sò”, “miệng Rāhu” (La-hầu khâu hình), “vòng lửa”, “tay bốc cháy”, “cửa đút bằng lưỡi lá cỏ”, “mặc quần áo bằng vỏ cây”, “hình phạt linh dương”, “lưỡi móc câu móc thịt”, “cắt thịt thành đồng tiền”, “ngâm người trong nước tầy (a-xít)” ... và họ cho “tưới dầu sôi lên người”, rồi “cho chó nhai xé”, “đóng xiên thân sống trên cọc nhọn”, và “cắt đầu bằng kiếm”].²¹⁶

“(Sau khi thấy như vậy) người đó nghĩ như vậy: [‘Khi những vua chúa bắt được một kẻ cướp ... : họ cho quất kẻ đó bằng roi da ... cắt đầu bằng kiếm’]. Giờ nếu ta phạm vào tội lỗi trộm cướp như vậy, và nếu bị bắt, họ cũng xử tội lỗi ta bằng những hình phạt như vậy. Họ sẽ cho quất ta bằng roi da ... cắt đầu ta bằng kiếm.’ Do sợ tội lỗi thuộc về (bị quả báo

trong) kiếp này, cho nên người đó không trộm cướp của cải của người khác.²¹⁷ Đây được gọi là tội lỗi thuộc về kiếp này.

(2) “Và cái gì là tội lỗi thuộc về (bị quả báo trong) kiếp sau? Ở đây có người biết suy xét (quán chiếu) như vậy: [‘Hành-động [hành vi thân; thân hành] sai trái có hậu quả xấu và khổ đau²¹⁸ trong kiếp sau; lời-nói [hành vi miệng; khẩu hành] sai trái có hậu quả xấu và khổ đau trong kiếp sau; tâm-ý [hành vi tâm; tâm hành] sai trái có hậu quả xấu và khổ đau trong kiếp sau]. Giờ nếu ta dính vào hành-động, lời-nói, và tâm-ý sai trái, thì khi thân tan rã, sau khi chết, ta sẽ bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục!’ Do sợ tội lỗi thuộc về (bị quả báo trong) kiếp sau, cho nên người đó dẹp bỏ hành-động sai trái và tu dưỡng tu tập hành-động tốt thiện; dẹp bỏ lời-nói sai trái và tu tập lời-nói tốt thiện; dẹp bỏ tâm-ý sai trái và tu tập tâm-ý tốt thiện; người đó duy trì bản thân trong sự trong-sạch. Đây được gọi là tội lỗi thuộc về kiếp sau.

“Này các Tỳ kheo, có hai loại tội lỗi như vậy. Do vậy, này các Tỳ kheo, các thầy nên tu tập bản thân như vậy: ‘Chúng ta biết sợ hãi những tội lỗi thuộc về kiếp này; chúng ta biết sợ hãi những tội lỗi thuộc về kiếp sau. Chúng ta luôn sợ hãi những tội lỗi và nhìn thấy hiểm-họa trong những tội lỗi.’ Chính theo cách như vậy các thầy nên tu tập bản thân. Có thể mong đợi rằng một người biết sợ hãi những tội lỗi và nhìn thấy sự hiểm-họa trong những tội lỗi sẽ được thoát khỏi [không còn, không bị] tất cả tội lỗi.”

2 (2) *Sự Chuyên Cần Tu*

“Này các Tỳ kheo, có hai loại sự chuyên-cần tu (tinh cần) khó thành tựu trong thế gian. Hai đó là gì? Sự chuyên-cần tu của người tại gia là người sống ở nhà vì mục đích để cúng dường [cho những tăng, ni] y-phục, thức-ăn, chỗ-ở, và thuốc-thang với chu cấp cho người bệnh, và sự chuyên-cần tu của người xuất gia là người đã từ bỏ đời sống tại gia để đi vào đời

sống xuất gia tu hành vì mục đích để từ bỏ tất cả mọi sự thu-nạp (sanh y). Đây là hai sự chuyên-cần tu khó thành tựu trong thế gian.

“Này các Tỳ kheo, trong hai sự chuyên-cần tu này, sự chuyên-cần tu để (dẫn tới sự) từ bỏ tất cả mọi sự thu-nạp là bậc nhất.²¹⁹ Do vậy, này các Tỳ kheo, các thầy nên tu tập bản thân như vậy: ‘Chúng ta sẽ chuyên-cần tu để từ bỏ tất cả mọi sự thu-nạp.’ Chính theo cách như vậy các thầy nên tu tập bản thân.”

3 (3) Gây Ra Thống Khổ

“Này các Tỳ kheo, có hai điều gây ra sự thống khổ. Cái gì là hai điều đó? Ở đây, có người dính vào hành-động sai trái, không có hành-động tốt thiện; dính vào lời-nói sai trái, không có lời-nói tốt thiện; dính vào tâm-ý sai trái, không có tâm-ý tốt thiện. Người đó bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi đã dính hành-động sai trái’; người đó bị khổ sở: ‘Tôi không có hành-động tốt thiện’; người đó bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi đã dính vào lời-nói sai trái’; người đó bị khổ sở: ‘Tôi đã không có lời-nói tốt thiện’; người đó bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi đã dính vào tâm-ý sai trái’; người đó bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi không có tâm-ý tốt thiện’. Này các Tỳ kheo, đây là hai điều gây ra sự thống khổ.”²²⁰

4 (4) Không Gây Ra Thống Khổ

“Này các Tỳ kheo, có hai điều không gây ra sự thống khổ. Cái gì là hai điều đó? Ở đây, có người không dính vào hành-động sai trái, có hành-động tốt thiện; không dính vào lời-nói sai trái, có lời-nói tốt thiện; không dính vào tâm-ý sai trái, có tâm-ý tốt thiện. Người đó không bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi không dính hành-động sai trái’; người đó không bị khổ sở: ‘Tôi có hành-động tốt thiện’; người đó không bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi không dính vào lời-nói sai trái’; người đó không bị khổ sở: ‘Tôi có lời-nói tốt thiện’; người đó không bị khổ sở [nghĩ rằng]: ‘Tôi không dính vào tâm-ý sai trái’; người đó không bị khổ sở: ‘Tôi có tâm-ý tốt thiện’.

Này các Tỳ kheo, đây là hai điều không gây ra sự thống khổ.”

5 (5) *Đã Biết*

“Này các Tỳ kheo, ta đã tự mình biết hai điều, đó là: (i) sự không tự-mãn đối với những phẩm-hạnh thiện lành và (ii) sự không biết mệt-mỏi trong sự chuyên-cần tu (tinh cần).²²¹ Ta đã chuyên-cần tu một cách không biết mệt-mỏi, [nhất nguyện]: [‘Quyết tâm rằng, cho dù chỉ còn da, gân và xương, và cho dù thịt và máu khô cạn trên thân này, ta sẽ không lo ngại sự nỗ-lực chùng nào ta chưa chứng đắc điều có thể được chứng đắc bởi sức người, bởi sự nỗ-lực của nghị lực của con người, bởi sự nỗ-lực tu của con người, và bởi sự cố-gắng của con người.’]²²² Chính bằng sự chuyên-chú ta đã thành tựu sự giác-ngộ, này các Tỳ kheo; chính bằng sự chuyên-chú ta đã thành tựu ‘sự an-toàn vô thượng thoát khỏi sự trói-buộc’.²²³

“Này các Tỳ kheo, nếu các thầy cũng như vậy, cũng chuyên-cần tu một cách không biết mệt-mỏi, [nhất nguyện]: [‘Quyết tâm rằng, cho dù chỉ còn da, gân và xương, và cho dù thịt và máu khô cạn trên thân này, ta sẽ không lo ngại sự nỗ-lực chùng nào ta chưa chứng đắc điều có thể được chứng đắc bởi sức người, bởi sự nỗ-lực của nghị lực của con người, bởi sự nỗ-lực tu của con người, và bởi sự cố-gắng của con người.’], thì không bao lâu, ngay trong kiếp này, các thầy, bằng trí-biết trực tiếp, cũng sẽ chứng ngộ chung-cuộc vô thượng đó của đời sống tâm linh, mà vì mục-tiêu đó những người họ tộc đã chân chánh từ bỏ đời sống tại gia để đi vào đời sống xuất gia tu hành, và sau khi đã chứng nhập trong đó, các thầy sẽ an trú trong đó. Do vậy, này các Tỳ kheo, các thầy nên tu tập bản thân như vậy: ‘Chúng ta sẽ chuyên-cần tu một cách không biết mệt-mỏi, [nhất nguyện]: [‘Quyết tâm rằng, cho dù chỉ còn da, gân và xương, và cho dù thịt và máu khô cạn trên thân này, ta sẽ không lo ngại sự nỗ-lực chùng nào ta chưa chứng đắc điều có thể được chứng đắc bởi sức người, bởi sự nỗ-lực của nghị lực của con người, bởi sự nỗ-lực tu của con người, và bởi sự cố-gắng của con người.’]. Chính theo cách như vậy các thầy nên tu tập bản thân.’”

6 (6) *Gông Cùm*

“Này các Tỳ kheo, có hai điều này. Hai đó là gì? Đó là sự suy ngẫm về sự thỏa-thích trong những thứ có thể gông cùm (trói buộc) mình, và sự suy ngẫm về sự không còn mê-thích trong những thứ có thể gông cùm mình.²²⁴

“Một người sống cứ suy ngẫm (nghĩ hoài, nghiên ngẫm) về sự thỏa-thích trong những thứ có thể gông cùm mình thì không dẹp bỏ tham, sân, si. Do không dẹp bỏ tham, sân, si nên người đó không thoát khỏi sự (tái) sinh, sự già, sự chết; không thoát khỏi sự buồn sầu, than khóc, khổ đau, ưu phiền, và tuyệt vọng (sầu, bi, khổ, ưu, não); là người không thoát khỏi sự khổ, ta nói vậy.

“Còn người sống biết suy ngẫm (nghĩ hoài, quán niệm, tâm niệm) về sự chán-bỏ trong những thứ có thể gông cùm mình thì dẹp bỏ tham, sân, si. Do đã dẹp bỏ tham, sân, si nên người đó thoát khỏi sự (tái) sinh, sự già, sự chết; thoát khỏi sự buồn sầu, than khóc, khổ đau, ưu phiền, và tuyệt vọng; là người thoát khỏi sự khổ, ta nói vậy. Này các Tỳ kheo, có hai điều như vậy.”

7 (7) *Tối*

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất tối. Hai đó là gì? Sự không biết xấu-hổ lương tâm (không tà) và sự bất-chấp về lương tâm (bất lương). Đây là hai phẩm chất tối.”

8 (8) *Sáng*

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất sáng. Hai đó là gì? Sự biết xấu-hổ lương tâm (tà) và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu (quý).²²⁵ Đây là hai phẩm chất sáng.”

9 (9) Hành Vi Đối Xử

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất sáng này bảo vệ thế gian. Hai đó là gì? Sự biết xấu-hổ lương tâm (tâm) và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu (quý). Nếu hai phẩm chất này không bảo vệ thế gian, thì ở đây đâu thấy có [sự kiểm-ché hay giới-hạnh gì] đối với mẹ, dì, mợ, hay vợ của những người thầy của mình và của những người đáng tôn trọng [khác].²²⁶ Nếu vậy thì thế gian này đã trở thành vô luân hỗn độn, chẳng khác gì những bầy dê và cừu, gà và heo, chó và chó rừng. Nhưng bởi vì có hai phẩm chất sáng này bảo vệ thế gian, cho nên ở đây thấy có [sự kiểm-ché và giới-hạnh] đối với mẹ, dì, mợ, hay vợ của những người thầy của mình và của những người tôn trọng [khác].”

10 (10) Nhập Kỳ An Cư Mùa Mưa

“Này các Tỳ kheo, có hai [kỳ] để nhập An Cư Mùa Mưa (kiết hạ).²²⁷ Hai đó là gì? Kỳ sớm hơn và kỳ trễ hơn. Đây là hai [kỳ] để nhập an cư Mùa Mưa.”

NHÓM 2

NHỮNG VẤN ĐỀ VỀ GIỚI LUẬT

11 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai năng lực này. Hai đó là gì? Năng lực suy-xét (quán chiếu, quán xét) và năng lực tu-tập.

(1) “Và cái gì là năng lực suy-xét? Ở đây, có người biết suy xét như vậy: ‘Hành-động sai trái có hậu quả xấu²²⁸ trong kiếp này và trong kiếp sau; lời-nói sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau; tâm-ý sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau.’ Sau khi đã suy xét như vậy, người đó dẹp bỏ hành-động sai trái và tu tập hành-động tốt thiện; dẹp bỏ lời-nói sai trái và tu tập lời-nói tốt thiện; dẹp bỏ tâm-ý sai trái và tu tập tâm-ý tốt thiện; người đó duy trì bản thân trong sự thanh tịnh. Đây được gọi là năng lực suy-xét.

(2) “Và cái gì là năng lực tu-tập? Năng lực tu-tập là năng lực của những học nhân.²²⁹ Nhờ dựa vào năng lực của một học nhân, một người tu dẹp bỏ tham, sân, si. Sau khi dẹp bỏ tham, sân, si, người đó không còn làm điều gì bất thiện; người đó không theo đuổi điều xấu ác. Đây được gọi là năng lực tu-tập.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai năng lực.”

12 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai năng lực này. Hai đó là gì? Năng lực suy-xét và năng lực tu-tập.

(1) “Và cái gì là năng lực suy-xét? Ở đây, có người biết suy xét như vậy: ‘Hành-động sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau; lời-nói sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau; tâm-ý sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau.’ Sau khi đã suy xét như vậy, người đó dẹp bỏ hành-động sai trái và tu tập hành-động tốt thiện;

đẹp bỏ lời-nói sai trái và tu tập lời-nói tốt thiện; đẹp bỏ tâm-ý sai trái và tu tập tâm-ý tốt thiện; người đó duy trì bản thân trong sự trong-sạch. Đây được gọi là năng lực suy-xét.

(2) “Và cái gì là năng lực tu-tập? Ở đây, một Tỷ kheo tu tập chi giác-ngộ là *sự chánh-niệm* (niệm), [sự tu tập đó] dựa trên sự tách-ly (ẩn dật, thiền trú), sự chán-bỏ, sự chấm-dứt, dần chín muồi tới sự buông bỏ giải thoát (sự thoát-ly). Người đó tu tập chi giác-ngộ là *sự phân-biệt những hiện-tượng* (trạch pháp) ... chi giác-ngộ là *sự nỗ-lực tu* (tinh tấn) ... chi giác-ngộ là *sự hoan-hỷ* (hỷ) ... chi giác-ngộ là *sự tinh-lặng* (khinh an) ... chi giác-ngộ là *sự định-tâm* (định) ... chi giác-ngộ là *sự buông-xả* (xả), dựa trên sự tách-ly, sự chán-bỏ, sự chấm-dứt, dần chín muồi tới sự buông bỏ giải thoát. Đây được gọi là năng lực tu-tập.

“Này các Tỷ kheo, đây là hai năng lực.”

13 (3)

“Này các Tỷ kheo, có hai năng lực này. Hai đó là gì? Năng lực suy-xét và năng lực tu-tập.

(1) “Và cái gì là năng lực suy-xét? Ở đây, có người biết suy xét như vậy: ‘Hành-động sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau; lời-nói sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau; tâm-ý sai trái có hậu quả xấu trong kiếp này và trong kiếp sau.’ Sau khi đã suy xét như vậy, người đó đẹp bỏ hành-động sai trái và tu tập hành-động tốt thiện; đẹp bỏ lời-nói sai trái và tu tập lời-nói tốt thiện; đẹp bỏ tâm-ý sai trái và tu tập tâm-ý tốt thiện; người đó duy trì bản thân trong sự trong-sạch. Đây được gọi là năng lực suy-xét.

(2) “Và cái gì là năng lực tu-tập? Ở đây, (i) ‘Tách ly khỏi những khoái-lạc giác-quan (dục lạc), tách ly khỏi những trạng thái bất thiện, một Tỷ kheo chứng nhập và an trú trong tầng thiền định thứ nhất (Nhất thiền), trạng thái có đi kèm với ý-nghĩ (tầm) và sự soi-xét (tứ), có sự hoan-hỷ (hỷ) và hạnh-phúc (lạc) được sinh ra từ sự tách-ly đó.’

(ii) ‘Với sự lắng lặn ý-nghĩ (tâm) và sự soi-xét (tứ), người đó chứng nhập và an trú trong tầng thiền định thứ hai (Nhị thiền), trạng thái có sự tự-tin bên trong và sự hợp-nhất của tâm, không còn ý-nghĩ và sự soi-xét (hết tầm hết tứ), và có sự hoan-hỷ (hỷ) và sự hạnh-phúc (lạc) được sinh ra từ sự định-tâm.’

(iii) ‘Với sự phai biến luôn yếu tố hoan-hỷ (hỷ), người đó an trú buông-xả, và có chánh-niệm và rõ-biết (tỉnh giác), người đó trải nghiệm sự hạnh-phúc (lạc) bằng thân; người đó chứng nhập và an trú trong tầng thiền định thứ ba (Tam thiền), trạng thái mà các bậc thánh gọi là: ‘Người đó buông-xả và có chánh-niệm, là người an trú một cách hạnh-phúc (tâm lạc).’

(iv) ‘Với sự dẹp bỏ sự sượng-khô (không còn sượng hay khô), và với sự phai biến trước đó của sự vui-buồn (không còn hỷ hay ưu), người đó chứng nhập và an trú trong tầng thiền định thứ tư (Tứ thiền), trạng thái không còn sượng hay khô, và có sự chánh-niệm được thanh lọc tinh khiết nhờ sự buông-xả.’

“Này các Tỳ kheo, đây là hai năng lực.”

14 (4)

“Này các Tỳ kheo, Như Lai (Tathāgata) có hai loại sự chỉ dạy Giáo Pháp. Hai đó là gì? Đó là chỉ dạy một cách ngắn-gọn và và chỉ dạy một cách chi-tiết.²³⁰ Như Lai có hai loại sự chỉ dạy Giáo Pháp như vậy.”

15 (5)

“Này các Tỳ kheo, đối với một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ nào đó,²³¹ nếu một Tỳ kheo phạm tội và một Tỳ kheo khiển trách vị ấy cả hai đều không tự suy xét bản thân mình một cách thấu đáo, thì có thể coi rằng ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ này sẽ dẫn tới mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo đó sẽ không thấy thoải mái. Nhưng nếu Tỳ kheo phạm tội và Tỳ kheo khiển trách vị ấy cả hai đều biết suy xét bản

thân mình một cách thấu đáo, thì có thể coi rằng ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó sẽ không dẫn tới mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo đó sẽ thấy thoải mái.

(1) “Và làm cách nào vị Tỳ kheo đã phạm tội biết suy xét bản thân mình một cách thấu đáo? Ở đây, vị Tỳ kheo phạm tội biết suy xét như vậy: ‘Tôi (i) đã làm một điều sai trái bất thiện bằng hành-động [thân].²³² Tỳ kheo kia đã nhìn thấy tôi làm vậy. Nếu tôi không làm điều sai trái bất thiện đó thì thầy đó đã không nhìn thấy tôi làm vậy. Nhưng vì tôi đã làm điều sai trái bất thiện đó, nên thầy đó đã nhìn thấy tôi làm vậy. Khi thầy đó nhìn thấy tôi làm điều sai trái bất thiện đó, thầy đó thấy khó chịu (bất đồng). Do khó chịu, thầy đó đã thể hiện sự khó chịu đó với tôi. Do thầy đó thể hiện sự khó chịu đó với tôi, nên (ii) tôi thấy khó chịu. Do khó chịu, tôi đã (iii) thông báo cho những người khác. Do vậy trong trường hợp này, tôi đã là người gây ra sự phạm tội, giống như một người đi buôn phạm tội trốn thuế nhập cảnh hàng hóa của mình vậy.’²³³ Theo cách như vậy là Tỳ kheo phạm tội biết suy xét thấu đáo về bản thân mình.

(2) “Và làm cách nào vị Tỳ kheo khiến trách biết suy xét bản thân mình một cách thấu đáo? Ở đây, vị Tỳ kheo khiến trách suy xét như vậy: ‘Tỳ kheo này đã làm một điều sai trái bất thiện. Tôi đã nhìn thấy thầy ấy làm vậy. Nếu vị Tỳ kheo này không làm điều sai trái bất thiện đó, thì tôi đã không nhìn thấy thầy ấy làm vậy. Khi tôi nhìn thấy thầy ấy làm điều sai trái bất thiện đó, tôi (i) thấy khó chịu. Do khó chịu, tôi (ii) đã thể hiện sự khó chịu đối với vị ấy.²³⁴ Do tôi thể hiện sự khó chịu đối với thầy ấy, nên thầy ấy thấy khó chịu. Do khó chịu, thầy ấy đã thông báo cho những người khác. Như vậy trong trường hợp này tôi là người gây ra sự phạm tội, giống như một người đi buôn phạm tội trốn thuế nhập cảnh hàng hóa của mình.’ Theo cách như vậy là Tỳ kheo khiến trách biết suy xét thấu đáo về bản thân mình.

“Này các Tỳ kheo, đối với một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ nào đó, một Tỳ kheo phạm tội và một Tỳ kheo khiến trách vị ấy, (i) nếu cả hai đều không tự suy xét bản thân mình một cách thấu đáo, thì có thể coi rằng

‘vấn đề thuộc về giới-luật’ này sẽ dẫn tới mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo đó sẽ không thấy thoải mái. Nhưng, một Tỳ kheo phạm tội và Tỳ kheo khiển trách vị ấy, (ii) nếu cả hai đều biết suy xét bản thân mình một cách thấu đáo, thì có thể coi rằng ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó sẽ không dẫn tới mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo đó sẽ thấy thoải mái.”

16 (6)

Lúc đó có một bà-la-môn đến gặp và chào hỏi qua lại với đức Thế Tôn. Sau khi họ xong phần chào hỏi thân thiện, ông ta ngồi xuống một bên và nói với đức Thế Tôn:

(1) “Thưa Thầy Cồ-đàm, tại sao có những chúng sinh ở đây, khi thân tan rã, sau khi chết, bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục?”

“Này bà-la-môn, đó là do hành vi trái với Giáo Pháp, hành vi không chân chính, nên có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục.”²³⁵

(2) “Nhưng, thưa Thầy Cồ-đàm, tại sao có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời?”

“Này bà-la-môn, đó là do hành vi đúng theo Giáo Pháp, hành vi chân chính, nên có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời.”

“Thật kỳ diệu, thưa Thầy Cồ-Đàm! Thật kỳ diệu, thưa Thầy Cồ-Đàm! Thầy Cồ-Đàm đã làm rõ Giáo Pháp theo nhiều cách, cứ như Thầy đã dựng đứng lại những thứ bị quăng ngã, khai mở điều đã bị che giấu, chỉ đường cho kẻ đã lạc lối, hoặc soi đèn trong đêm tối cho những ai có mắt sáng nhìn thấy các thứ. Nay con xin quy y nương tựa theo Thầy Cồ-Đàm và

theo Giáo Pháp và theo Tăng Đoàn những Tỳ kheo. Từ hôm nay kính mong Thầy Cồ-Đàm ghi nhớ con là một đệ tử tại gia đã quy y nương tựa suốt đời.”

17 (7)

Lúc đó có bà-la-môn tên Jāṇussoṇī đến gặp và chào hỏi qua lại với đức Thế Tôn. Sau khi họ xong phần chào hỏi thân thiện, ông ta ngồi xuống một bên và nói với đức Thế Tôn:

(1) “Thưa Thầy Cồ-đàm, tại sao có những chúng sinh ở đây, khi thân tan rã, sau khi chết, bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục?”

“Này bà-la-môn, do có điều đã làm và có điều đã không làm, nên có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục.”

(2) “Nhưng, thưa Thầy Cồ-đàm, tại sao có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời?”

“Này bà-la-môn, do có điều đã làm và có điều đã không làm, nên có những chúng sinh ở đây khi thân tan rã, sau khi chết, được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời”²³⁶

“Tôi không hiểu được một cách chi tiết ý nghĩa của lời mà Thầy Cồ-đàm mới nói ra một cách vắn tắt như vậy nếu thầy không phân tách ý nghĩa đó một cách chi tiết. Sẽ tốt lành nếu Thầy Cồ-đàm chỉ dạy cho tôi Giáo Pháp để tôi có thể hiểu một cách chi tiết ý nghĩa của lời đó.”

“Được rồi, này bà-la-môn, hãy lắng nghe và chú tâm kỹ, ta sẽ nói.

“Dạ, thầy”, bà-la-môn Jāṇussoṇī đáp lại. Đức Thế Tôn nói điều này:

“Ở đây, này bà-la-môn, (i) có người đã làm những hành-động [hành

vi thân] sai trái, không làm những hành-động tốt thiện; người đó có những lời-nói [hành vi miệng] sai trái, không có những lời-nói tốt thiện; người đó có những tâm-ý [hành vi tâm] sai trái, không có những tâm-ý tốt thiện. Chính do điều đã làm và điều đã không làm như vậy nên có những chúng sinh ở đây, khi thân tan rã, sau khi chết, bị tái sinh trong cảnh giới đày đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục. Nhưng, (ii) có người đã làm những hành-động tốt thiện, không làm những hành-động sai trái; người đó có những lời-nói tốt thiện, không có những lời-nói sai trái; người đó có những tâm-ý tốt thiện, không có những tâm-ý sai trái. Chính do điều đã làm và điều đã không làm như vậy nên có những chúng sinh ở đây, khi thân tan rã, sau khi chết, được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời.”

“Thật kỳ diệu, thưa Thầy Cồ-Đàm! ... [*như đoạn cuối kinh kể trên*] ... Từ hôm nay kính mong Thầy Cồ-Đàm ghi nhớ con là một đệ tử tại gia đã quy y nương tựa suốt đời.”

18 (8)

Lúc đó có Ngài Ānanda đến gặp đức Thế Tôn, kính lễ đức Thế Tôn, và ngồi xuống một bên. Đức Thế Tôn mới nói với thầy:

(1) “Này Ānanda, ta tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động sai trái, lời-nói sai trái, và tâm-ý sai trái là không được làm.

“Thưa Thế Tôn, vì đức Thế Tôn đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động sai trái, lời-nói sai trái, và tâm-ý sai trái là không được làm, con xin hỏi liệu có thể thấy trước sự nguy-hại nào nếu làm những điều đó?”

“Này Ānanda, ta đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động sai trái, lời-nói sai trái, và tâm-ý sai trái là không được làm, bởi nếu làm những điều đó thì có thể thấy trước sự nguy-hại như vậy: (i) người ta sẽ chê chửi người đó; (ii) bậc trí hiền, sau khi điều tra, sẽ chỉ trích tẩy chay người đó; (iii) tin xấu về người đó sẽ lan rộng; (iv) người đó chết (với tâm

còn) ngu-si; và (v) khi thân tan rã, sau khi chết, người đó bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục. Ta đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động sai trái, lời-nói sai trái, và tâm-ý sai trái là không được làm, bởi nếu làm những điều đó thì có thể thấy trước sự nguy-hại như vậy.

(2) “Này Ānanda, ta tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động tốt thiện, lời-nói tốt thiện, và tâm-ý tốt thiện là nên được làm.

“Thưa Thế Tôn, vì đức Thế Tôn đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động tốt thiện, lời-nói tốt thiện, và tâm-ý tốt thiện là nên được làm, con xin hỏi liệu có thể thấy trước ích-lợi gì nếu làm những điều đó?”

“Này Ānanda, ta đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động tốt thiện, lời-nói tốt thiện, và tâm-ý tốt thiện là nên được làm, bởi nếu làm vậy thì có thể thấy trước ích-lợi như vậy: (i) người ta sẽ không chê chửi người đó; (ii) bậc trí hiền, sau khi điều tra, sẽ khen ngợi người đó; (iii) tin tốt về người đó sẽ lan rộng; (iv) người đó chết (với tâm) không ngu-si; và (v) khi thân tan rã, sau khi chết, người đó được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời. Ta đã tuyên bố dứt khoát rằng, những hành-động tốt thiện, lời-nói tốt thiện, và tâm-ý tốt thiện là nên được làm, bởi nếu làm những điều đó thì có thể thấy trước ích-lợi như vậy.”

19 (9)

(1) “Này các Tỳ kheo, hãy dẹp bỏ những điều bất thiện! Có thể dẹp bỏ những điều bất thiện. Nếu sự dẹp bỏ những điều bất thiện là không thể, thì ta đã không nói: ‘Này các Tỳ kheo, hãy dẹp bỏ những điều bất thiện!’ Nhưng bởi vì có thể dẹp bỏ những điều bất thiện, nên ta mới nói: ‘Này các Tỳ kheo, hãy dẹp bỏ những điều bất thiện!’ Nếu sự dẹp bỏ những điều bất thiện mà dẫn tới sự nguy-hại và sự khổ, thì ta đã không kêu các thầy dẹp bỏ chúng. Nhưng vì sự dẹp bỏ những điều bất thiện sẽ dẫn tới ích-lợi và hạnh-phúc, nên ta mới nói:”Này các Tỳ kheo, hãy dẹp bỏ những điều bất thiện!”

(2) “Này các Tỳ kheo, hãy tu tập những điều thiện lành! Có thể tu tập những điều thiện lành. Nếu sự tu tập những điều thiện lành là không thể, thì ta đã không nói: ‘Này các Tỳ kheo, hãy tu tập những điều thiện lành!’ Nhưng bởi vì có thể tu tập những điều thiện lành, nên ta mới nói: ‘Này các Tỳ kheo, hãy tu tập những điều thiện lành!’ Nếu sự tu tập những điều thiện lành mà dẫn tới sự nguy-hại và sự khổ, thì ta đã không kêu các thầy tu tập chúng. Nhưng bởi vì sự tu tập những điều thiện lành sẽ dẫn tới ích-lợi và hạnh-phúc, nên ta mới nói: “Này các Tỳ kheo, hãy tu tập những điều thiện lành!”

20 (10)²³⁷

“Này các Tỳ kheo, có hai điều dẫn tới sự sa sút và sự biến mất của Giáo Pháp tốt lành (thiện Pháp). Hai đó là gì? (1) Câu chữ bị trình bày sai lệch và ý nghĩa bị diễn dịch sai lạc.²³⁸ (2) Khi câu chữ bị trình bày một cách sai lệch thì ý nghĩa bị diễn dịch một cách sai lạc. Đây là hai điều dẫn tới sự sa sút và sự biến mất của Giáo Pháp.

“Này các Tỳ kheo, có hai điều dẫn tới sự liên tục, sự không sa sút và sự không biến mất của Giáo Pháp tốt lành. Hai đó là gì? (1) Câu chữ được trình bày hay khéo và ý nghĩa được diễn dịch hay khéo.²³⁹ (2) Khi câu chữ được trình bày một cách hay khéo thì ý nghĩa được diễn dịch một cách hay khéo. Đây là hai điều dẫn tới sự liên tục, sự không sa sút và sự không biến mất của Giáo Pháp tốt lành.

NHÓM 3

NGƯỜI NGU

21 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? (i) Người không nhìn thấy sự phạm tội của mình là một tội, và (ii) người không chấp nhận sự phạm tội của người phạm tội đang thú nhận với mình, cho đúng theo Giáo Pháp. Đây là hai loại người ngu.”²⁴⁰

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? (i) Người nhìn thấy sự phạm tội của mình là một tội, và (ii) người biết chấp nhận sự phạm tội của người phạm tội đang thú nhận với mình, cho đúng theo Giáo Pháp.”

22 (2)

“Này các Tỳ kheo, hai loại người này diễn dịch sai về Như Lai. Hai đó là gì? (i) Người đầy sân-hận chấp chứa sự thù ghét, và (ii) người đầy lòng-tin có được từ sự hiểu biết sai lầm (về Giáo Pháp, về Như Lai). Đây là hai loại người diễn dịch sai về Như Lai.”²⁴¹

23 (3)²⁴²

“Này các Tỳ kheo, hai loại người này diễn dịch sai về Như Lai. Hai đó là gì? (i) Người giảng giải điều đã không được nói và thuyết bởi Như Lai thành điều đã được nói và thuyết bởi Như Lai, và (ii) người giảng giải điều đã được nói và thuyết bởi Như Lai thành điều đã không được nói và thuyết bởi Như Lai. Hai loại người này diễn dịch sai về Như Lai.

“Này các Tỳ kheo, hai loại người này không diễn dịch sai về Như Lai. Hai đó là gì? (i) Người giảng giải điều đã không được nói và thuyết bởi Như Lai là điều đã không được nói và thuyết bởi Như Lai, và (ii) người giảng giải điều đã được nói và thuyết bởi Như Lai thành điều đã

được nói và thuyết bởi Như Lai. Hai loại người này không diễn dịch sai về Như Lai.”

24 (4)

“Này các Tỳ kheo, hai loại người này diễn dịch sai về Như Lai. Hai đó là gì? (i) Người giảng giải một kinh (của Phật) cần có sự giảng giải (phân giải) thành như một kinh đã rõ nghĩa rồi, và (ii) người giảng giải một kinh đã rõ nghĩa rồi thành như một kinh cần có sự giảng giải. Hai loại người này diễn dịch sai về Như Lai.”²⁴³

25 (5)

“Này các Tỳ kheo, hai loại người này không diễn dịch sai về Như Lai. Hai đó là gì? (i) Người giảng giải một kinh (của Phật) cần có sự giảng giải như một kinh cần có sự giảng giải, và (ii) người giảng giải một kinh đã rõ nghĩa như một kinh đã rõ nghĩa. Hai loại người này không diễn dịch sai về Như Lai.”

26 (6)

“Này các Tỳ kheo, đối với người có hành động che giấu (lén lút, giấu tay) thì có thể trông đợi một trong hai nơi-đến: địa ngục hoặc cõi súc sinh.”²⁴⁴

“Đối với người làm gì cũng minh bạch không che giấu thì có thể trông đợi một trong hai nơi-đến: cõi những thiên thần hay cõi người.”

27 (7)²⁴⁵

“Này các Tỳ kheo, đối với người chấp giữ cách-nhìn sai lạc (tà kiến) thì có thể trông đợi một trong hai nơi-đến: địa ngục hoặc cõi súc sinh.”

28 (8)

“Này các Tỳ kheo, đối với người chấp giữ cách-nhìn đúng đắn (chánh kiến) thì có thể trông đợi một trong hai nơi-đến: cõi thiên thần hay cõi người.”

29 (9)

“Này các Tỳ kheo, đối với người vô đạo đức (vô lương, bất lương) thì có hai chỗ-chứa:²⁴⁶ địa ngục hay cõi súc sinh. Đối với người có giới-hạnh thì có hai chỗ-chứa: cõi những thiên thần và cõi người.”

30 (10)

“Này các Tỳ kheo, sau khi nhìn thấy hai ích lợi, ta đã lui về những chỗ trú hẻo lánh trong rừng và những khu rừng rậm hẻo lánh.²⁴⁷ Hai đó là gì? (i) Bản thân ta có sự an-trú hạnh phúc (lạc trú) ngay trong kiếp này, và (ii) ta có lòng bi-mẫn dành cho những thế hệ sau này.²⁴⁸ Sau khi nhìn thấy hai ích lợi như vậy, ta đã những chỗ trú hẻo lánh trong rừng và những khu rừng rậm hẻo lánh.”

31 (11)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều thuộc về trí-biết đích thực (minh).²⁴⁹ Hai đó là gì? (i) Sự vắng-lặng (thiền định) và sự minh-sát (thiền tuệ). Khi sự vắng-lặng được tu tập, người tu trải nghiệm ích lợi gì? Tâm được tu tập. Khi tâm được tu tập, người tu trải nghiệm ích lợi gì? Tham-dục được loại bỏ. Khi sự minh-sát được tu tập, người tu trải nghiệm ích lợi gì? Trí-tuệ được tu tập. Khi trí-tuệ được tu tập, người tu trải nghiệm ích lợi gì? Sự vô-minh được loại bỏ.²⁵⁰

“Tâm mà bị ô nhiễm bởi tham-dục thì không được giải-thoát, và trí-tuệ mà bị ô nhiễm bởi sự vô-minh là không được tu tập. Do vậy, này các

Tỳ kheo, thông qua sự phai biến của tham-dục thì có ‘sự giải-thoát của tâm’, và thông qua sự phai biến của vô-minh thì ‘sự giải-thoát của tâm nhờ trí-tuệ’.”²⁵¹

NHÓM 4

CÓ TÂM GIỐNG NHAU

32 (1)

“Này các Tỳ kheo, ta sẽ dạy cho các thầy cấp độ (lãnh địa, cảnh giới) của người xấu và cấp độ của người tốt. Hãy lắng nghe và chú tâm kỹ, ta sẽ nói.”

“Dạ, thưa Thế Tôn”, các Tỳ kheo trả lời. Đức Thế Tôn nói điều này:

“Và cái gì là cấp độ của người xấu? Người xấu là vô ơn và bất nghĩa. Người xấu thích sự vô ơn và bất nghĩa. Sự vô ơn và bất nghĩa hoàn toàn thuộc về cấp độ của người xấu.

“Và cái gì là cấp độ của người tốt? Người tốt thì biết ơn và biết nghĩa. Người tốt thích sự biết ơn và biết nghĩa. Sự biết ơn và biết nghĩa hoàn toàn thuộc về cấp độ của người tốt.”

33 (2)

“Này các Tỳ kheo, ta tuyên bố có hai người không ai có thể trả hết ơn nghĩa cho họ được. Hai đó là gì? Là cha và mẹ.

“Cho dù một người có công mẹ trên vai này và công cha trên vai kia, và cứ công như vậy suốt một trăm năm, họ sống tới một trăm tuổi; và thậm chí một người có chăm sóc cha mẹ bằng cách súc dầu nóng, xoa bóp, tắm rửa, và kỳ cọ chân tay của họ, và thậm chí họ có đại tiện tiểu tiện ngay lúc đó—cho dù như vậy cũng chưa đủ gì đối với cha mẹ mình, vẫn không trả hết ơn nghĩa đối với cha mẹ. Cho dù một người có lập cha mẹ thành chúa tể cai trị trái đất này, giàu có bảy báu, thì cũng chưa đủ gì đối với cha mẹ, vẫn không trả hết ơn nghĩa cho cha mẹ. Vì lý do gì? Vì cha mẹ giúp đỡ rất nhiều cho con cái; cha mẹ nuôi lớn, nuôi dưỡng con cái, và cho con thấy thế gian.

“Nhưng, này các Tỳ kheo, nếu cha mẹ của ai thiếu niềm-tin (vào Tam

Bảo), người đó khuyến khích, ổn định, và thiết lập họ trong niềm-tin; nếu cha mẹ của ai thiếu giới-hạnh, người đó khuyến khích, ổn định, và thiết lập họ trong giới-hạnh; nếu cha mẹ của ai là keo-kiệt, người đó khuyến khích, ổn định, và thiết lập họ trong tâm rộng lòng bố-thí; nếu cha mẹ của ai là vô-trí, người đó khuyến khích, ổn định, và thiết lập họ trong trí-tuệ—theo cách như vậy là người đó đã làm đủ đối với cha mẹ, đã trả hết ơn nghĩa đối với cha mẹ, và đã trả nhiều hơn đủ đối với họ.”²⁵²

34 (4)

Lúc đó có một bà-la-môn đến gặp và chào hỏi qua lại với đức Thế Tôn. Sau khi họ xong phần chào hỏi thân thiện, ông ta ngồi xuống một bên, và thưa với đức Thế Tôn:

“Thầy Cò-đàm đã tuyên bố gì, Thầy Cò-đàm đã tuyên thuyết gì?”

“Này bà-la-môn, ta tuyên bố một thuyết không-làm và một thuyết làm.”²⁵³

“Nhưng theo cách nào Thầy Cò-đàm tuyên bố thuyết không-làm và thuyết làm?”

“Ta tuyên bố sự không-làm đối với những hành-động, lời-nói, và tâm-ý [hành vi thân, miệng, và tâm] sai trái; ta tuyên bố sự không-làm đối với nhiều loại phẩm-chất bất thiện xấu ác. Ta tuyên bố sự làm đối với những hành-động, lời-nói, và tâm-ý tốt; ta tuyên bố sự làm đối với nhiều loại phẩm-chất thiện lành. Chính theo cách như vậy, này bà-la-môn, ta đã tuyên bố thuyết không-làm và thuyết làm.”

“Thật kỳ diệu, thưa Thầy Cò-Đàm! Thật kỳ diệu, thưa Thầy Cò-Đàm! Thầy Cò-Đàm đã làm rõ Giáo Pháp theo nhiều cách, cứ như Thầy đã dựng đứng lại những thứ bị quăng ngã, khai mở điều đã bị che giấu, chỉ đường cho kẻ đã lạc lối, hoặc soi đèn trong đêm tối cho những ai có mắt sáng nhìn thấy các thứ. Nay con xin quy y nương tựa theo Thầy Cò-Đàm và theo Giáo Pháp và theo Tăng Đoàn những Tỳ kheo. Từ hôm nay kính

mong Thầy Cồ-Đàm ghi nhớ con là một đệ tử tại gia đã quy y nương tựa suốt đời.”

35 (4)

Lúc đó có gia chủ Cấp Cô Độc đến gặp đức Thế Tôn, kính lễ đức Thế Tôn, ngồi xuống một bên, và thưa với đức Thế Tôn:

“Thưa Thế Tôn, trong thế gian ai xứng đáng được cúng dường, và chỗ nào nên cúng dường (cho, tặng, dâng, cúng, bố thí ...)?

“Này gia chủ, trong thế gian có hai loại người đáng được cúng dường, đó là: bậc học nhân và bậc vô học nhân.²⁵⁴ Đây là hai loại người trong thế gian đáng được cúng dường, và họ chính là chỗ nên cúng dường.”

Đây là lời đức Thế Tôn đã nói. Sau khi nói xong, bậc Phúc Lành (Thiện Thệ), Vị Thầy, nói thêm như vậy:

“Trong thế gian này người học nhân và vô học nhân
Là chỗ để những người thực hành hạnh bố-thí nên cúng dường;
Họ chánh trực trong hành-động, lời-nói và tâm-y,
Họ là ruộng phước cho những ai thực hành bố-thí;
Những gì cúng dường cho họ sẽ mang lại phước quả lớn lao.”

36 (5)

Tôi nghe như vậy. Trong một lần đức Thế Tôn đang sống ở Sāvattthī (Xá-vệ), trong Khu Vườn Jeta, trong Tịnh Xá Cấp Cô Độc. Bấy giờ, lúc đó Ngài Xá-lợi-phất cũng đang sống ở thành Sāvattthī, trong Lôu Đài của Mẹ của Migāra (Migāramātā), trong Khu Vườn Phía Đông (Tịnh xá Đông Viên) Ở đó thầy Xá-lợi-phất đã nói với các Tỷ kheo như vậy: “Này các đạo hữu, các Tỷ kheo!”²⁵⁵

“Dạ, đạo hữu!”, các Tỷ kheo đáp lại. Thầy Xá-lợi-phất nói điều này:

“Này các đạo hữu, ta sẽ dạy cho các thầy về (i) người bị gông-cùm ở

bên trong và (ii) người bị gông-cùm ở bên ngoài.²⁵⁶ Hãy lắng nghe và chú tâm kỹ, ta sẽ nói.”

“Dạ, đạo hữu”, các Tỳ kheo đáp lại. Thầy Xá-lợi-phất nói điều này:

(I) “Và, này các đạo hữu, ai là người bị gông-cùm ở bên trong? Ở đây, một Tỳ kheo là có giới-hạnh; người đó sống được kiềm chế trong Pātimokkha [Giới Bản Tỳ Kheo], có được giới-hạnh và nơi nương-tựa tốt, nhìn thấy sự nguy-hại trong từng lỗi nhỏ nhất. Sau khi đã thụ nhận những giới-luật tu hành, người đó tu tập theo những điều-luật đó. Khi thân tan rã, sau khi chết, người đó được tái sinh trong một cõi thiên thần. Sau khi hết kiếp ở cõi trời đó, người đó là người quay-lại (từ 1-7 kiếp; Nhất-lai và Nhập-lưu), người đó quay lại trạng thái hiện-hữu này. Đây được gọi là người còn bị gông-cùm ở bên trong (còn nội kiết sử), là một bậc Hữu-lai, người đó còn quay lại trạng thái hiện-hữu này.²⁵⁷

(II) “Và, này các đạo hữu, ai là người bị gông-cùm ở bên ngoài? Ở đây, một Tỳ kheo là có giới-hạnh; người đó sống được kiềm chế trong Pātimokkha [Giới Bản Tỳ Kheo], có được giới-hạnh và nơi nương-tựa tốt, nhìn thấy sự nguy-hại trong từng lỗi nhỏ nhất. Sau khi đã thụ nhận những giới-luật tu hành, người đó tu tập theo những điều-luật đó. Sau khi đã chứng nhập trong một sự giải-thoát bình an của tâm, người đó an trú trong đó.²⁵⁸ Khi thân tan rã, sau khi chết, người đó được tái sinh trong một cõi thiên thần. Sau khi hết kiếp ở cõi trời đó, người đó là người không quay-lại, người đó không quay lại trạng thái hiện-hữu này. Đây được gọi là người còn bị gông-cùm ở bên ngoài (còn ngoại kiết sử), là một bậc Bất-lai, người đó không còn quay lại trạng thái hiện-hữu này nữa.²⁵⁹

(III) “Lại nữa, này các đạo hữu, một Tỳ kheo là có giới-hạnh ... Sau khi đã thụ nhận những giới-luật tu hành, người đó tu hành theo chúng. Người đó đang tu tập để dẫn đến sự không còn mê-thích với ‘những dục-lạc’ (khoái-lạc giác quan), sự chán-bỏ đối với chúng, và sự chấm-dứt chúng (dục diệt).²⁶⁰ Người đó đang tu tập để dẫn tới sự không còn mê-thích với ‘những trạng thái hiện-hữu’, sự chán-bỏ đối với chúng, và sự chấm-dứt chúng (hữu diệt).²⁶¹ Người đó đang tu tập để dẫn đến sự tiêu-

diệt dục-vọng (ái diệt). Người đó đang tu tập để dẫn tới sự chấm-dứt tham-dục (tham diệt).²⁶² Khi thân tan rã, sau khi chết, người đó được tái sinh trong một cõi thiên thần. Sau khi hết kiếp ở cõi trời đó, người đó không quay trở lại trạng thái hiện-hữu này nữa. Đây được gọi là một người bị gông-cùm ở bên ngoài, là một bậc Bất-lai, người đó không còn quay lại trạng thái hiện-hữu này nữa.”²⁶³

Rồi một số thiên thần có-tâm giống-nhau (đồng tâm)²⁶⁴ đã đến gặp đức Thế Tôn, kính lễ đức Thế Tôn, và đứng qua một bên, và thưa với đức Thế Tôn: “Thưa Thế Tôn, ở chỗ Lâu Đài của Mẹ của Migāra, trong Khu Vườn Phía Đông, ngài Xá-lợi-phất đang dạy cho các Tỷ kheo về người bị gông-cùm ở bên trong và người bị gông-cùm ở bên ngoài. Hội chúng ở đó đang phấn khởi. Thưa Thế Tôn, sẽ tốt lành nếu đức Thế Tôn đến gặp ngài Xá-lợi-phất vì sự bi-mẫn.”²⁶⁵ Đức Thế Tôn đồng ý trong im lặng.

Rồi, nhanh như một người khỏe mạnh co hay duỗi cánh tay, đức Thế Tôn biến mất khỏi Khu Vườn Jeta và hiện ra ở Lâu Đài của Mẹ của Migāra, trong Khu Vườn Phía Đông ngay trước mặt thầy Xá-lợi-phất. Đức Thế Tôn ngồi xuống chỗ ngồi đã được dọn sẵn. Thầy Xá-lợi-phất kính lễ đức Thế Tôn và ngồi xuống một bên. Rồi đức Thế Tôn nói với thầy Xá-lợi-phất:

“Này Xá-lợi-phất, mới đây có một số thiên thần có-tâm giống-nhau đã đến gặp ta, kính lễ, đứng qua một bên, và thưa với ta rằng: ‘Thưa Thế Tôn, ở chỗ Lâu Đài của Mẹ của Migāra, trong Khu Vườn Phía Đông Ngài Xá-lợi-phất đang dạy cho các Tỷ kheo về người bị gông-cùm ở bên trong và người bị gông-cùm ở bên ngoài. Hội chúng ở đó đang phấn khởi. Thưa Thế Tôn, sẽ tốt lành nếu đức Thế Tôn đến gặp Ngài Xá-lợi-phất vì sự bi-mẫn.’

“Những thiên thần đó—mặc dù họ có đến mười, hai mươi, ba mươi, bốn mươi, năm mươi, hay sáu mươi—cùng đứng trong một chỗ nhỏ xíu bằng đầu mũi kim mà không chen lấn nhau. Này Xá-lợi-phất, có thể thầy nghĩ rằng: ‘Chắc chắn rồi, chính ở đó (cõi thiên thần) những thiên thần đó đã tu tập tâm mình theo một cách để cho họ bây giờ, mặc dù có đến mười

... hay sáu mươi, vẫn đứng được trong một chỗ nhỏ xíu bằng đầu mũi kim mà không chen lấn nhau.’ Nhưng thầy không nên nghĩ như vậy. Thay vì vậy, chính ở đây (cõi người) những thiên thần đã tu tập tâm mình theo một cách để cho họ bây giờ, mặc dù có đến mười ... hay sáu mươi, vẫn đứng được trong một chỗ nhỏ xíu bằng đầu mũi kim mà không chen lấn nhau.”²⁶⁶

“Bởi vậy, này Xá-lợi-phát, các thầy nên tu tập bản thân như vậy: ‘Chúng ta sẽ có các căn cảm-nhận bình an và những cái tâm bình an.’²⁶⁷ Chính theo cách như vậy các thầy nên tu tập bản thân. Khi các thầy có được các căn cảm-nhận bình an và những cái tâm bình an, thì hành-động các thầy sẽ bình an, lời-nói các thầy sẽ bình an, tâm-ý các thầy sẽ bình an. [Luôn nghĩ rằng:] ‘Chúng ta sẽ chỉ có sự phụng sự bình an cho những Tỳ kheo đồng đạo của chúng ta’. Này Xá-lợi-phát, chính theo cách như vậy các thầy nên tu tập bản thân. Này Xá-lợi-phát, những du sĩ ngoại đạo sẽ bị thiệt thòi khi không nghe được bài thuyết giảng Giáo Pháp này.”

37 (6)

Tôi nghe như vậy. Trong một lần Ngài Đại Ca-chiên-diên [Mahākaccāna] đang sống ở Varāṇā, bên bờ Hồ Kaddama. Lúc đó bà-la-môn tên Ārāmaṇḍa đã đến gặp thầy Đại Ca-chiên-diên và chào hỏi qua lại. Sau khi họ xong phần chào hỏi thân thiện, ông ta ngồi xuống một bên, và nói với thầy ấy:

(1) “Thầy Ca-chiên-diên [Kaccāna], tại sao những người giai cấp chiến-sĩ [khattiya] tranh đấu với những người giai cấp chiến-sĩ, những bà-la-môn tranh đấu với những bà-la-môn, và những gia chủ tranh đấu với những gia chủ?”

“Này bà-la-môn, đó là do sự cố chấp theo tham vì dục-lạc (tham chấp), do sự trói buộc [theo chúng], sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng],²⁶⁸ cho nên những người giai cấp chiến-sĩ tranh đấu với những người giai cấp chiến-sĩ, những bà-la-môn

tranh đấu với những bà-la-môn, và những gia chủ tranh đấu với những gia chủ.”

(2) “Thầy Ca-chiên-diên, vậy tại sao những tu sĩ tranh đấu với những tu sĩ?”

“Này bà-la-môn, riêng những tu sĩ (sa-môn) thì do sự cố chấp theo tham vì những quan-điểm (kiến chấp), do sự trói buộc [theo chúng], sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng], cho nên những tu sĩ tranh đấu với những tu sĩ.”

“Thầy Ca-chiên-diên, vậy có ai trong thế gian đã vượt qua sự cố chấp theo tham vì dục-lạc (tham chấp) ... vượt qua sự cố chấp theo tham vì những quan-điểm (kiến chấp)... đó hay không?”

“Có.”

“Đó là ai?”

“Này bà-la-môn, có một vùng thành thị ở phía đông được gọi là thành Sāvattthī (Xá-vệ). Ở đó có một bậc Thế Tôn, bậc A-la-hán, bậc Toàn Giác đang sống ở đó. Bậc Thế Tôn đó đã vượt qua (1) sự cố chấp theo tham vì dục-lạc, do sự trói buộc [theo chúng], sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng]; và bậc ấy cũng đã vượt qua (2) sự cố chấp theo tham vì những quan-điểm này nọ, do sự trói buộc [theo chúng], sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng].”

Sau khi điều này được nói ra, bà-la-môn đã đứng dậy khỏi chỗ ngồi, xếp lại y áo trên một vai, chân phải quỳ gối xuống đất, chấp tay kính lễ về hướng đông nơi có đức Thế Tôn, và cảm hứng thốt ra những lời này ba lần: “Xin kính lễ đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, bậc Toàn Giác! (ba lần). Thực vậy, đức Thế Tôn đã vượt qua (1) sự cố chấp theo tham vì dục-lạc, do sự trói buộc [theo chúng], sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng]; và bậc ấy cũng đã vượt qua (2) sự cố chấp theo tham vì những quan-điểm này nọ, do sự trói buộc [theo chúng],

sự dính chặt [vào chúng], sự ám muội [bởi chúng], sự nắm chặt [theo chúng].”

“Thật hay khéo, Thầy Ca-chiên-diên! Thật hay khéo, Thầy Ca-chiên-diên! Thầy Ca-chiên-diên đã làm rõ Giáo Pháp theo nhiều cách, cứ như dựng đứng lại những thứ bị chúi đầu, khai mở những gì bị che giấu, chỉ đường cho kẻ bị lạc lối, hoặc soi đèn trong đêm tối cho những người có mắt sáng nhìn thấy các thứ. Thầy Ca-chiên-diên, giờ con xin quy y nương tựa theo Thầy Cồ-đàm, theo Giáo Pháp, và theo Tăng Đoàn các Tỳ kheo. Mong Thầy Ca-chiên-diên ghi nhớ con là một đệ tử tại gia đã quy y từ nay cho đến cuối đời.”

38 (7)

Trong một lần có Ngài Đại Ca-chiên-diên [Mahākaccāna] đang sống ở Madhurā trong Khu Rừng Gundā. Lúc đó bà-la-môn tên Kaṇḍarāyana đã đến gặp và chào hỏi qua lại với thầy Đại Ca-chiên-diên. Sau khi họ xong phần chào hỏi thân thiện, ông ta ngồi xuống một bên, và nói với thầy ấy:

“Thầy Đại Ca-chiên-diên, tôi nghe nói: ‘Tu sĩ (sa-môn) Ca-chiên-diên không kính lễ những bà-la-môn già, nhiều tuổi, đã gánh nặng năm tháng, đã qua tuổi xế chiều, đang ở giai đoạn cuối đời; cũng không đứng dậy chào họ hay nhường chỗ ngồi cho họ.’ Điều này đúng là thật, vì Thầy Đại Ca-chiên-diên không kính lễ những bà-la-môn già, nhiều tuổi, đã gánh nặng năm tháng, đã qua tuổi xế chiều, đang ở giai đoạn cuối đời; cũng không đứng dậy chào họ hay nhường chỗ ngồi cho họ. Thầy Đại Ca-chiên-diên, như vậy là không phải phép.”²⁶⁹

“Này bà-la-môn, đức Thế Tôn, bậc A-la-hán, bậc Toàn Giác, sau khi đã biết và thấy, đã tuyên thuyết về tuổi già và tuổi trẻ. Mặc dù một người đã già lão—tám mươi, chín mươi, hay một trăm tuổi—nhưng nếu ông ta vẫn ham hưởng những dục-lạc [khoái-lạc giác quan],²⁷⁰ vẫn sống trong dục-lạc, vẫn cháy trong cơn sốt tìm dục-lạc, vẫn tiêu hao trong những ý

ngĩ dục-lạc, vẫn hằng hái tìm cầu dục-lạc, thì người đó được tính như một bô lão ngu si [như con nít]. Nhưng một người dù còn trẻ măng, một thanh niên tóc đen, còn được phú cho tuổi trẻ, đang trong thời thanh xuân của cuộc đời, nếu (biết) không ham hưởng những dục-lạc, không sống trong dục-lạc, không chấy trong con sốt tìm dục-lạc, không tiêu hao trong những ý nghĩ dục-lạc, không hằng hái tìm cầu dục-lạc, thì người đó được tính như một trưởng lão khôn trí.”

Sau khi điều này được nói ra, bà-la-môn Kaṇḍarāyana đã đứng dậy khỏi chỗ ngồi, xếp lại y áo trên một vai, gập đầu xuống đất trước chân các Tỳ kheo trẻ để xá lạy, [và thưa]: “Các thầy chính là bậc trưởng lão đang trong giai đoạn trưởng lão; còn chúng con chỉ là con nít vẫn đang trong giai đoạn con nít.”

“Thật hay khéo, Thầy Ca-chiên-diên! ... *[như đoạn cuối kinh kinh kế trên]* ... Mong Thầy Ca-chiên-diên ghi nhận con là một đệ tử tại gia đã quy y từ nay đến cuối đời.”

39 (8)

(1) “Này các Tỳ kheo, khi phường trộm cướp mà mạnh, nhà vua bị yếu đi. Lúc đó nhà vua không dễ đi vô hay đi ra [kinh thành], hay đi tham quan những tỉnh lỵ bên ngoài. Lúc đó những bà-la-môn và những gia chủ không dễ đi vô hay đi ra [phố thị và làng xã của họ], hay đi làm ăn ở bên ngoài.

“Cũng giống như vậy, khi những Tỳ kheo ác mà mạnh, những Tỳ kheo thiện hạnh bị yếu đi. Lúc đó những Tỳ kheo thiện hạnh ngồi im lặng giữa Tăng đoàn,²⁷¹ hay họ lui về²⁷² những vùng [tỉnh lỵ, xứ, bang] xa xôi. Tình trạng này dẫn tới sự nguy hại của nhiều người, sự bất hạnh của nhiều người, dẫn tới sự suy sụp, sự nguy hại, và sự khổ đau của nhiều người, của những thiên thần và loài người.

(2) “Này các Tỳ kheo, khi nhà vua mà mạnh, phường trộm cướp yếu đi. Lúc đó nhà vua dễ dàng đi vào và đi ra [kinh thành], và đi tham quan

những tình lý bên ngoài. Lúc đó những bà-la-môn và những gia chủ dễ dàng đi vào và đi ra [phố thị và làng xã của họ], và đi làm ăn bên ngoài.

“Cũng giống như vậy, khi những Tỳ kheo thiện hạnh mà mạnh, những Tỳ kheo ác yếu đi. Lúc đó những Tỳ kheo ác ngồi im lặng giữa Tăng đoàn, hay họ bỏ đi và đến những vùng khác.²⁷³ Tình trạng này dẫn tới phúc lợi của nhiều người, hạnh phúc của nhiều người, dẫn tới sự tốt lành, phúc lợi, và hạnh phúc của nhiều người, của những thiên thần và loài người.”

40 (9)²⁷⁴

“Này các Tỳ kheo, ta không khen ngợi sự thực hành sai lạc của hai [loại người]: người tại gia và người xuất gia. Dù là tại gia hay xuất gia, nếu đang thực hành một cách sai lạc, thì do sự thực hành sai lạc đó họ không đạt được đường lối chân thực, đó là Giáo Pháp thiện lành.²⁷⁵

“Này các Tỳ kheo, ta khen ngợi sự thực hành đúng đắn của hai [loại người]; tại gia và xuất gia. Dù là tại gia hay xuất gia, nếu đang thực hành một cách đúng đắn, thì do sự thực hành đúng đắn đó họ sẽ đạt được đường lối chân thực, đó là Giáo Pháp thiện lành.”

41 (10)

“Này các Tỳ kheo, những Tỳ kheo nào bỏ mất ý nghĩa và Giáo Pháp bằng phương tiện là những bài kinh được tiếp thu (học được, nghe được) một cách tồi tệ với lời kinh [câu chữ] có vẻ-ngoài giống [với lời kinh thật]²⁷⁶ là họ đang làm cho sự nguy hại của nhiều người, sự bất hạnh của nhiều người, vì sự lụn bại, sự nguy hại và sự khổ đau của nhiều người, của những thiên thần và loài người. Những Tỳ kheo này tạo nhiều tổn-phước và làm cho Giáo Pháp tốt lành (thiện Pháp) biến mất.

“Này các Tỳ kheo, những Tỳ kheo nào tuân theo ý nghĩa và Giáo Pháp bằng những bài kinh được tiếp thu một cách hay khéo với lời kinh

[đúng] chứ không phải chỉ vì vẻ-ngoài của nó²⁷⁷ là họ đang làm vì phúc lợi của nhiều người, hạnh phúc của nhiều người, vì tốt lành, phúc lợi và hạnh phúc của nhiều người, của những thiên thần và loài người. Những Tỳ kheo này tạo nhiều phước-đức và bảo trì Giáo Pháp tốt lành.

NHÓM 5

CÁC (LOẠI) HỘI CHÚNG

42 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này (tăng chúng, hội đoàn, nhóm hội tu sĩ). Hai đó là gì? Hội chúng nông cạn và hội chúng sâu sắc.

(1) “Và cái gì là hội chúng nông cạn? Đó là hội chúng trong đó các Tỳ kheo là bất an, bồn chồn, bản thân vô tích sự, nói nhiều, nói lan man, có tâm mờ rối (thất niệm), không rõ-biết (thiếu tỉnh giác), không đạt định, với một cái tâm lang thang, lơ lửng các căn (các căn không phòng hộ): đây được gọi là hội chúng nông cạn.

(2) “Và cái gì là hội chúng sâu sắc? Hội chúng trong đó các Tỳ kheo là không bất an, bồn chồn, hay bản thân vô tích sự; người đó không nói nhiều, không nói lan man; có sự chánh-niệm được thiết lập và rõ-biết (tỉnh giác), đạt định, với một cái tâm nhất-điểm, các căn được kiềm chế (phòng hộ sáu căn).

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại đó, hội chúng sâu sắc là tốt nhất.”²⁷⁸

43 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng bị chia rẽ và hội chúng hòa hợp.

(1) “Và cái gì là hội chúng bị chia rẽ? Hội chúng trong đó các Tỳ kheo hay tranh luận và cãi vã và rơi vào những cuộc tranh chấp, đâm chọt lẫn nhau bằng những lời lẽ xiên xỏ: đó được gọi là hội chúng bị chia rẽ.”²⁷⁹

(2) “Và cái gì là hội chúng hòa hợp? Hội chúng trong đó các Tỳ kheo sống trong sự hòa đồng, một cách hòa hợp, không có những tranh chấp, hòa hiệp với nhau như sữa với nước, nhìn nhau bằng những ánh mắt thân từ: đó được gọi là hội chúng hòa hợp.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại đó, hội chúng hòa hợp là tốt nhất.”

44 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng những người thấp kém và hội chúng những người ưu việt.

(1) “Và cái gì là hội chúng những người thấp kém? Ở đây, trong loại hội chúng này, những Tỳ kheo trưởng lão sống xa hoa (thụ hưởng) và loi lỏng, những người lãnh đạo (thượng tọa) thì tụt lùi (không tu tiến), dẹp bỏ bốn phận sống tách-ly lánh trần; họ không phát khởi sự nỗ-lực tu (tinh tấn) để đạt tới những điều chưa đạt được, để thành tựu những điều chưa thành tựu được, để chứng ngộ những điều chưa chứng ngộ được. Những người kế tục sau đó noi gương làm theo họ.²⁸⁰ Rồi tới phiên những người sau cũng trở nên sống xa hoa và loi lỏng; những người lãnh đạo cũng tụt lùi, dẹp bỏ bốn phận sống tách-ly lánh trần; những người sau cũng không phát khởi sự nỗ-lực tu để đạt tới những điều chưa đạt được, để thành tựu những điều chưa thành tựu được, để chứng ngộ những điều chưa chứng ngộ được. Đây được gọi là hội chúng những người thấp kém.

(2) “Và cái gì là hội chúng những người ưu việt? Ở đây, trong loại hội chúng này, những Tỳ kheo trưởng lão *không* sống xa hoa và loi lỏng, dẹp bỏ sự tụt lùi, và dẫn đầu về sự sống tách-ly lánh trần; họ phát khởi sự nỗ-lực tu (tinh tấn) để đạt tới những điều chưa đạt được, để thành tựu những điều chưa thành tựu được, để chứng ngộ những điều chưa chứng ngộ được. [Những người] thế hệ kế tiếp noi gương làm theo họ. Họ cũng *không* sống xa hoa và loi lỏng, dẹp bỏ sự tụt lùi, và dẫn đầu về sự sống tách-ly lánh trần; họ phát khởi sự nỗ-lực tu (tinh tấn) để đạt tới những điều chưa đạt được, để thành tựu những điều chưa thành tựu được, để chứng ngộ những điều chưa chứng ngộ được. Đây được gọi là hội chúng những người ưu việt.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại đó, hội

chúng những người ưu việt là tốt nhất.”²⁸¹

45 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng những người không thánh thiện và hội chúng những người thánh thiện.

(1) “Và cái gì là hội chúng những người không thánh thiện? Hội chúng trong đó các Tỳ kheo không hiểu (bốn Diệu Đế) đúng như chúng thực là: ‘Đây là khổ; đây là nguồn-gốc khổ; đây là sự chấm-dứt khổ; đây là con-đường dẫn tới sự chấm-dứt khổ’: đây được gọi là hội chúng những người không thánh thiện.

(2) “Và cái gì là hội chúng những người thánh thiện? Hội chúng trong đó các Tỳ kheo hiểu (bốn Diệu Đế) đúng như chúng thực là: ‘Đây là khổ; đây là nguồn-gốc khổ; đây là sự chấm-dứt khổ; đây là con-đường dẫn tới sự chấm-dứt khổ’: đây được gọi là hội chúng những người thánh thiện.”²⁸²

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng những người thánh thiện là tốt nhất.”

46 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng những người như cặn bã của Tăng đoàn và hội chúng những người như phần kem sữa (tinh hoa, tốt nhất) của Tăng đoàn.

(1) “Và cái gì là hội chúng những người như cặn bã của Tăng đoàn? Hội chúng có những Tỳ kheo đã bước vào đường sai trái do bị xúc tác bởi tham, sân, si, hay sự sợ-hãi thì được gọi là hội chúng những người cặn bã của Tăng đoàn.”²⁸³

(2) “Và cái gì là hội chúng những người như phần kem sữa của Tăng đoàn? Hội chúng có những Tỳ kheo *không* dính vào đường sai trái do bị xúc tác bởi tham, sân, si hay sự sợ-hãi thì được gọi là hội chúng những

người như phần kem sữa của Tăng đoàn.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng những người như phần kem sữa của Tăng đoàn là tốt nhất.”

47 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng được huấn luyện chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích, không bằng cách chất vấn, và hội chúng được huấn luyện bằng cách chất vấn, không chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích.²⁸⁴

(1) “Và cái gì là hội chúng được huấn luyện chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích, không bằng cách chất vấn? Ở đây, trong loại hội chúng này: (a) khi những bài thuyết giảng (kinh) được nói bởi Như Lai là sâu sắc, sâu sắc về ý nghĩa, vượt trên (xuất) thế gian, liên hệ đến tính-không, đang được tụng giảng, thì họ sẽ không muốn lắng nghe chúng, không lóng tai nghe chúng, và cũng không áp dụng tâm để hiểu chúng; và họ không cho rằng những giáo lý đó nên cần được học hiểu và nắm vững. (b) Nhưng khi những bài thuyết giảng chỉ là những bài thi ca của các thi sĩ, với câu chữ mỹ miều, được sáng tạo bởi những người ngoài đạo, được nói ra bởi đệ tử [của họ], đang được ngâm đọc, thì họ lại muốn lắng nghe chúng, lóng tai nghe chúng, và áp dụng tâm để hiểu chúng, và họ cho rằng những giáo lý đó mới cần được học hiểu và nắm vững.²⁸⁵ Và sau khi nghe học những giáo lý như vậy, họ không biết chất vấn lẫn nhau để xem xét chúng một cách thấu suốt, [họ không đối chất]: ‘Làm sao có điều này? Ý nghĩa của điều này là gì?’ Họ không nói-ra [với những người khác] điều (mình) còn lờ mờ và không làm sáng tỏ điều (họ) còn chưa rõ, không giúp giải tỏa sự nghi ngờ của họ về những vấn đề còn làm họ nghi ngờ. Đây được gọi là hội chúng được huấn luyện chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích, không bằng cách chất vấn.

(2) “Và cái gì là hội chúng được huấn luyện bằng cách chất vấn,

không chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích? Ở đây, trong loại hội chúng này, (a) khi những bài thuyết giảng chỉ là những bài thi ca của các thi sĩ, với câu chữ mỹ miều, được sáng tạo bởi những người ngoài đạo, được nói ra bởi những đệ tử [của họ], đang được ngâm đọc, thì họ không muốn lắng nghe chúng, không lóng tai nghe chúng, và không áp dụng tâm để hiểu chúng, và họ không cho rằng những giáo lý đó cần được học hiểu và nắm vững. (b) Nhưng khi những bài thuyết giảng được nói bởi Như Lai là sâu sắc, sâu sắc về ý nghĩa, vượt trên thế gian, liên hệ đến tính-không, đang được tụng giảng thì họ muốn lắng nghe chúng, lóng tai nghe chúng, và áp dụng tâm để hiểu chúng; và họ cho rằng những giáo lý đó mới cần được học hiểu và nắm vững. Và sau nghe học những giáo lý như vậy, họ biết chất vấn lẫn nhau hay xem xét chúng một cách thấu suốt, [họ biết đối chất]: ‘Làm sao có điều này? Ý nghĩa của điều này là gì?’ Họ biết nói-ra [với những người khác] điều (mình) còn lờ mờ và biết làm sáng tỏ điều (họ) còn chưa rõ, biết giúp giải tỏa sự nghi ngờ của họ về những vấn đề còn làm họ nghi ngờ. Đây được gọi là hội chúng được huấn luyện bằng cách chất vấn, không chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng được huấn luyện bằng cách chất vấn, không chỉ bằng cách nói khoa trương vô ích, là tốt nhất.” **

48 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng quý trọng những thứ thế tục, không quý trọng thiện Pháp (Giáo Pháp tốt lành), và hội chúng quý trọng thiện Pháp, không quý trọng những thứ thế tục.²⁸⁶

(1) “Và cái gì là hội chúng quý trọng những thứ thế tục, không quý trọng thiện Pháp? Ở đây, trong loại hội chúng này, những Tỳ kheo nói lời khen ngợi lẫn nhau trước mặt những người tại gia mặc áo trắng, kiểu như: ‘Tỳ kheo này đã được giải-thoát về cả hai phương diện; Tỳ kheo kia đã

được giải thoát nhờ trí-tuệ; Tỳ kheo nọ là một thân-chứng; Tỳ kheo đó đã chứng đắc cách-nhìn (chánh kiến); Tỳ kheo nọ được giải-thoát nhờ niềm-tin (tín); Tỳ kheo kia là người tu theo Giáo Pháp (căn tín); Tỳ kheo này là người tu theo niềm-tin (căn tín); Tỳ kheo kia là có giới-hạnh và tính nết tốt thiện; còn Tỳ kheo nọ thì vô đạo đức và tính nết xấu xa.²⁸⁷ Rồi họ nhận lấy vật phẩm lợi lộc, họ hưởng dụng chúng trong khi (tâm trí) bị trôi buộc theo chúng, say mê chúng, bị cuốn hút vào chúng một cách mù quáng, không nhìn thấy sự nguy-hại trong chúng, không hiểu được sự thoát-khỏi chúng. Đây được gọi là hội chúng chỉ quý trọng những thứ thế tục, không quý trọng thiện Pháp.

(2) “Và cái gì là hội chúng quý trọng thiện Pháp, không quý trọng những thứ thế tục? Ở đây, trong loại hội chúng này, những Tỳ kheo *không* nói lời khen ngợi lẫn nhau trước mặt những người tại gia mặc áo trắng, kiêu như: ‘Tỳ kheo này đã được giải-thoát cả hai phương diện ... còn Tỳ kheo nọ thì vô đạo đức và tính nết xấu.’ Họ có nhận vật phẩm cúng dường, họ hưởng dụng chúng trong khi (tâm trí) *không* bị trôi buộc theo chúng, không say mê chúng, không bị cuốn hút vào chúng một cách mù quáng, họ nhìn thấy sự nguy-hại trong chúng, hiểu được sự thoát-khỏi chúng. Đây được gọi là hội chúng chỉ quý trọng thiện Pháp, không quý trọng những thứ thế tục.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng quý trọng thiện Pháp là tốt nhất.”

49 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng bất chánh và hội chúng chân chánh.

(1) “Và cái gì là hội chúng bất chánh? Ở đây, trong hội chúng này, những điều-luật trái với Giáo Pháp thì được ban hành và những điều-luật đúng theo Giáo Pháp thì không được ban hành. Những điều-luật trái với Giới Luật thì được ban hành và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì

không được ban hành. Những điều-luật trái với Giáo Pháp được giảng giải và những điều-luật đúng theo Giáo Pháp thì không được giảng giải. Những điều-luật trái với Giới Luật được giảng giải và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì không được giảng giải. Đây là hội chúng bất chánh. Bởi vì nó là không chân chánh cho nên²⁸⁸ trong hội chúng đó những điều-luật trái với Giáo Pháp thì được ban hành ... và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì không được giảng giải.

(2) “Và cái gì là hội chúng chân chánh? Ở đây, trong hội chúng này, những điều-luật trái với Giáo Pháp thì không được ban hành và những điều-luật đúng theo Giáo Pháp thì được ban hành. Những điều-luật trái với Giới Luật thì không được ban hành và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì được ban hành. Những điều-luật trái với Giáo Pháp không được giảng giải và những điều-luật đúng theo Giáo Pháp thì được giảng giải. Những điều-luật trái với Giới Luật không được giảng giải và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì được giảng giải. Đây là hội chúng chân chánh. Bởi vì nó là chân chánh cho nên trong hội chúng đó những điều-luật trái với Giáo Pháp thì không được ban hành ... và những điều-luật đúng theo Giới Luật thì được giảng giải.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng chân chánh là tốt nhất.”

50 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng làm trái Giáo Pháp và hội chúng làm đúng theo Giáo Pháp ... *[tiếp tục nội dung giống như kinh kể trên]* ...

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng làm đúng theo Giáo Pháp là tốt nhất.”

51 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hội chúng này. Hai đó là gì? Hội chúng nói phi Giáo Pháp và hội chúng nói Giáo Pháp.

(1) “Và cái gì là hội chúng nói phi Giáo Pháp (như vô kỷ luật)? Ở đây, trong loại hội chúng này các Tỳ kheo khởi sự một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’,²⁸⁹ một người có thể (làm, nói) hợp với Giáo Pháp hoặc trái với Giáo Pháp. - Sau khi đã khởi sự vấn đề đó, họ không khuyên bảo lẫn nhau và không muốn mình được khuyên bảo bởi người khác; họ không cân nhắc kỷ luật và không hoan nghênh sự cân nhắc kỷ luật. Do thiếu sức mạnh là sự khuyên bảo và sức mạnh là sự cân nhắc kỷ luật, do không muốn từ bỏ ý kiến của mình, cho nên họ càng nắm giữ một cách sai lạc ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó một cách cứng chặt hơn nữa, và càng cố chấp theo lập trường của mình, họ cứ tuyên bố: ‘Chỉ điều này đúng; mọi điều khác là sai.’ Đây được gọi là hội chúng nói phi Giáo Pháp.

(2) “Và cái gì là hội chúng nói Giáo Pháp? Ở đây, trong loại hội chúng này, các Tỳ kheo khởi sự một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’, một người có thể (làm, nói) hợp với Giáo Pháp hoặc trái với Giáo Pháp. - Sau khi đã khởi sự vấn đề đó, họ khuyên bảo lẫn nhau và để cho mình được khuyên bảo bởi người khác; họ cân nhắc kỷ luật và hoan nghênh sự cân nhắc kỷ luật. Do có được sức mạnh là sự khuyên bảo và sức mạnh là sự cân nhắc kỷ luật, do sẵn sàng từ bỏ ý kiến của mình, cho nên họ không nắm giữ một cách sai lạc ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó một cách cứng chặt nữa, cũng không cố chấp theo lập trường của mình, họ cũng không tuyên bố: ‘Chỉ điều này đúng; mọi điều khác là sai.’ Đây được gọi là hội chúng nói Giáo Pháp.

“Này các Tỳ kheo, đây là hai loại hội chúng. Trong hai loại hội chúng này, hội chúng nói Giáo Pháp là bậc nhất.”

NHÓM 6

NGƯỜI

52 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai người này khởi sinh trong thế gian vì phúc lợi của nhiều người, vì hạnh phúc của nhiều người, vì sự tốt lành, phúc lợi và hạnh phúc của nhiều người, của những thiên thần và loài người. Hai đó là gì? Đó là Như Lai, bậc Toàn Giác, bậc A-la-hán và vị vua quay chuyển bánh xe (chuyển luân vương). Đây là hai người khởi sinh trong thế gian vì phúc lợi của nhiều người, vì hạnh phúc của nhiều người, vì sự tốt lành, phúc lợi và hạnh phúc của nhiều người, của những thiên thần và loài người.”²⁹⁰

53 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai người khởi sinh trong thế gian là những vị siêu thường. Hai đó là gì? Đó là Như Lai, bậc Toàn Giác, bậc A-la-hán và vị vua quay chuyển bánh xe. Đây là hai người khởi sinh trong thế gian là những vị siêu thường.”

54 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai người mà sự qua đời của họ được nhiều người tiếc thương. Hai đó là gì? Đó là Như Lai, bậc Toàn Giác, bậc A-la-hán và vị vua quay chuyển bánh xe. Đây là hai người mà sự qua đời của họ được nhiều người thương tiếc.”

55 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai bậc đáng được xây bảo tháp.²⁹¹ Hai đó là gì? (i) Như Lai, bậc Toàn Giác, bậc A-la-hán, và (ii) vị vua quay chuyển bánh xe. Đó là hai người đáng được xây bảo tháp.”

56 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai vị Phật [bậc giác-ngộ] này. Hai đó là gì? Đó là (i) Như Lai, bậc Toàn Giác, bậc A-la-hán, và (ii) Phật Duyên Giác.²⁹² Đây là hai vị Phật.”

57 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai không khiếp sợ sấm sét. Hai đó là gì? Đó là (i) một Tỳ kheo đã tiêu diệt mọi ô-nhiễm (lậu tận) và (ii) một con voi thuần chủng. Đây là hai không khiếp sợ sấm sét.”²⁹³

58 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai không khiếp sợ sấm sét. Hai đó là gì? Đó là (i) một Tỳ kheo đã tiêu diệt mọi ô-nhiễm (lậu tận) và (ii) một con ngựa thuần chủng. Đây là hai không khiếp sợ sấm sét.”

59 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai không khiếp sợ sấm sét. Hai đó là gì? Đó là (i) một Tỳ kheo đã tiêu diệt mọi ô-nhiễm (lậu tận) và (ii) một con sư tử, vua của muôn loài thú. Đây là hai không khiếp sợ sấm sét.”

60 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai lý do loài Kimpurisā (thần dê) không nói tiếng người.²⁹⁴ Hai đó là gì? [Vì nghĩ rằng:] ‘(i) Chúng ta nguyện không nói láo nói sai, và (ii) chúng ta nguyện không diễn dịch sai lời người khác bằng những điều trái với thực tế (họ đã nói).’ Vì hai lý do (tâm nguyện) này nên loài Kimpurisā không nói tiếng người.”

61 (10)

“Này các Tỳ kheo, phụ nữ chết không thỏa mãn và hài lòng với hai

điều. Hai đó là gì? Đó là tính dục và sự sinh con đẻ cái. Phụ nữ chết không thỏa mãn và hài lòng với hai điều này.”

62 (11)

“Này các Tỳ kheo, ta sẽ dạy cho các thầy về sự ở chung (sống chung, sống tu chung chùa ...) với người xấu và sự ở chung với người tốt. Hãy lắng nghe và chú tâm kỹ, ta sẽ nói.”

“Dạ, thưa Thế Tôn”, các Tỳ kheo đáp lại. Đức Thế Tôn nói điều này:

(1) “Và theo cách nào là có sự ở chung với người xấu và theo cách nào là người xấu sống chung với nhau?

“Ở đây, ý nghĩ này xảy đến với một Tỳ kheo trưởng lão: [‘Một trưởng lão—hay một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên—thì không nên chỉnh sửa ta.²⁹⁵ Ta (cũng) không nên chỉnh sửa một trưởng lão, hay một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên. (a) Nếu một trưởng lão chỉnh sửa ta, có thể ông ta làm không có sự bi-mẫn, không vì sự bi-mẫn. Thì ta sẽ nói “Không!” với ông ta và sẽ gây sự với ông ta,²⁹⁶ và ngay cả ta có nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta cũng không thêm sửa chữa gì nó cả. (b) Nếu một Tỳ kheo hàng trung niên chỉnh sửa ta ... (c) Nếu một Tỳ kheo hàng thiếu niên chỉnh sửa ta, có lẽ anh ta làm không có sự bi-mẫn, không vì sự bi-mẫn. Ta sẽ nói “Không!” với anh ta và sẽ gây sự với anh ta, và ngay cả ta có nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta cũng không chỉnh sửa gì nó cả.’]

“Rồi, ý nghĩ này cũng xảy đến với một Tỳ kheo hàng trung niên ... cũng xảy đến với một Tỳ kheo hàng thiếu niên: [‘Một trưởng lão—hay một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên—thì không nên chỉnh sửa ta. Ta (cũng) không nên chỉnh sửa một trưởng lão ... một Tỳ kheo hàng trung niên ... một Tỳ kheo hàng thiếu niên ... và ngay cả nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta cũng không chỉnh sửa gì nó cả.’]

“Theo cách như vậy là có sự ở chung với người xấu, và đó là cách những người xấu sống chung với nhau.

(2) “Và, này các Tỳ kheo, theo cách nào sự ở chung với người tốt, và theo cách nào những người tốt sống chung với nhau?”

“Ở đây, ý nghĩ này đã xảy đến với một Tỳ kheo trưởng lão: [‘Một trưởng lão—và một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên—đều nên chỉnh sửa ta. Ta (cũng) nên chỉnh sửa một trưởng lão, một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên. (a) Nếu một trưởng lão chỉnh sửa ta, có lẽ thầy ấy làm với sự bi-mẫn, không phải không có sự bi-mẫn. Ta sẽ nói với thầy ấy rằng “Thật tốt lành!”, và sẽ không gây sự với thầy ấy, và khi nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta sẽ lo tu sửa nó. (b) Nếu một Tỳ kheo hàng trung niên chỉnh sửa ta ... (c) Nếu một Tỳ kheo hàng thiếu niên chỉnh sửa ta, có lẽ thầy ấy làm vì sự bi-mẫn, không phải không có sự bi-mẫn. Ta sẽ nói với thầy ấy rằng “Thật tốt lành!”, và sẽ không gây sự với thầy ấy, và khi nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta sẽ lo tu sửa nó.’]

“Rồi, ý nghĩ này cũng xảy đến với một Tỳ kheo hàng trung niên ... cũng xảy đến với một Tỳ kheo hàng thiếu niên: [‘Một trưởng lão—và một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên—đều nên chỉnh sửa ta. Ta (cũng) nên chỉnh sửa một trưởng lão ... một Tỳ kheo hàng trung niên, hay hàng thiếu niên ... và khi nhìn thấy [tội lỗi của mình] thì ta sẽ lo tu sửa nó.’]

“Theo cách như vậy là có ở chung với những người tốt, và đó là cách những người tốt sống chung với nhau.”

63 (12)

(1) “Này các Tỳ kheo, khi nào, đối với một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’, có sự lời qua tiếng lại giữa hai bên,²⁹⁷ mà sự xóc nhau về các quan-điểm này nọ, và sự bức tức, sự cay cú, và sự giận dữ nếu không được giải quyết ở bên trong,²⁹⁸ thì trước sau gì ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó cũng dẫn tới sự mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo sẽ không sống an ổn.

(2) “Này các Tỳ kheo, về một ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ nào đó, khi

hai bên nói qua nói lại, mà xóc nhau về các quan-điểm này nọ, và sự bức tức, sự cay cú và sự giận dữ nếu được giải quyết với nhau ở bên trong, thì ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ đó sẽ không dẫn tới sự mâu thuẫn và thù ghét trong một thời gian lâu, và các Tỳ kheo sẽ sống an ổn.”²⁹⁹

NHÓM 7

(CÁC LOẠI) HẠNH PHÚC

64 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại (sự) hạnh phúc (lạc). Hai đó là gì? Hạnh phúc của người tại gia và hạnh phúc của người xuất gia.³⁰⁰ Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc của người xuất gia là tốt nhất.”

65 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc giác-quan (dục lạc) và hạnh phúc của sự từ-bỏ (ly-dục lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc của sự từ-bỏ là tốt nhất.”

66 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc dính với những sự thu-nạp (hữu sanh y lạc) và hạnh phúc không có những sự thu-nạp. Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc không có những sự thu-nạp (vô sanh y lạc) là tốt nhất.”³⁰¹

67 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc còn những ô-nhiễm (hữu lậu lạc) và hạnh phúc không còn ô-nhiễm (vô lậu lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc không còn ô-nhiễm là tốt nhất.”

68 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc thế

tục và hạnh phúc tâm linh.³⁰² Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc tâm linh là tốt nhất.”

69 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc thánh thiện và hạnh phúc không thánh thiện. Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc thánh thiện là tốt nhất.”

70 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc thuộc thân (thân lạc) và hạnh phúc thuộc tâm (tâm lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc thuộc tâm là tốt nhất.”

71 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc có đi kèm sự hoan-hỷ và hạnh phúc không đi kèm sự hoan-hỷ. Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc không đi kèm sự hoan-hỷ là tốt nhất.”³⁰³

72 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc (do) khoái-sướng (khoái lạc) và hạnh phúc (do) buông-xả (xả lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc của sự buông-xả là tốt nhất.”³⁰⁴

73 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc không có sự định-tâm và hạnh phúc của sự định-tâm. Đây là hai loại hạnh

phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc của sự định-tâm là tốt nhất.”

74 (11)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc dựa trên sự có mặt của sự hoan-hỷ (lạc dựa trên hỷ) và hạnh phúc dựa trên sự không có mặt của sự hoan-hỷ (lạc dựa trên phi hỷ). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc dựa trên sự không mặt sự hoan-hỷ là tốt nhất.”³⁰⁵

75 (12)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc dựa trên sự khoái-sướng (khoái lạc) và hạnh phúc dựa trên sự buông-xả (xả lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc dựa trên sự buông-xả là tốt nhất.”

76 (13)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại hạnh phúc. Hai đó là gì? Hạnh phúc dựa trên sắc giới (sắc giới lạc) và hạnh phúc không dựa vô sắc giới (vô sắc giới lạc). Đây là hai loại hạnh phúc. Trong hai loại hạnh phúc này, hạnh phúc dựa trên vô sắc giới là tốt nhất.”³⁰⁶

NHÓM 8

CÓ CƠ-SỞ

77 (1)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh là có một cơ-sở (*nimittā*), không phải không có một cơ-sở. Bằng cách loại bỏ cơ-sở đó, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”³⁰⁷

78 (2)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh là thông qua một nguồn (*nidāna*, nguồn nhân duyên), không phải không có một nguồn. Bằng cách loại bỏ nguồn đó, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

79 (3)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh là thông qua một nhân (*hetu*), không phải không có một nhân. Bằng cách loại bỏ nhân đó, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

80 (4)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh là thông qua các hành (*saṅkhāra*, những sự tạo-tác), không phải không có những sự tạo tác. Bằng cách loại bỏ những sự tạo-tác, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”³⁰⁸

81 (5)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh là có một duyên (*paccaya*, điều-kiện), không phải không có một duyên. Bằng cách loại bỏ điều-kiện đó, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

82 (6)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh cùng sắc (*rupa*), không phải không có sắc. Bằng cách loại bỏ sắc, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

83 (7)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh cùng với cảm-giác (thọ), không phải không có cảm-giác. Bằng cách loại bỏ cảm-giác này, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

84 (8)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh cùng với nhận-thức (tưởng), không phải không có nhận-thức. Bằng cách loại bỏ nhận-thức này, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

85 (9)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh cùng với thức (thức), không phải không có thức. Bằng cách loại bỏ thức này, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

86 (10)

“Này các Tỳ kheo, những phẩm chất bất thiện xấu ác khởi sinh dựa trên thứ có điều-kiện (hữu vi), không phải không dựa trên thứ có điều-kiện. Bằng cách loại bỏ thứ có điều-kiện, những phẩm chất bất thiện xấu ác hết xảy ra.”

NHÓM 9

(HAI) PHÁP

87 (I)

“Này các Tỳ kheo, có hai thứ (hai pháp) này. Hai đó là gì? Sự giải-thoát của tâm và sự giải-thoát của tâm nhờ trí-tuệ. Đây là hai thứ.”³⁰⁹

88 (2) — 97 (II)

“Này các Tỳ kheo, có hai thứ (hai pháp). Hai đó là gì? [88] Sự kiên-quyết và sự không xao-lãng ... [89] danh (thuộc tâm) và sắc (thuộc thân) ... [90] trí-biết đích thực (minh) và sự giải-thoát ... [91] Quan-điểm luôn hiện-hữu (thường kiến) và quan-điểm sẽ diệt-vong (đoạn kiến) ... [92] Sự không biết xấu-hổ lương tâm (vô tầm) và sự bất-chấp về lương tâm (vô quý) ... [93] Sự biết xấu-hổ lương tâm (tàm) và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu (quý) ... [94] Sự khó được tu sửa và sự có đạo hữu xấu ... [95] Sự dễ được tu sửa và sự có đạo hữu tốt ... [96] Sự thiện-khéo về những yếu-tố (giới) và sự thiện-khéo về sự chú-tâm (tác ý) ... [97] Sự thiện-khéo đối với các tội và sự thiện-khéo về sự phục-hồi khỏi tội. Đây là hai thứ.”

NHÓM 10

NGƯỜI NGU

98 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? Người lãnh trách nhiệm cho điều không xảy đến mình, và người không lãnh trách nhiệm cho điều xảy đến mình. Đây là hai loại người ngu.”

99 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? Người không lãnh trách nhiệm cho điều không xảy đến mình, và người biết lãnh trách nhiệm cho điều xảy đến mình.³¹⁰ Đây là hai loại người khôn.”

100 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không được phép là được phép, và người nhận thức điều được phép là không được phép.³¹¹ Đây là hai loại người ngu.”

101 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không được phép là không được phép, và người nhận thức điều được phép là được phép. Đây là hai loại người khôn.”

102 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không-tội là tội, và người nhận thức tội là không-tội. Đây là hai loại người ngu.”

103 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không-tội là không-tội, và người nhận thức tội là tội. Đây là hai loại người khôn.”

104 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? Người nhận thức phi Giáo Pháp là Giáo Pháp, và người nhận thức Giáo Pháp là phi Giáo Pháp. Đây là hai loại người ngu.”

105 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? Người nhận thức phi Giáo Pháp là phi Giáo Pháp, và người nhận thức Giáo Pháp là Giáo Pháp. Đây là hai loại người khôn.”

106 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người ngu. Hai đó là gì? Người nhận thức điều phi giới-luật là giới-luật, và người nhận thức điều giới-luật là phi giới-luật. Đây là hai loại người ngu.”

107 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người khôn. Hai đó là gì? Người nhận thức điều phi giới-luật là phi giới-luật, và người nhận thức điều giới-luật là giới-luật. Đây là hai loại người khôn.”

108 (11)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người cảm thấy hối-tiếc về một vấn đề không cần phải hối-tiếc, và người không thấy hối-tiếc về một vấn đề nên thấy hối-tiếc. Ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

109 (12)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người không cảm thấy hối-tiếc về một vấn đề không cần thấy hối-tiếc, và người biết hối-tiếc về một vấn đề nên thấy hối-tiếc. Ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

110 (13)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không được phép là được phép, và người nhận thức điều được phép là không được phép. Ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

111 (14)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không được phép là không được phép, và người nhận thức điều được phép là được phép. Ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

112 (15)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không tội là một tội, và người nhận thức một tội là không phải tội.³¹² Ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

113 (16)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều không tội là không phải tội và người nhận thức một tội là tội.³¹³ Ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với

hai [loại người] như vậy.”

114 (17)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức phi Giáo Pháp là Giáo Pháp, và người nhận thức Giáo Pháp là phi Giáo Pháp. Ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

115 (18)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức phi Giáo Pháp là phi Giáo Pháp, và người nhận thức Giáo Pháp là Giáo Pháp.³¹⁴ Ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

116 (19)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều phi giới-luật là giới-luật, và người nhận thức điều giới-luật là phi giới-luật. Ô-nhiễm sẽ gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

117 (20)

“Này các Tỳ kheo, ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người]. Hai đó là gì? Người nhận thức điều phi giới-luật là phi giới-luật, và người nhận thức điều giới-luật là giới-luật. Ô-nhiễm sẽ không gia tăng đối với hai [loại người] như vậy.”

NHÓM 11

DỤC

118 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự ham-muốn (dục) khó trừ bỏ. Hai đó là gì? Ham-muốn lợi lộc và ham-muốn sự sống. Đây là hai ham-muốn khó trừ bỏ.”³¹⁵

119 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người hiếm có trong thế gian. Hai đó là gì? Người chủ động giúp đỡ người khác, và người biết ơn và nhớ ơn. Đây là hai loại người hiếm có trong thế gian.”

120 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người hiếm có trong thế gian. Hai đó là gì? Người được thỏa mãn và người mang lại sự thỏa mãn. Đây là hai loại người hiếm có trong thế gian.”

121 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người trong thế gian khó làm họ thỏa mãn. Hai đó là gì? Người chỉ luôn tích lũy thứ (lợi lộc) mình có được và người chỉ luôn phung phí thứ (của cải) mình có được.³¹⁶ Đây là hai loại người trong thế gian khó làm họ thỏa mãn.”

122 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại người trong thế gian dễ làm họ thỏa mãn. Hai đó là gì? Người không tích lũy thứ (lợi lộc) mình có được và người không phung phí thứ (của cải) mình có được. Đây là hai loại người trong thế gian dễ làm họ thỏa mãn.”

123 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều-kiện (duyên) này làm khởi sinh tham. Hai đó là gì? Tướng đẹp (đường nét, hình ảnh, dấu hiệu hấp dẫn, dễ thích, gợi cảm, gợi dục) và sự chú-tâm không kỹ càng (sự tác-ý không thiện khéo; phi như lý tác ý). Đây là hai điều-kiện để khởi sinh tham.”³¹⁷

124 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều-kiện (duyên) này làm khởi sinh sân. Hai đó là gì? Tướng-xấu (dấu hiệu, đường nét, hình ảnh không hấp dẫn, xấu xí, đáng chê, khó nhìn, khó ưa) và sự chú-tâm không kỹ càng (sự tác-ý không thiện khéo; phi như lý tác ý). Đây là hai điều-kiện để khởi sinh sân.”

125 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều-kiện (duyên) này làm khởi sinh cách-nhìn sai lạc (tà kiến). Hai đó là gì? Lời của người khác và sự chú-tâm không kỹ càng (phi như lý tác ý). Đây là hai điều-kiện để khởi sinh cách-nhìn sai lạc.”

126 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều-kiện (duyên) này làm khởi sinh cách-nhìn đúng đắn (chánh kiến). Hai đó là gì? Lời của người khác và sự chú-tâm kỹ càng (sự tác-ý một cách thiện khéo; như lý tác ý). Đây là hai là điều-kiện để khởi sinh cách-nhìn đúng đắn.”

127 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại tội. Hai đó là gì? Tội nhẹ và tội nặng. Đây là hai loại tội.”³¹⁸

128 (11)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại tội. Hai đó là gì? Tội thô và tội không thô. Đây là hai loại tội.”

129 (12)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại tội. Hai đó là gì? Tội có thể tu sửa (khắc phục được) và tội không thể tu sửa. Đây là hai loại tội.”

NHÓM 12

ƯỚC NGUYỆN

130 (1)

“Này các Tỳ kheo, một Tỳ kheo được phú cho niềm-tin, nếu ước nguyện chân chính, nên nguyện như vậy: ‘Mong rằng tôi trở thành người như thầy Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên!’ Đây là tiêu chuẩn và tiêu chí³¹⁹ đối với những đệ tử của ta là Tỳ kheo, đó là, Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên.”

131 (2)

“Này các Tỳ kheo, một Tỳ kheo ni được phú cho niềm-tin, nếu ước nguyện chân chính, nên nguyện như vậy: ‘Mong rằng tôi trở thành người như ni Khemā và Uppalavaṇṇā!’ Đây là tiêu chuẩn và tiêu chí đối với những đệ tử của ta là Tỳ kheo ni, đó là, Tỳ kheo ni Khemā và Uppalavaṇṇā.”³²⁰

132 (3)

“Này các Tỳ kheo, một đệ tử tại gia nam (u-bà-tắc) được phú cho niềm-tin, nếu ước nguyện chân chính, nên nguyện như vậy: ‘Mong rằng tôi trở thành người như gia chủ Citta và Hatthaka ở xứ Āḷavī!’ Đây là tiêu chuẩn và tiêu chí đối với những đệ tử của ta là tại gia nam, đó là, gia chủ Citta và Hatthaka ở xứ Āḷavī.”³²¹

133 (4)

“Này các Tỳ kheo, một đệ tử tại gia nữ (u-bà-di) được phú cho niềm-tin, nếu ước nguyện chân chính, nên nguyện như vậy: ‘Mong rằng tôi trở thành người như đệ tử tại gia nữ Khujjuttarā và Veḷukaṇṭakī Nandamātā!’ Đây là tiêu chuẩn và tiêu chí đối với những đệ tử của ta là tại gia nữ, đó là, đệ tử tại gia nữ Khujjuttarā và Veḷukaṇṭakī Nandamātā.”³²²

134 (5)³²³

“Này các Tỷ kheo, người ngu, dở, xấu có hai đặc tính (phẩm chất, đặc trưng) làm bản thân mình bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng chê và đáng trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo nhiều tổn-phước. Hai đó là gì? Không điều tra và xem xét kỹ lưỡng, người đó cứ khen người đáng trách và chê người đáng khen. Đây là hai đặc tính như vậy, người ngu, dở, xấu làm bản thân mình hư hỏng và tổn hại; người đó là người đáng chê và đáng trách bởi những bậc trí hiền; và người đó tạo nhiều tổn-phước.

“Này các Tỷ kheo, người khôn, giỏi, tốt có hai đặc tính giữ bản thân mình không bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng khen và không bị chê trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo ra nhiều phước-đức. Hai đó là gì? Sau khi điều tra và xem xét kỹ lưỡng, người đó phê bình người đáng trách và khen ngợi người đáng khen. Có được hai đặc tính như vậy, người khôn, giỏi, tốt giữ mình không bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng khen và không bị chê trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo nhiều phước-đức.”

135 (6)³²⁴

“Này các Tỷ kheo, người ngu, dở, xấu có hai đặc tính ... (*giống kinh kế trên*) ... tạo nhiều tổn-phước. Hai đó là gì? Không điều tra và xem xét kỹ lưỡng, người đó cứ nghi ngờ những điều đáng tin, và tin những điều còn đáng nghi ngờ. Đây là hai đặc tính như vậy, người ngu, dở, xấu ... tạo nhiều tổn-phước.

“Này các Tỷ kheo, người khôn, giỏi, tốt ... tạo ra nhiều phước-đức. Hai đó là gì? Sau khi điều tra và xem xét kỹ lưỡng, người đó chỉ tin những điều đáng tin, và nghi ngờ những điều còn đáng nghi ngờ. Có được hai đặc tính như vậy, người khôn, giỏi, tốt ... tạo nhiều phước-đức.”

136 (7)

“Này các Tỳ kheo, do cư xử sai trái với hai người nên người ngu, dở, xấu làm bản thân mình bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng chê và đáng trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo nhiều tổn-phước. Hai đó là ai? Cha và mẹ. Do cư xử sai trái với hai bậc đó nên người ngu, dở, xấu làm bản thân mình bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng chê và đáng trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo nhiều tổn-phước.

“Này các Tỳ kheo, do cư xử đúng đắn với hai người nên người khôn, giỏi, tốt giữ bản thân mình không bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng khen và không bị chê trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo ra nhiều phước-đức. Hai đó là ai? Cha và mẹ. Do cư xử đúng đắn với hai bậc đó, người khôn, giỏi, tốt giữ bản thân mình không bị tổn hại và tổn thương; người đó là đáng khen và không bị chê trách bởi những bậc hiền trí; và người đó tạo ra nhiều phước-đức.”

137 (8)

“Này các Tỳ kheo, do cư xử sai trái với hai bậc nên người ngu, dở, xấu ... (*giống kinh kệ trên*) ... tạo nhiều tổn-phước. Hai đó là ai? Như Lai và một đệ tử của Như Lai.³²⁵ Do cư xử sai trái với hai bậc đó nên người ngu, dở, xấu ... tạo nhiều tổn-phước.

“Này các Tỳ kheo, do cư xử đúng đắn với hai người, người khôn, giỏi, tốt ... tạo ra nhiều phước-đức. Hai đó là ai? Như Lai và một đệ tử của Như Lai. Do cư xử đúng đắn với hai bậc đó, người khôn, giỏi, tốt ... tạo ra nhiều phước-đức.”

138 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều này. Hai đó là gì? Sự thanh tẩy cái tâm của một người và một người không chấp-thủ gì trong thế giới.³²⁶ Đây là

hai điều.”

139 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều này. Hai đó là gì? Sự sân giận và sự thù nghịch. Đây là hai điều.”

140 (11)

“Này các Tỳ kheo, có hai điều này. Hai đó là gì? Sự đẹp bỏ sự sân giận và sự đẹp bỏ sự thù-ghét. Đây là hai điều.”

NHÓM 13

SỰ BỐ THÍ

141 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại quà tặng này. Hai đó là gì? Quà tặng tài vật và quà tặng Giáo Pháp. Đây là hai loại quà tặng. Trong hai loại quà tặng này, quà tặng Giáo Pháp là tốt nhất.”

142 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại sự cúng dường này. Hai đó là gì? Sự cúng dường tài vật và sự cúng dường Giáo Pháp. Đây là hai loại sự cúng dường. Trong hai loại sự cúng dường, sự cúng dường Giáo Pháp là tốt nhất.”

143 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự bố thí (sự rộng lòng, hào hiệp, cho đi, chia sẻ) này. Hai đó là gì? Sự bố thí tài vật và sự bố thí Giáo Pháp. Đây là hai sự bố thí. Trong hai sự bố thí này, sự bố thí Giáo Pháp là tốt nhất.”

144 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự từ bỏ (và từ thiện) này. Hai đó là gì? Sự từ bỏ về tài vật và sự từ bỏ [bằng cách bố thí, chia sẻ, chỉ dạy, truyền đạt] Giáo Pháp. Đây là hai sự từ bỏ (và từ thiện). Trong hai sự này, sự từ bỏ (từ thiện) về Giáo Pháp là tốt nhất.”

145 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại tài sản này. Tài sản vật chất và tài sản Giáo Pháp. Đây là hai loại tài sản. Trong hai loại tài sản này, tài sản Giáo Pháp là tốt nhất.”

146 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự thụ hưởng này. Sự thụ hưởng tài vật và sự thụ hưởng Giáo Pháp. Đây là hai sự thụ hưởng. Trong hai sự thụ hưởng này, sự thụ hưởng Giáo Pháp là tốt nhất.”

147 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự chia sẻ. Hai đó là gì? Sự chia sẻ về tài vật và sự chia sẻ về Giáo Pháp. Đây là hai sự chia sẻ. Trong hai sự chia sẻ này, sự chia sẻ về Giáo Pháp là tốt nhất.”

148 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai cách duy trì một mối quan hệ tốt đẹp.³²⁷ Hai đó là gì? Duy trì mối quan hệ tốt đẹp bằng tài vật và duy trì mối quan hệ tốt đẹp bằng Giáo Pháp. Đây là hai cách duy trì một mối quan hệ. Trong hai cách này, sự duy trì mối quan hệ bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

149 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự trợ giúp này. Hai đó là gì? Sự trợ giúp bằng tài vật và sự trợ giúp bằng Giáo Pháp. Đây là hai sự trợ giúp. Trong hai sự trợ giúp này, sự trợ giúp bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

150 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại sự bi-mẫn này.³²⁸ Hai đó là gì? Sự bi-mẫn được thể hiện bằng tài vật và sự bi-mẫn được thể hiện bằng Giáo Pháp. Đây là hai sự bi-mẫn. Trong hai sự bi-mẫn này, sự bi-mẫn được thể hiện bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

NHÓM 14

SỰ TIẾP ĐÃI

151 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tiếp đãi này.³²⁹ Hai đó là gì? Sự tiếp đãi bằng tài vật và sự tiếp đãi bằng Giáo Pháp. Đây là hai sự tiếp đãi. Trong hai sự tiếp đãi này, sự tiếp đãi bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

152 (2)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tiếp đón [sự hiếu khách] này. Hai đó là gì? Sự tiếp đón bằng tài vật và sự tiếp đón bằng Giáo Pháp. Đây là hai sự tiếp đón. Trong hai sự tiếp đón này, sự tiếp đón bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

153 (3)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tìm cầu này. Hai đó là gì? Sự tìm cầu vật chất và sự tìm cầu Giáo Pháp. Đây là hai sự tìm cầu. Trong hai sự tìm cầu này, sự tìm cầu Giáo Pháp là tốt nhất.”

154 (4)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tìm tòi (nghiên cứu, tìm ra) này. Hai đó là gì? Sự tìm tòi về vật chất và sự tìm tòi về Giáo Pháp. Đây là hai sự tìm tòi. Trong hai sự tìm tòi này, sự tìm tòi Giáo về Pháp là tốt nhất.”

155 (5)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tìm kiếm này. Hai đó là gì? Sự tìm kiếm vật chất và sự tìm kiếm Giáo Pháp. Đây là hai sự tìm kiếm. Trong hai sự tìm kiếm này, sự tìm kiếm Giáo Pháp là tốt nhất.”

156 (6)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tôn sùng này. Hai đó là gì? Sự tôn sùng

vật chất và sự tôn sùng Giáo Pháp. Đây là hai sự tôn sùng. Trong hai sự tôn sùng này, sự tôn sùng Giáo Pháp là tốt nhất.”

157 (7)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại quà tặng để tặng cho khách.³³⁰ Hai đó là gì? Quà tặng bằng tài vật và quà tặng bằng Giáo Pháp. Đây là hai loại quà tặng như vậy cho khách. Trong hai loại này, quà tặng bằng Giáo Pháp là tốt nhất.”

158 (8)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại sự thành công này. Hai đó là gì? Sự thành công về vật chất và sự thành công về Giáo Pháp. Đây là hai loại thành công. Trong hai loại sự thành công này, sự thành công về Giáo Pháp là tốt nhất.”

159 (9)

“Này các Tỳ kheo, có hai loại sự tăng trưởng này. Hai đó là gì? Sự tăng trưởng về vật chất và sự tăng trưởng về Giáo Pháp. Đây là hai loại sự tăng trưởng. Trong hai loại sự tăng trưởng, sự tăng trưởng về Giáo Pháp là tốt nhất.”

160 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai thứ quý báu (châu báu) này. Hai đó là gì? Thứ quý báu là tài vật và thứ quý báu là Giáo Pháp. Đây là hai thứ quý báu này. Trong hai thứ quý báu này, thứ quý báu Giáo Pháp (Pháp bảo) là tốt nhất.”

161 (11)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự tích lũy này. Sự tích lũy của cải vật chất và sự tích lũy Giáo Pháp. Trong hai sự tích lũy này, sự tích lũy Giáo Pháp là tốt nhất.”

162 (12)

“Này các Tỳ kheo, có hai sự mở rộng này. Sự mở rộng về của cải vật chất và sự mở rộng về Giáo Pháp. Trong hai sự mở rộng này, sự mở rộng về Giáo Pháp là tốt nhất.” **

NHÓM 15

SỰ CHỨNG THIÊN

163 (1)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này. Hai đó là gì? Sự thiện khéo trong việc chứng nhập một tầng chứng định (trong 09 tầng thiên định) và sự thiện khéo trong việc thoát ra khỏi đó. Đây là hai phẩm chất.”³³¹

164 (2) — 179 (17)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này. Hai đó là gì? [164] Sự đứng đắn và sự nhẹ nhàng ... [165] Sự nhẫn nhịn và sự dịu hiền ... [166] Sự mềm mỏng của lời nói và của sự hiếu khách ... [167] Sự vô hại và sự thanh tịnh ... [168] Sự không phòng-hộ sáu căn và sự không tiết-độ trong ăn uống ... [169] Sự phòng-hộ sáu căn và sự tiết độ trong ăn uống ... [170] Năng lực suy-xét và năng lực tu-tập ... [171] Năng lực chánh-niệm và năng lực định-tâm ... [172] Sự vắng-lặng (thiên định) và sự minh-sát (thiền quán) ... [173] Sự thất bại về giới-hạnh và sự thất bại về cách-nhìn ... [174] Sự thành tựu về giới-hạnh và sự thành tựu về cách-nhìn [chánh kiến] ... [175] Sự thanh tịnh của giới-hạnh và sự thanh tịnh của cách-nhìn ... [176] Sự thanh tịnh về cách-nhìn và sự chuyên-cần tu (tinh cần) đúng theo cách-nhìn của mình ... [177] Sự không tự-mãn với những phẩm chất thiện lành và sự không biết mệt-mỏi trong sự chuyên-cần tu ... [178] Sự có tâm rời mờ (thất niệm, thiếu chánh-niệm) và sự thiếu rõ-biết (thiếu tỉnh giác) ... [179] Sự chánh-niệm và sự rõ-biết (tỉnh giác). Đây là hai phẩm chất.”

NHÓM 16

SÂN GIẬN

180 (1) – 184 (5)³³²

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất (tâm tính) này. Hai đó là gì? [180] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [181] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [182] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [183] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [184] Sự không biết xấu-hổ lương tâm (vô tâm) và sự bất-chấp về lương tâm (vô quý). Đây là hai phẩm chất.”

185 (6) – 189 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này. Hai đó là gì? [185] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [186] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [187] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [188] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [189] Sự biết xấu-hổ lương tâm (tâm) và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu (quý). Đây là hai phẩm chất.”

190 (11) – 194 (15)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này, người ta sống trong sự khổ. Hai đó là gì? [190] Sự tức giận và sự thù nghịch ... [191] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [192] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [193] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [194] Sự không biết xấu-hổ lương tâm (vô tâm) và sự bất-chấp về lương tâm (vô quý). Có hai phẩm chất này, người ta sống trong khổ đau.”

195 (16) – 199 (20)

“Này các Tỳ kheo, có được hai phẩm chất này, người ta sống hạnh phúc. Hai đó là gì? [195] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [196] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [197] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [198] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ...

[199] Sự biết xấu-hổ lương tâm (tâm) và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu (quý). Có được hai phẩm chất này, người ta sống hạnh phúc.”

200 (21) — 204 (35)

“Này các Tỳ kheo, hai phẩm chất này dẫn tới sự sa-sút của một Tỳ kheo là một học nhân. Hai đó là gì? [200] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [201] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [202] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [203] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [204] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất dẫn tới sự sa-sút của một Tỳ kheo là một học nhân.”

205 (36) — 209 (40)

“Này các Tỳ kheo, hai phẩm chất này dẫn tới sự không sa-sút của một Tỳ kheo là một học nhân. Hai đó là gì? [205] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [206] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [207] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [208] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [209] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất dẫn tới sự không sa-sút của một Tỳ kheo là một học nhân

210 (41) — 214 (46)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này, một người bị ký thác xuống địa ngục cứ như bị đưa thẳng xuống đó. Hai đó là gì? [210] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [211] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [212] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [213] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [214] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất này, một người bị ký thác xuống địa ngục cứ như bị đưa thẳng xuống đó.”

215 (47) – 219 (50)

“Này các Tỳ kheo, có được hai phẩm chất này, một người được ký thác lên cõi trời cứ như được đưa thẳng lên đó. Hai đó là gì? [216] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [217] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [218] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [219] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [220] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Có được hai phẩm chất này, một người được ký thác lên cõi trời cứ như được đưa thẳng lên đó.

220 (51) – 224 (55)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất này, khi thân tan rã, sau khi chết, một người bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục. Hai đó là gì? [220] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [221] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [222] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [223] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [224] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Có hai phẩm chất này, khi thân tan rã, sau khi chết, một người bị tái sinh trong cảnh giới đầy đọa, trong một nơi-đến xấu dữ, trong cõi dưới, thậm chí trong địa ngục.”

225 (56) – 229 (60)

“Này các Tỳ kheo, có được hai phẩm chất này, khi thân tan rã, sau khi chết, một người được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời. Hai đó là gì? [225] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [226] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [227] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [228] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [229] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Có được hai phẩm chất này, khi thân tan rã, sau khi chết, một người được tái sinh trong một nơi-đến tốt lành, thậm chí trong một cõi trời.”

NHÓM 17

NHỮNG PHẨM CHẤT BẤT THIỆN & LẬP LẠI³³³

230 (1) — 234 (5)³³⁴

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất bất thiện này. Hai đó là gì? [230] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [231] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [232] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [233] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [234] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất bất thiện.”

235 (6) — 239 (10)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất thiện lành này. Hai đó là gì? [235] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [236] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [237] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [238] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [239] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất thiện lành.”

240 (11) — 244 (15)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất tội lỗi [đáng chê trách] này. Hai đó là gì? [240] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [241] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [242] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [243] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [244] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất đáng chê trách.”

245 (16) — 249 (20)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất không tội lỗi [không bị chê trách]. Hai đó là gì? [245] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [246] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [247] Sự không ghen tỵ

và sự không ti tiện ... [248] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [249] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất không bị chê.”

250 (21) – 254 (25)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất có kết cuộc là khổ đau. Hai đó là gì? [250] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [251] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [252] Sự ghen ty và sự ti tiện ... [253] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [254] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất có kết cuộc là khổ đau.”

255 (26) – 259 (30)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm có kết cuộc là hạnh phúc. Hai đó là gì? [255] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [256] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [257] Sự không ghen ty và sự không ti tiện ... [258] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [259] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất có kết cuộc là hạnh phúc.”

260 (31) – 264 (35)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất có kết quả là khổ đau. Hai đó là gì? [260] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [261] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [262] Sự ghen ty và sự ti tiện ... [263] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [264] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất có kết quả khổ đau.

265 (36) – 269 (40)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất có kết quả hạnh phúc. Hai đó là

gì? [265] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [266] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [267] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [268] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [269] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất có kết quả hạnh phúc.”

270 (41) — 274 (45)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất gây khổ sở. Hai đó là gì? [270] Sự sân giận và sự thù nghịch ... [271] Sự chê bai và sự hỗn xược ... [272] Sự ghen tỵ và sự ti tiện ... [273] Sự lừa lọc và sự mưu mô ... [274] Sự không biết xấu-hổ lương tâm và sự bất-chấp về lương tâm. Đây là hai phẩm chất gây khổ sở.”

275 (46) — 279 (50)

“Này các Tỳ kheo, có hai phẩm chất không làm khổ sở. Hai đó là gì? [275] Sự không sân giận và sự không thù nghịch ... [276] Sự không chê bai và sự không hỗn xược ... [277] Sự không ghen tỵ và sự không ti tiện ... [278] Sự không lừa lọc và sự không mưu mô ... [279] Sự biết xấu-hổ lương tâm và sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu. Đây là hai phẩm chất không làm khổ sở.”

NHÓM 18

GIỚI LUẬT & LẬP LẠI³³⁵

280 (1)³³⁶

“Này các Tỳ kheo, chính vì hai lý do này nên Như Lai đã *quy định những điều-luật tu hành* đối với những đệ tử của mình. Hai lý do đó là gì? Vì sự an-lành (tốt đẹp, lợi lạc) của Tăng Đoàn và vì sự an-ổn (dễ vận hành, êm đềm) của Tăng Đoàn ... Để kiểm soát được những người ngang ngạnh và nhờ đó để những Tỳ kheo thiện hành [hành xử tốt] sống trú an ổn ... Để kiểm chế những ô-nhiễm thuộc (có hậu quả trong) kiếp này và xua tan những ô-nhiễm thuộc (có hậu quả trong) kiếp sau ... Để kiểm chế những thù-hận thuộc kiếp này và xua tan những thù-hận thuộc kiếp sau ... Để kiểm chế những tội-lỗi thuộc kiếp này và xua tan những tội-lỗi thuộc kiếp sau ... Để kiểm chế những hiêm-họa thuộc kiếp này và xua tan những hiêm-họa thuộc kiếp sau ... Để kiểm chế những phạm-chất bất thiện thuộc kiếp này và xua tan những phạm-chất bất thiện thuộc kiếp sau ... Vì sự bi-mẫn dành cho những người tại gia và để ngăn-chặn sự bè phái của những người có tham muốn xấu ác (ác dục) ... Để cho những người không có niềm-tin sẽ có được niềm-tin và để gia tăng niềm-tin ở những người đã có niềm-tin ... Vì sự liên tục của Giáo Pháp tốt lành và vì sự phát huy của Giới Luật. Chính vì hai lý do này nên Như Lai đã *quy định những điều-luật tu hành* đối với những đệ tử của mình.”

281 (2) – 309 (30)

“Này các Tỳ kheo, chính vì hai lý do này nên Như Lai [281] đã *quy định bộ luật Pātimokkha (Giới Bốn Tỳ Kheo)* đối với những đệ tử của mình. Hai lý do đó là gì? ... [*tiếp tục: kinh này và các kinh còn lại lập lại y hệt lời của kinh 2:280 kể trên, và sau đó tiếp tục lần lượt câu đầu tiên “đã quy định ...” như dưới đây:*]³³⁷

[282] “... đã quy định việc tụng-đọc Pātimokkha ...

- [283] “... đã quy định việc đình-chỉ Pātimokkha ...
- [284] “... đã quy định lễ-mời tự phê bình [tự tứ] ...
- [285] “... đã quy định đình-chỉ lễ-mời tự phê bình [tự tứ] ...
- [286] “... đã quy định điều-luật để nghiêm cấm ...
- [287] “... đã quy định điều-luật để đặt dưới sự phụ-thuộc (giám sát, quản chế) ...
- [288] “... đã quy định điều-luật để lưu-đày (đi nơi khác) ...
- [289] “... đã quy định điều-luật để hòa-giải ...
- [290] “... đã quy định điều-luật để tước-quyền (cấm túc) ...
- [291] “... đã quy định việc thực-thi (thời hạn) sự quản-chế ...
- [292] “... đã quy định việc làm-lại (điều tra, xem xét) từ đầu ...
- [293] “... đã quy định việc thực-thi việc sám-hối (thú tội) ...
- [294] “... đã quy định việc khôi-phục (tội nhẹ có thể khôi phục) ...
- [295] “... đã quy định việc phục-hồi (đối với người bị oan, bị xử sai...) ...
- [296] “... đã quy định việc loại-bỏ (tẩy chay) ...
- [297] “... đã quy định việc thụ-giới Tỳ kheo (cụ túc giới) ...
- [298] “... đã quy định điều-luật bao gồm một cử-chỉ để biểu quyết (của các Tỳ kheo tham gia biểu quyết về một tội) ...
- [299] “... đã quy định điều-luật bao gồm một cử-chỉ là [yếu-tố] thứ hai để biểu quyết ...
- [300] “... đã quy định điều-luật bao gồm một cử-chỉ là [yếu-tố] thứ tư để biểu quyết ...
- [301] “... đã quy định [một điều-luật] khi chưa có điều-luật được quy định trước đó ...

[302] “... đã đưa vào tu-chỉnh [về một điều-luật] đã được quy định trước đó ...

[303] “... đã quy định việc loại-bỏ (tẩy chay) khi hiện diện ...

[304] “... đã quy định việc loại-bỏ (tẩy chay) dựa trên sự hồi-nhớ ...

[305] “ ... đã quy định việc loại-bỏ (tẩy chay) dựa trên sự không-sạch (sự có tội lỗi) trong quá khứ ...

[306] “... đã quy định việc thừa-nhận (tội) ...

[307] “... đã quy định về [ý kiến của] đa-số ...

[308] “... đã quy định về [sự tuyên bố] sự gia tăng mức độ hành vi phạm tội ...

[309] “... đã quy định (điều luật) ‘phủ bằng cỏ xanh’. Hai đó là gì? Vì sự an-lành của Tăng Đoàn và vì sự an-ổn của Tăng Đoàn ... Vì sự liên tục của Giáo Pháp tốt lành và vì sự phát huy Giới Luật. Chính vì hai lý do này nên Như Lai *đã quy định* (điều luật) ‘*phủ bằng cỏ xanh*’.”

NHÓM 19

BẮT ĐẦU TỪ “THAM” & TÓM LƯỢC³³⁸

310 (1)

“Này các Tỳ kheo, để có sự-biết trực tiếp (liễu tri) về tham, hai thứ (pháp tu) này cần được tu tập. Hai đó là gì? Sự vắng-lặng (thiền định) và sự minh-sát (thiền quán). Để có sự-biết trực tiếp về tham, hai thứ này cần được tu tập.”

311 (2) — 319 (10)

“Này các Tỳ kheo, để có sự hoàn-toàn hiểu (liễu ngộ) về tham ... sự phá-sạch tham ... sự dẹp-bỏ tham ... sự tiêu-diệt tham ... sự biến-mất của tham ... sự phai-biến của tham ... sự chấm-dứt tham ... sự buông-bỏ tham ... sự từ-bỏ tham, hai thứ này cần được tu tập. Hai đó là gì? Sự vắng-lặng (thiền định) và sự minh-sát (thiền quán). Để có sự hoàn-toàn hiểu về tham ... sự từ-bỏ tham, hai thứ (pháp tu) này cần được tu tập.”

320 (11) — 479 (170)

“Này các Tỳ kheo, để có sự-biết trực tiếp (liễu tri) ... sự hoàn-toàn hiểu (liễu ngộ) ... sự phá-sạch ... sự dẹp-bỏ ... sự tiêu-diệt ... sự biến-mất ... sự phai-biến ... sự chấm-dứt ... sự buông-bỏ ... sự từ-bỏ sân ... si ... sự sân-giận ... sự thù-nghịch ... sự hỗn-xược ... sự ganh-ty ... sự ti-tiền ... sự lừa-dối ... sự mưu-mẹo ... sự bướng-bỉnh ... sự thái-quá (quá đáng, quá lố, dữ dội) ... sự tự-ta (ngã mạn) ... sự kiêu-ngạo ... sự say-sưa ... sự lơ-tâm phóng dật, hai thứ (pháp tu) này cần được tu tập. Hai đó là gì? Sự vắng-lặng (thiền định) và sự minh-sát (thiền quán). Để có sự-biết trực tiếp ... sự từ-bỏ sân ... si ... sự lơ-tâm phóng dật, hai thứ này cần được tu tập.”

— HẾT QUYỂN 2 —

BẢNG VIẾT TẮT

I. BỘ KINH AN & CHÚ GIẢI CHÍNH:

AN Aṅguttara Nikāya: *Bộ Kinh Tăng Chi*

Be: Phiên bản tiếng Miến Điện (= *Chaṭṭha Saṅgāyana Tipiṭaka*, bản điện tử)

Ee: Phiên bản tiếng Anh (ấn bản **PTS**)

Ce: Phiên bản Tích Lan (= *Buddha Jayanti Tripitaka Series*, bản in giấy)

Mp Manorathapūraṇī: *Luận Giảng Bộ Kinh AN*

Mp-ṭ Manorathapūraṇī-ṭīkā: *Tiểu Luận Giảng Bộ Kinh AN*

NDB = Numerical Discourses of Buddha: bản dịch Pali-Anh của **AN** bởi Tỳ Kheo Bô-Đê.

SC = trang SuttaCentral: bản dịch Pāli-Anh các bộ kinh Nikāya bởi nhà sư Ajahn Sujato.

► Lưu Ý: Khi chữ **Be** và **Ce** được dùng để chỉ phiên bản của luận giảng **Mp**, là chúng tương ứng chỉ ấn bản *Chaṭṭha Saṅgāyana Tipiṭaka* bản điện tử 4.0 (dựa trên phiên bản Miến Điện và được ấn hành bởi Viện Nghiên Cứu Thiền Minh Sát Igatpuri, Ấn Độ) và ấn bản Tích Lan *Simon Hewavitarne Bequest* (1923–31). Nếu chỉ ghi **Mp** không thôi thì đó là luận giảng **Mp** thuộc ấn bản điện tử của *Chaṭṭha Saṅgāyana*.

II. NHỮNG KINH SÁCH PĀLI KHÁC:

Abhi = Abhidhamma Pitaka: *Vi Diệu Pháp Tạng*

* **AN** = Aṅguttara Nikāya: *Bộ Kinh Tăng Chi* (Tăng Chi Kinh Bộ)

As = Atthasālinī (Dhammasaṅgaṇī-atṭhakathā): *Chú Giải tập Dhs*

Dhp = Dhammapada: *tập Kinh Pháp Cú* (thuộc **KN**)

Dhp-a = Dhammapada-atṭhakathā: *Chú Giải tập Dhp*

Dhs = Dhammasaṅgaṇī: *Bộ Pháp Tụ* (thuộc **Abhi**)

* **DN** = Dīgha Nikāya: *Bộ Kinh Dài* (Trường Kinh Bộ)

It = Itivuttaka: *tập Kinh Phật Tự Thuyết* (thuộc **KN**)

It-a = Itivuttaka-aṭṭhakathā: *Chú Giải tập It*

Ja = Jātaka: *tập Kinh Chuyện Tiền Thân Của Đức Phật* (thuộc **KN**)

Khp = Khuddakapāṭha: *tập Kinh Tiểu tụng* (thuộc **KN**)

* **KN** = Khuddaka Nikaya: *Bộ Kinh Ngăn* (Tiểu Kinh Bộ)

Mil = Milindapanha: *tập kinh Milinda Vấn Đáp* (thuộc **KN**)

* **MN** = Majjhima Nikāya: *Bộ Kinh Vừa* (Trung Kinh Bộ)

Mp = Manorathapūraṇī: *Chú Giải bộ AN*

Nett = Nettippakaraṇa: (thuộc **KN**)

Nidd I = Mahā-niddesa: *tập Đại Diễn Giải* (Đại Nghĩa Tích) (thuộc **KN**)

Nidd II = Cūḷa-niddesa: *tập Tiểu Diễn Giải* (Tiểu Nghĩa Tích) (thuộc **KN**)

Paṭis = Paṭisambhidāmagga: *tập Con Đường Phân Biệt* (Vô Ngại Giải Đạo) (thuộc **KN**)

Paṭis-a = Paṭisambhidāmagga-aṭṭhakathā: *Chú Giải tập Patis*

Peṭ = Peṭakopadesa: (thuộc **KN**)

Pj II = Paramatthajotikā, Phần II (Suttanipāta-aṭṭhakathā): *Chú Giải tập Sn*

Pp = Puggalapannatti: *bộ Phân Định Cá Nhân* (Nhân Thi Thuyết Luận) (thuộc **Abhi**)

Pp-a = Puggalapannatti-aṭṭhakathā: *Chú Giải tập Pp*

Ps = Papancasūdanī (Majjhima Nikāya-aṭṭhakathā): *Chú Giải bộ MN*

Pv = Petavatthu: *tập Chuyện Quỷ Đói* (Nga Quỷ Sự) (thuộc **KN**)

* **SN** = Saṃyutta Nikāya: *Bộ Kinh Liên Kết* (Trương Ưng Kinh Bộ)

Sn = Suttanipāta: *tập Kinh Tập* (thuộc **KN**)

Sp = Samantapāsādikā (Vinaya-aṭṭhakathā): *Chú Giải Luật Tạng*

Sv = Sumaogalavilāsini (Dīgha Nikāya-aṭṭhakathā): *Chú Giải bộ kinh DN*

Sv-pt = Sumaogalavilāsini-purāṇa-tīkā (Dīgha Nikāya-tīkā) (Be): *Tiểu Chú Giải bộ kinh DN* (phiên bản Miến Điện)

Th = Theragāthā: *tập kinh Trưởng Lão Kệ* (thuộc **KN**)

Th-a = Theragāthā-aṭṭhakathā: *Chú Giải tập Th*

Thī = Therīgāthā: *tập kinh Trưởng Lão Ni Kệ* (thuộc **KN**)

Thī-a = Therīgāthā-aṭṭhakathā (1998): *Chú Giải tập Thī* (bản 1998)

Ud = Udāna: *tập kinh Phật Đã Nói Như Vậy* (thuộc **KN**)

Ud-a = Udāna-aṭṭhakathā: *Chú Giải tập Ud*

Vibh = Vibhaṅga: *Bộ Phân Tích* (thuộc **Abhi**)

Vibh-a = Vibhaṅga-aṭṭhakathā (Sammohavinodanī): *Chú Giải bộ Vibh*

Vibh-mṭ = Vibhaṅga-mūlaṭīkā (Be): *Tiểu Chú Giải tập Vbh* (phiên bản Miền Điện)

Vin = Vinaya: *Luật Tạng* (Rõ Luật)

Vism = Visuddhimagga: *Con Đường Thanh Lọc* (Thanh Tịnh Đạo)

III. NHỮNG BẢN DỊCH & SÁCH KHÁC:

BL= Buddhist Legends: *Những Huyền Thoại Phật Giáo* (của học giả Burlingame)

CMA = A Comprehensive Manual of Abhidhamma: *Cẩm Nang Vi Diệu Pháp* (của Tỳ Kheo Bò-Đề)

EV I = Elders' Verses I: *Trưởng Lão Kệ I* (của Norman)

EV II = Elders' Verses II: *Trưởng Lão Kệ II* (của Norman)

GD = Group of Discourse: *tập Kinh Tập II* (của Norman)

Germ Tr = *Bản dịch bộ kinh SN tiếng Đức* (của Geiger)

KS = Kindred Sayings: *Bản dịch tiếng Anh của bộ kinh SN* (bởi Rhys Davids, Woodward)

LDB = Long Discourses of the Buddha: *bản dịch Pāli-Anh của DN* (bởi học giả Maurice Walshe)

MLDB = Middle Length Discourses of the Buddha: *bản dịch Pāli-Anh của bộ kinh MN* (bởi nhà sư Tỳ Kheo Nānamoli và Tỳ Kheo Bò-Đề)

Ppn = Path of Purification: *bản dịch Con Đường Thanh Lọc* (Thanh Tịnh Đạo) [= **Vism**] bởi nhà sư Tỳ Kheo Nāṇamoli)

SN-Anth = “Saṃyutta Nikāya: An Anthology”: *Tuyển tập các kinh thuộc bộ kinh SN* (của các học giả Ireland, Nāṇananda, Walshe)

IV. CÁC NGUỒN THAM CHIẾU KHÁC:

CPD = Critical Pāli Dictionary: *Tự Điển Pāli* (của Viện Khoa Học & Văn Chương Đan Mạch)

CSCS = A Comprehensive Study of the Chinese Saṃyuktāgama: *Nghiên Cứu Tổng Quát về Tương Ứng A-Hàm Hán Tạng* (của Enomoto)

DPPN: *Tự Điển Danh Từ Riêng Pāli* (của Malalasekera)

MW = Monier-Williams’ Sanskrit-English Dictionary: *Tự Điển Phạn-Anh* (của Monier-William)

PED = Pāli-English Dictionary: *Tự Điển Pāli-Anh* (của PTS)

V. CÁC CHỮ VIẾT TẮT KHÁC:

BHS = Buddhist Hybrid Sanskrit: *Chữ Lai Phạn trong Phật giáo*

BPS = Buddhist Publication Society: *Hội Ấn Hành Phật Giáo Tích-Lan*

C.Rh.D = C.A.F. Rhys Davids (tiên sĩ học giả dịch giả Rhys Davids)

PTS = Pali Text Society (Hội Kinh Điển Pali)

Skt = Sanskrit: tiếng Phạn

VĀT = Vanarata Ānanda Thera: *Trưởng lão Vanarata Ānanda*

CHÚ THÍCH

216 [Mp đưa ra những chú giải về tất cả những hình phạt này. Tôi [TKBĐ] chỉ dịch một số chú giải đầu, phần còn lại để người đọc tự tưởng tượng. (1) “*Nồi cháo*” (*bilaṅgathālika*): họ mổ sọ người đó ra, gấp hòn sắt đang nóng đỏ bỏ vào đó, và nấu cho não người đó chảy ra. (2) “*Cạo đầu như vỏ sò*” (*saṅkhamuṇḍika*): họ cắt da đầu từ miệng trở lên, sau đó túm lấy tóc cột vào cây rồi kéo mạnh lên cho tuột hết da đầu và tóc ... (3) “*Miệng La-hầu*” (*rāhumukha*): họ vạch miệng người đó bằng cây giáo và đốt đèn dầu bên trong miệng, hoặc thọc lưỡi mác vào trong đến khi máu tuôn chảy ra ... (4) “*Vòng lửa*” (*jotimālika*): họ quấn chặt vải thấm dầu xung quanh thân người và đốt lửa cho cháy. (5) “*Tay bốc cháy*” (*hatthapajjotika*): họ quấn chặt vải thấm dầu quanh bàn tay và đốt lửa cho cháy.] (Đoạn này nói về những hình phạt khủng khiếp như vậy cũng có ghi trong kinh **4:121**). (216)

217 [Mp diễn dịch nghĩa là: “Ngay cả khi có cả ngàn [lượng vàng] rót dọc đường, người đó cũng không lấy cắp miếng nào để dùng nó nuôi thân mình, mà người đó sẽ quay lưng bỏ đi với ý nghĩ: ‘Ta đâu có nhu cầu gì với thứ này?’”] (217)

218 [Chữ “*có hậu quả xấu và khổ đau*”: cả phiên bản **Ce** và **Be** đều ghi là: *pāpako dukkho vipāko*; khác với trong **Ee** chỉ ghi là: *pāpako vipāko*.—(So sánh với đoạn (4) kinh **4:121** trong đó thì chỉ ghi “*có hậu quả xấu*” (*pāpako vipāko*) chứ không có chữ “*khổ đau*” (*dukkho*). Kinh **2:11** bên dưới cũng ghi không có chữ “*khổ đau*”).] (218)

- (Chỉ ở kinh này, và kinh số 3, 4 kể dưới và kinh số 11, 12, 13, người dịch Việt tạm đổi dùng chữ *hành-động* = nguyên văn lời kinh [hành vi thân; thân hành]; *lời-nói* = [hành vi miệng; khẩu hành]; và *tâm-ý* = [hành vi tâm; tâm hành] cho người đọc dễ đọc, với lời kinh gốc trong ngoặc [...].)

219 [Nguyên văn cụm chữ này: *sabbūpadhipaṭinissagga*. **Mp** định nghĩa 03 loại *sự thu-nạp* (*upadhi*; *sanh y*) chính là: *các uẩn* (ngũ uẩn), *những ô-nhiễm* (lậu hoặc) và *những sự tạo-tác* (các hành) [*khandha*, *kilesa*, *abhisāṅkhārā*].

Sự từ-bỏ những thứ này là đồng nghĩa = *Niết-bàn*. *Sự chuyên-cần tu* (tinh cần) để đạt tới *sự từ-bỏ* này chính = *sự nỗ-lực tu* (tinh tấn) cộng với *sự minh-sát* và *thánh đạo*.]

- (Coi thêm chú thích 674 ở kinh **MN 66**, mục 14, trong đó thì nói *sự thu-nạp* (sanh y) cần được dẹp bỏ thì gồm có 04 thứ là: *khandh’upadhikiles’upadhi abhisankhār’upadhi kāmagaṇ’upadhi*: tức = gồm 03 thứ nói trên và năm dây *khoái-lạc giác quan* (ngũ dục lạc).] (219)

220 [02 điều gây ra *sự thống khổ* (*dhammā tapanīyā*) không phải được nói một cách rõ ràng như vậy trong lời kinh, nhưng rõ ràng 02 điều đó là (i) dính vào hành vi sai trái, và (ii) không làm hành vi tốt thiện. Cách giải thích này cũng áp dụng một cách tương ứng cho kinh kế tiếp.] (220)

221 [Mp chú giải rằng: (i) “Bằng *sự không tự-mãn đối với những phẩm hạnh thiện lành*” (*asantuṭṭhitā kusalesu dhammesu*), Phật cho thấy mình là: ‘*không hài lòng chỉ ở mức những tầng thiền định sắc-giới (jhāna) hay những tâm-ảnh (nimitta) sáng tỏ [của sự định-tâm], ta đã phát khởi thánh đạo A-la-hán. Chừng nào thánh đạo đó chưa khởi sinh, ta vẫn chưa hài lòng. Và khi chưa được mãn nguyện về sự chuyên-cần tu, ta đã tiếp tục chuyên-cần tu, đứng vững không lùi bước.*’ (ii) Và “*sự không biết mệt-mỏi*” (*appaṭivānitā*) có nghĩa: không quay đầu, không lùi bước, không ngại nghỉ, tu miên mật. Và “*Bằng sự chuyên-cần tu không biết mệt-mỏi*”, Phật muốn nói là: ‘*Khi ta còn là một Bồ-tát, ta đã chuyên-cần tu (tinh cần) liên tục, không lùi bước, khát nguyện đạt tới sự toàn-trí.*’] (221)

222 [Đoạn mẫu lời thệ nguyện, nhất nguyện “*quyết tâm*” này cũng có trong kinh **AN 8:13**, đoạn (8); **MN 70**, mục 27; **SN 12:22**, **SN 21:03** (Quyển 2); và kinh *Chuyện Tiền Thân* chỗ **Ja I 71**].] (222)

223 [Mp chú giải: “*Sự chuyên-chú (appamāda)* cũng nằm trong *sự không xa lìa sự chánh-niệm* (tức = *sự luôn có chánh-niệm*). “*Sự an-toàn thoát khỏi sự trôi-buộc*” (*anuttara yogakkhema*): tức là nhờ *sự chuyên-chú* Đức Phật đã không chỉ đạt tới *sự giác-ngộ* mà cũng đạt được *sự an-toàn thoát khỏi sự trôi-buộc* (của hiện-hữu, luân-hồi sinh tử ...), và *sự an-toàn vô thượng* này gồm có thánh quả A-la-hán và Niết-bàn.”] (223)

224 [So sánh lời kinh gần tương tự: “*suy ngẫm về sự thỏa-thích trong những thứ ...*” và “*suy ngẫm về sự nguy-hại trong những thứ ...*” trong các kinh SN 12:53; SN 12:54; SN 12:57–59 (Quyển 2).] (224)

225 [(► Đây là 02 phẩm-chất căn bản rất quan trọng đối với một người, là nền tảng cho nhiều phẩm-chất thiện và sự tu-sửa của người đó!). (i) *Sự biết xấu-hổ lương tâm* (*hiri, tâm*) là sự ghê-sợ đối với những hành-động và lời-nói sai trái ác; (ii) *sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu* (*ottappa, quý*) là sự sợ-hãi nếu làm những việc sai, điều trái, nghiệp bất thiện nói trên. (i) *Sự biết xấu-hổ lương tâm* (*tâm*) là *hướng vào trong, hướng nội*. Nó khởi sinh từ *sự biết tự-trọng* và nó khiến người đó *từ chối làm những điều sai trái* dựa trên *sự cảm-nhận về nhân tính và phẩm giá của mình*. (ii) *Sự biết sợ-hãi làm điều sai xấu* (*quý*) thì có *hướng ra ngoài, hướng ngoại*. Nó khởi sinh từ *sự sợ-hãi về tội lỗi* và nó khiến người đó *từ chối làm những điều sai trái xấu ác* dựa trên *sự sợ-hãi về những hậu-quả*. Để đọc giảng giải chi tiết hơn về các thuật ngữ này, coi CMA 86, As 124–25, và Vism 464,31–465,4, Ppn 14.142.] (225)

226 [Chữ *mātucchā* có nghĩa là “*dì*”: tức là chị gái hay em gái của mẹ; chữ *mātulāni* nghĩa là vợ của cậu, tức là “*mợ*”.] (226)

227 [*Vassūpanāyikā*. Ba tháng *An Cū Mùa Mưa* (kiết hạ) được tuân thủ bởi những tu sĩ Phật giáo trong suốt mùa mưa ở Ấn Độ thời đó. Trong thời gian này, đoàn/nhóm các Tỳ kheo ở một địa phương [các Tỳ kheo ni ở một địa phương cũng vậy] phải ở trong một chỗ cư trú đã chọn (ví dụ như trong khu chùa, tu viện, tịnh xá) để tu học chứ không được ra đường; mặc dù một số họ có thể được phép đi ra ngoài trong tối đa 07 ngày vì những lý do cần thiết (hay làm những Phật sự) nào đó. Có 02 loại kỳ An Cū (02 phân kỳ kiết-hạ): (1) Loại ‘*kỳ an-cū sớm hơn*’ là 03 tháng an-cū bắt đầu từ ngày Rằm của tháng Āsāḷha [thường trùng với tháng 7 hay đầu tháng 8] cho đến ngày Rằm tháng Kattika [cũng là ngày lễ Kattika dâng y cho tăng ni khi kết thúc mùa an-cū, thường rớt vào tháng 10 hoặc đầu tháng 11]. (2) Loại ‘*kỳ an-cū trễ hơn*’ cũng gồm 03 tháng an-cū nhưng bắt đầu và kết thúc trễ hơn 01 tháng so với ‘*kỳ an-cū sớm hơn*’ mới nói ở trên.] (227)

228 [Đề ý chỗ cụm chữ này, nó khác với cụm chữ trong kinh 2:01 ở trên: nghĩa là trong kinh này cả **Ce** và **Be** chỉ ghi *pāpako vipāko* (có hậu quả xấu)

chứ không có thêm chữ *dukkho* (khổ đau), (đây là giống với cách ghi trong kinh **4:121**. Mời coi lại chú thích 218 ở kinh **2:01** ở trên).] (228)

229 [Cụm chữ “*năng lực của một học nhân*”: **Ce** ghi là: *sekhametaṃ balaṃ*; **Be** thì ghi là *sekhānmetaṃ balaṃ*; **Ee** ghi là *sekhānaṃ etaṃ balaṃ*. **Mp** chú giải rằng: Đây là “*năng lực hiểu-biết (tri lực) của 7 loại học nhân*”. 07 loại học nhân là 07 bậc thánh đang tu học từ chặng thánh đạo Nhập-lưu cho đến chặng thánh đạo A-la-hán. Tức là, 07 loại bậc học nhân gồm tất cả những bậc thánh nhân, trừ A-la-hán. A-la-hán là bậc vô học nhân (*asekha*), là người không còn tu học nữa.”] (229)

230 [Nguyên văn câu này: *Saṅkhittena ca vitthārena ca*. **Mp** chú giải: “*Sự chỉ dạy ngắn-gọn (vấn tắt)* là sự chỉ dạy được nói ra một cách ngắn gọn, chỉ nói ra chủ-đề (*mātikā*). Còn *sự chỉ dạy chi-tiết* là sự chỉ dạy được nói ra, giảng giải và phân tích một cách chi tiết về cái chủ-đề chính đó (*mātikaṃ vitthārato vibhajivā kathitā*). Nhưng cho dù một chủ-đề chính có được nêu ra trước hay không, một sự chỉ dạy được nói ra bằng cách giảng giải và phân tích thì được gọi là sự chỉ dạy chi-tiết. Thường thì *sự chỉ dạy ngắn-gọn [vấn tắt]* dành cho những người có trí năng siêu xuất và *sự chỉ dạy chi-tiết* được nói cho những người có trí năng bình thường.”] (230)

231 [**Mp** đề cập 04 loại ‘*vấn đề thuộc về giới-luật*’: (i) liên quan đến một *sự tranh-chấp (vivādādhikaraṇa)*, (ii) liên quan đến một *sự buộc-tội (anuvādādhikaraṇa)*, (iii) liên quan đến một *tội (āpattādhikaraṇa)*, và (iv) liên quan đến *thủ tục phân-xử (kiccādhikaraṇa)*. Những vấn đề này được nói chi tiết trong Luật Tạng, **Vin II** 88–92. Nói ngắn gọn là: (i) một vấn đề liên quan đến một *sự tranh-chấp* khởi sinh khi một Tỷ kheo [hay Tỷ kheo ni] tranh chấp về Giáo Pháp và giới luật; (ii) một vấn đề liên quan đến *sự buộc-tội* khởi sinh khi họ quy tội một người khác đã phạm một tội nào đó; (iii) một vấn đề liên quan đến một *tội* khởi sinh khi một Tỷ kheo [hay Tỷ kheo ni] đã phạm một tội đang tìm cách phục hồi; và (iv) vấn đề liên quan đến *thủ tục phân-xử* là giải quyết theo những thủ tục quy định chung của Tăng Đoàn. *Những phương pháp để giải quyết những ‘vấn đề thuộc về giới-luật’ (adhikaraṇasamatha)* cũng được giảng giải trong các kinh như **MN 104**, mục 12–20. Đọc thêm chuyên luận của nhà sư **Ṭhānissaro [Ṭhānissaro 2007a: 546–61.]** (231)

²³² [Nguyên văn câu này: *Ahaṃ kho akusalaṃ āpanno kañcideva desam kāyena*. **Mp** chú giải: “Ở đây, ‘điều gì là bất thiện’ (*akusalaṃ*) là chỉ một tội (*āpatti*); nghĩa là ‘tôi đã phạm một tội’. Còn ‘một hành vi sai trái cụ thể’ (*kañcideva desam*): không phải là mọi tội mà là một tội cụ thể nào đó; nghĩa là ‘một tội cụ thể’.”] (232)

²³³ [Nguyên văn câu này là: *Suñkadāyakaṃ va bhaṇḍasmim*. Tôi đã sửa lại một một chút sự diễn đạt giản lược tiếng Pāli để đưa ra nghĩa của nó. **Mp** chú giải: “Một tội được phát sinh bởi người nhập khẩu hàng hóa bị đánh thuế khi người đó né tránh thuế quan, và người đó là một tội phạm trong trường hợp này, *chứ không phải* vua quan hay những nhân viên hải quan.” (Ý nghĩa ở đây là người nói suy xét và nhận lỗi về phần mình).] (233)

²³⁴ [**Mp** chú giải rằng: Có 02 lỗi về phần vị Tỳ kheo khiến trách là: (i) bị chi phối bởi sự khó chịu (bực mình) của mình và (ii) khiến trách người kia chỉ vì mình khó chịu. Có 03 lỗi về phần vị Tỳ kheo phạm tội là: (i) phạm tội là phạm tội, (ii) bị khó chịu, và (iii) thông báo cho người khác.] (234)

²³⁵ [*Hành vi trái với Giáo Pháp*] (*adhammacariyā*) và *hành vi đúng theo Giáo Pháp* (*dhammacariyā*) được giảng giải ngắn gọn trong kinh kế tiếp. Trong kinh **10:220** và **10:217**, những hành vi đó được nhận dạng là *10 đường nghiệp bất thiện* và *10 đường nghiệp thiện*.] (235)

²³⁶ [**Mp** giải thích rằng bà-la-môn này đã đến gặp Phật vì sự tự cao của ông ta, ý định tìm lỗi bất lỗi trong giáo lý của Phật. Phật biết điều đó và hiểu rằng ông bà-la-môn sẽ có được ích lợi chỉ khi ông ta được trả lời trước bằng 02 câu trả lời dứt khoát nhưng giống nhau cho 02 hệ quả tái-sinh ngược nhau là cõi trời và địa ngục, thì ông ta sẽ tiếp tục hỏi tới để biết. Và cách trả lời và giảng giải quy nạp theo một công thức “do có làm và không làm” đã làm cho ông bà-la-môn bớt kiêu ngạo và trở nên khiêm tốn để hiểu biết, và kính phục Đức Phật, và xin quy y Tam Bảo.] (236)

²³⁷ [**Be** chia kinh này thành 02 kinh; ở đây tôi làm theo **Ce** và **Ee** coi đây là 01 kinh, tức coi những đoạn nói về *sự biến-mất* và *sự liên-tục* của Giáo Pháp là những phần đối nghĩa với phần trước của nó mà thôi.

- (Các đoạn (1) và (2) trong toàn kinh này cũng tương ứng giống đoạn (1) và

(2) trong các kinh **4:160** và **5:156**.) (237)

238 [Nguyên văn câu này: *Dunnikkhittaṅca padabyañjanaṃ attho ca dunnīto.*] (238)

239 [Nguyên văn câu này: *Dunnikkhittaṅca padabyañjanaṃ attho ca dunnīto.*] (239)

240 [Về nghĩa lời kinh chỗ này, coi thêm kinh **SN 11:24** (Quyển 1), trong đó nghĩa kinh được gắn vào một câu chuyện và được kết tụng bằng bài thi kệ.] (240)

241 [**Mp** chú giải rằng: (i) “Người đầu là chỉ ông Sunakkhatta, ông này nói rằng: ‘*Sa-môn Cồ-đàm không có phẩm chất siêu nhân nào cả ...*’ [mời coi toàn bộ câu ông nói trong kinh **MN 12**, mục 2]. (ii) Người thứ hai là chỉ một đệ tử hay tín đồ đầy lòng-tin vào Phật nhưng ‘đức-tin’ đó dựa trên sự thiếu hiểu biết, người đó thường diễn dịch sai về Như Lai kiêu như: ‘*Phật là toàn bộ siêu thế*’ (*buddho nāma sabbalokuttaro*); *tất cả các bộ phận trong thân của Phật, như tóc, đều là xuất thế gian*’.” Cách nói này có lẽ nổi tiếng là quan-điểm của những người theo phái *Thuyết Xuất Thế Bộ* (*Lokottaravāda*, *Lokottaravādin*), là một nhánh phái chẻ ra từ bộ phái *Đại Chúng Bộ* (*Mahāsāṃghika*), họ cho rằng các vị Phật là toàn bộ xuất thế gian (toàn thân thể, tóc, răng ... ngay cả phân đều là xuất thế (siêu phàm)!)] (241)

242 [**Ee** chia kinh này thành 2 kinh, mỗi đoạn 1 kinh; còn tôi làm theo **Ce** và **Be**, tức gộp lại thành 1 kinh như vậy.] (242)

243 [Câu hỏi “*những kinh nào là thuộc loại đã rõ nghĩa (nītattha) và những kinh nào là thuộc loại cần có sự giảng giải (neyyattha)*” đã trở thành một trong những đề tài tranh cãi mạnh nhất trong ngành chú giải kinh điển. Bắt đầu từ những trường phái Phật giáo tiền thân ở Ấn Độ, sự tranh cãi này đã tiếp tục cho tới tận thời sau khi có các kinh Đại thừa [như *Akṣayamatīnirdeśa* (Vô tận ý luận) và *Samdhinirmocana* (Giải thâm mật kinh)]. Sự tranh cãi đã chiều thậm chí tiếp tục lan ra khỏi Ấn Độ đến tận Tích Lan, Trung Quốc, và Tây Tạng. Các luận giảng Pāli đã quyết định vấn đề này dựa trên cơ sở của *Vi Diệu Pháp*, đó là *sự phân-biệt những thực-tại tốt cùng với những thực-tại thế tục*.

- **Mp** chú giải như vậy: “(i) Những kinh nói về một người (*puggala*), hai người ... thì cần có sự giải nghĩa (phân giải, diễn dịch), bởi vì ý nghĩa của nó phải được diễn dịch dưới ánh sáng của *sự thật theo nghĩa tốt cùng là một ‘người’* (‘*cá nhân*’) là không thực có (*paramatthato pana puggalo nāma natthi*). Một người nhận lầm rằng các kinh nói rõ về cái ‘người’ và chấp rằng cái ‘người’ đó tồn tại thực theo nghĩa tốt cùng, nên đã đi giảng ‘một bài kinh cần có sự giảng giải’ như ‘một bài kinh đã rõ nghĩa’. (ii) ‘Một bài kinh đã rõ nghĩa (phoi bày, lộ nghĩa) là bài kinh nói về ‘sự vô-thường, sự khổ, và sự vô-ngã’; bởi vì trong trường hợp này ý nghĩa đơn giản là ‘sự vô-thường, sự khổ, và sự vô-ngã’. Một người cho kinh này là “một kinh cần có sự giảng giải” và diễn dịch nó theo cách như thể để xác nhận ‘có thứ thường hằng, có thứ sừng, có bản ngã’ (thường, lạc, ngã), nên đã đi giảng ‘một bài kinh đã rõ nghĩa’ như ‘một kinh cần có sự giảng giải’.”

- Sự phê bình (i) có lẽ là để phản đối cách những người theo nhánh phái *Puggalavāda* (*Trụ tử bộ*), họ chấp ‘con người’ là một thực thể hiện hữu tốt cùng. Còn sự phê bình (ii) là để phản đối hình thái ban đầu của *thuyết tathāgata-garbha* (*Như Lai tạng*), trong đó [trong kinh *Bát Niết Bàn của Đại thừa* (*Mahāyāna Parinirvāṇa Sūtra*)] đã xác nhận có một bản ngã thường hằng, toàn sừng, và tinh khiết (thường, lạc, tịnh).] (243)

244 [**Mp** diễn dịch “*hành-động (nghệp) che giấu*” (*paṭicchannakamma*) đơn giản là *hành-động xấu ác*, và giải thích thêm rằng ngay cả *những hành-động xấu ác không che giấu* thì cũng được coi là *loại hành-động che giấu*. Đó là nói về những người xấu ác không biết tu sửa. Tuy nhiên, nói về đạo, nếu người phạm tội ác biết thú nhận hành-động xấu ác và tu sửa nó thì có thể tiêu giảm bớt nghiệp lực xấu đó. Như kinh *Pháp Cú 173* có nói đại ý rằng: “Ai đã phạm vào nghiệp xấu ác, nhưng biết dùng nghiệp thiện lành để phủ sáng nó, thì nó sẽ thành như mặt trăng không còn bị mây che mờ.” (Thật ra *những hành-động che giấu, lén lút, giấu tay, xúi giục, xúi giục gián tiếp, manh múng, hiểm kín, âm mưu, ngầm hại nhau ...* thì có đầy rẫy trong loài người, đó giống như là thành phần chính trong xã hội quan hệ giữa người với người trong cuộc mưu sinh vì ‘lợi, danh’. Đại đa số người đời cứ luôn nguy hiểm cho *những hành-động không minh bạch* là thuộc loại hành-động ‘*khéo léo, tế nhị, cần được giấu kín, không nên lộ liễu, vì ích lợi của số đông ... vân vân*’ —Nhưng về lý của đạo, tất cả đó đều là *nghiệp xấu ác bất thiện*).] (244)

245 [Ee đã kết hợp kinh này và kinh kế tiếp thành 01 kinh, trong khi Ce và Be thì ghi thành 02 kinh riêng. Tôi nghĩ rằng Ee đã đúng khi kết hợp kinh **2:27** và **2:28**, là 02 kinh bổ sung cho nhau, nhưng lỗi sai là kết hợp kinh **2:29** vốn có chủ đề nội dung khác. Lưu ý rằng kinh **2:26** và **2:29** kết hợp thành 01 kinh gồm có 02 lời tuyên thuyết tương phản nhau về 02 loại cảnh tái-sinh là quả báo tương ứng của hành vi xấu và hành vi thiện.] (245)

246 [*Paṭiggāhā: chỗ tiếp nhận, chỗ chứa*. Chữ này rất hiếm khi được dùng trong các bài kinh của Đức Phật. **Mp** chỉ đơn giản cho rằng 02 loại cảnh giới này là ‘nhận chứa’ (*paṭiggāhanti*) những người vô đạo đức bất lương; và 02 cảnh giới kia là ‘nhận chứa’ những người đạo đức có giới-hạnh - (nói nôm na là đồng nghĩa với chữ “nơi-đến”, “nơi tái-sinh”).] (246)

247 [Nguyên văn cả câu này: *Araññavanapatthānī pantāni senāsanāni*. Tôi dịch theo **Mp** đã giải nghĩa cụm chữ *araññavanapatthānī* như một chữ ghép đồng-đẳng (*dvanda*) là: *araññāni ca vanapatthāni ca*.] (247)

248 [*Pacchimañca janataṃ anukampamāno: những chỗ trú hẻo lánh trong rừng và những khu rừng rậm hẻo lánh*. Chỗ luận giải **Ps** I 129, 4–12 có luận giải về lời kinh giống như vậy được ghi trong kinh **MN 4**, mục 34-35, chú thích 68, như sau: “Làm cách nào Phật thể hiện lòng bi-mẫn dành cho những thế hệ sau này bằng việc lui về trú ở những nơi hẻo lánh trong rừng? Có nghĩa là: (i) *đối với* những thế hệ Tỳ kheo sau thời Phật, và (ii) *đối với* những thế hệ sau này sau khi họ nhìn thấy việc Đức Phật đã lui về trú ở những chỗ rừng sâu hẻo lánh như vậy, thì họ sẽ noi theo gương Phật (sẽ sống tu trong rừng), và nhờ vậy mới tiến nhanh trong sự tu tập để dẫn tới mục tiêu ‘diệt-khổ’.

- (Câu trả lời này cũng được nói và hiểu tương tự như trong kinh **SN 16:05** (Quyển 2) người nói điều này với Đức Phật là thầy A-nậu-lâu-đà khi Phật hỏi vì sao thầy ấy chọn cách sống tu trong rừng và giữ 13 giới tu khổ hạnh (đầu-đà), thầy A-nậu-lâu-đà đã nói với Phật vì thầy có lòng bi-mẫn dành cho những thế hệ sau này, để họ có thể noi theo gương thầy mà tu hành).] (248)

249 [*Vijjābhāgiyā: những thứ thuộc trí-biết đích thực* (minh). Cụm chữ thuật ngữ này cũng được tuyên thuyết trong kinh **1:575**.] (249)

250 [Đề đọc hiểu thêm mối liên-hệ giữa *sự vắng-lặng* (thiền định; *samatha*) và *sự minh-sát* (thiền tuệ; *vipassanā*), mời coi thêm các kinh **4:92–94** và **4:170**.] (250)

251 [Mp chú giải rằng: “Cái tâm đang được tu tập là “*cái tâm của đạo*” (*mag-gacitta*, đạo tâm) và trí-tuệ đang được tu tập là “*trí-tuệ của đạo*” (*mag-gapaññā*, đạo tuệ).” Tuy nhiên theo tôi thì dường như lời kinh chỉ đơn giản nói chung về “*tâm*” và “*trí-tuệ*”, chứ không chỉ riêng về cái tâm và trí-tuệ thuộc những chặng thánh đạo. Sự tu tập tâm thông qua *thiền vắng-lặng* (*samatha*, thiền định) và tu tập trí-tuệ thông qua *sự minh-sát* (*vipassanā*, thiền tuệ) sẽ dẫn tới đỉnh-cao là “*sự giải-thoát của tâm sạch-nhiễm và sự giải-thoát nhờ trí-tuệ*” (*anāsavā cetovimutti paññāvimutti*), đó là mục-tiêu rất ráo của Phật Pháp. Ở đây, *samatha* (sự vắng-lặng, thiền định) là điều-kiện (duyên) dẫn tới ‘*sự giải-thoát của tâm*’ (cái tâm sạch nhiễm) và *vipassanā* (sự minh-sát, thiền tuệ) là điều-kiện (duyên) dẫn tới ‘*sự giải-thoát nhờ trí-tuệ*’.] (251)

252 [Chỗ câu cuối này tôi đọc theo **Ce** và **Ee** là *katañca hoti patikatañca atikatañcā ti*. **Be** thì ghi khác những chữ cuối cùng là *patikatañcā ti*.] (252)

253 [02 chữ mang tính thực hành ở đây là *kiriyavāda* và *akiriyavāda* (*thuyết làm* và *thuyết không-làm*). Về sự bác bỏ “*thuyết không-làm*” (*akiriyavāda*), tức giáo thuyết từ chối hiệu-quả về mặt đạo đức của những việc làm khác, mời quý vị coi thêm kinh **MN 60**, mục 13; **MN 76**, mục 10. Còn kinh **AN 2:34** này dường như được cắt ra từ kinh **AN 8:12**, đoạn (1) và (2).] (253)

254 [Mp: Chữ *học nhân* (*sekha*) là chỉ 07 hạng học nhân [từ người đang trên thánh đạo Nhập-lưu cho đến người đang trên thánh đạo A-la-hán]. Nhưng *một người phạm có giới-hạnh* (*sīlavantaputhujjana*) cũng có thể được tính như người đang trên thánh đạo Nhập-lưu.”] (254)

255 [Mp trước khi chú giải về kinh này đã nói một hồi giới thiệu rất dài về cách mà một số đông các đệ tử tại gia từ thành Sāvattthī đã tự nhiên tu tập ở Khu Vườn Phía Đông (Tịnh xá Đông Viên) để nghe thầy Xá-lợi-phất thuyết giảng. Những thiên thần từ những cõi trời cao thấp khác nhau và từ hàng ngàn hệ thế giới khác nhau cũng đã đến để nghe thầy Xá-lợi-phất nói bài thuyết giảng quan trọng này. Rằng thầy Xá-lợi-phất đã dùng một chiêu thức thần

thông làm cho những người đứng sau đám đông quần chúng đó và những thiên thần ở viễn cuối của hệ thế giới đều có thể nhìn thấy và nghe rõ thầy ấy thuyết giảng.] (255)

- (► Nhân tiện, “*Mẹ của Migāra*” (*Migāramātā*) là biệt danh của cô Visākā, là nữ đại thí chủ lớn nhất của Phật; cô được gọi như vậy vì cha chồng của cô là ông Migāra (sau khi nhìn thấy trí tuệ về giáo pháp của cô đã quy phục và) gọi cô là “*Mẹ*” theo cái nghĩa coi như cô là người dẫn dắt ông ta một cách thiện khéo đến với Phật Pháp (giống như một người mẹ khéo dẫn dắt con đi đúng đường vậy). *Khu Vườn Phía Đông* hay *Đông Viên* là tên khu tịnh xá cô đã xây cúng dường cho Đức Phật và Tăng Đoàn).

256 [Mp chú giải: (i) “*Người bị gông cùm ở bên trong* (*ajjhattasamyojanam puggalam*): “*bên trong*” (*ajjhattam*) là chỉ sự hiện-hữu trong cõi dục-giới; “*bên ngoài*” (*bahiddhā*) là chỉ sự hiện-hữu trong cõi sắc-giới và vô-sắc-giới. Những *dục* và *tham* (*kāmachanda-rāga*) đối với “*bên trong*” [có trong *sự hiện-hữu cõi dục-giới*] thì được gọi là *gông-cùm bên trong*. (ii) Còn những *dục* và *tham* đối với “*bên ngoài*” [có trong *sự hiện-hữu cõi sắc-giới và vô-sắc-giới*] thì được gọi là *gông-cùm bên ngoài*. - Hoặc, nói cách khác, (i) *năm gông-cùm đầu* (thấp hơn, nhẹ hơn; hạ phần kiết sử) là loại *gông-cùm bên trong*, và (ii) *năm gông-cùm sau* (cao hơn, nặng hơn; thượng phần kiết sử) là loại *gông-cùm bên ngoài*. - Những người được cho là bị *gông-cùm ở bên trong* và bị *gông-cùm ở bên ngoài* không phải chỉ là những người phạm phu thế tục còn dính nặng trong vòng luân-hồi sinh tử, mà còn có cả những thánh nhân—đó là những bậc thánh Nhập-lưu, Nhất-lai, và Bất-lai—là những người được phân biệt và phân loại theo 02 cách *gông-cùm* nói trên tùy theo hình thức (cánh giới) tái hiện-hữu (tái sinh) của họ.”

- Đáng ngạc nhiên là, bài kinh tương đương thuộc Hán tạng là kinh **MĀ 21** (chỗ T I 448c23–25) lại giải nghĩa 02 loại người này theo một cách *hoàn toàn* đối lập với phiên bản Pāli, như vậy: “*Trong thế gian này có hai loại người. Hai đó là gì? Người với gông-cùm bên trong, là bậc Bất-lai, người không còn quay lại thế gian này. Và người với gông-cùm bên ngoài, là người không phải bậc Bất-lai, là người còn quay lại thế gian này.*” (世實有二種人。云何為二。有內結人阿那含。不還此間。有外結人非阿那含。還來此間)。 Những sự chú giải tiếp theo trong kinh **MĀ 21** cũng nhất quán

với lời chú giải mở đầu này.] (256)

257 [Mp chú giải rằng: “Người đó quay lại trạng thái hiện-hữu này (*āgantā itthattam*): Người đó quay lại trạng thái con người ‘năm-uẩn’. Hay nói khác, sau khi hết kiếp ở cõi trời đó, người đó không tái sinh lại trong cõi trời đó hay trong cõi trời nào cao hơn, mà quay lại cõi thấp hơn, là cõi nhân gian này. Dựa theo yếu tố này, cho thấy ý lời kinh muốn chỉ rằng: 02 thánh đạo và thánh quả *thấp hơn* [Nhập-lưu và Nhất-lai] được chứng đắc bởi một Tỳ kheo là người *chỉ tu thiền quán minh-sát* (= *thiền minh sát ‘khô’*; ‘khô’ là không dính thiền-định) *dùng những yếu-tố (giới) làm đề-mục thiền (sukha vipassakassa dhātu kamma-ṭṭhānikabhikkhuno).*] (257)

258 [Mp: “Một sự giải-thoát bình an (nào đó) của tâm” (*aññataraṃ santam cetovimuttim*): là tầng thiền định thứ tư (tứ thiền), thuộc 08 tầng chứng đắc thiền định; nói nó là *bình-an* bởi vì nó *làm lắng lặn những ô-nhiễm bất bình-an*, và nói nó là *sự giải-thoát của tâm* bởi vì tâm được giải thoát khỏi những ô-nhiễm đó (tâm sạch nhiễm).”] (258)

259 [Mp: “Người đó được tái sinh trong một cõi thiên thân (thuộc 1 trong 5 cõi trời trong-sạch (*suddhāvāsa*, tịnh cư thiên). Người đó không còn quay lại trạng thái con người ‘năm-uẩn’, cũng không tái sinh trong cõi nào thấp hơn cõi trời đó. Chỉ có một trong hai khả năng là: người đó được tái sinh trong một cõi trời cao hơn, hoặc chứng ngộ luôn Niết-bàn cuối cùng. Dựa theo yếu tố này, ý lời kinh muốn chỉ rằng: 03 thánh đạo và thánh quả [Nhập-lưu cho tới Bất-lai] của một Tỳ kheo đang tu sự thiền-định [*định-tâm*] (*samādhi-kammikassa bhikkhuno).*] (259)

260 [Mp: “Ngay chỗ này, lời kinh muốn chỉ sự minh-sát của bậc Nhập-lưu và bậc Nhất-lai [*đã dùng*] để tiêu diệt tham-dục đối với năm đối-tượng giác-quan, và [*để đạt tới*] thánh đạo Bất-lai (*anāgāmaggavipassanā).*”] (260)

261 [Mp: “Với câu này, lời kinh muốn chỉ sự minh-sát của bậc Bất-lai [*đã dùng*] để tiêu diệt tham-muốn được hiện-hữu (hữu tham) và [*để đạt tới*] thánh đạo A-la-hán (*arahattamaggavipassanā).*”] (261)

262 [Mp cho rằng: Ở đây, (i) sự tu-tập để tiêu diệt dục-vọng (*taṇhākkhaya*) là đề cập lại sự minh-sát của bậc Nhập-lưu và bậc Nhất-lai [*đã dùng*] để đạt tới

thánh đạo Bất-lai, và (ii) còn sự tu tập để tiêu diệt tham (*lobhakkhaya*) là đề cập lại sự minh-sát của bậc Bất-lai [đã dùng] để đạt tới thánh đạo A-la-hán. Điều này cũng hơi là cá biệt khi có ý phân-biệt 02 sự tiêu-diệt như vậy. Bởi vì cả 02 dục-vọng (*taṇhā*) và tham (*lobha*) đều có thể cùng chỉ sự tham-muốn được tiếp tục hiện-hữu (*bhava-taṇhā* và *bhava-rāga*: hữu-ái và hữu-tham), và càng thấy bất hợp lý rằng: sau khi đã ám chỉ sự chứng-đắc cao nhất, thầy Xá-lợi-phất lại quay lại nói về một tầng chứng-đắc thấp hơn; câu này có lẽ chỉ đơn giản là sự tiếp tục mô tả về một người đang tu tập để chứng ngộ quả A-la-hán.”] (262)

263 [Mp: “[Thầy Xá-lợi-phất] đã thảo luận sự minh-sát dưới 06 tiêu-đề: (1) ‘thánh đạo và thánh quả thấp hơn’ của ‘người tu thiền minh-sát khô’ dùng những yếu-tố (giới) làm đề-mục thiền quán; (2) ‘ba thánh đạo và thánh quả’ của người tu đang tu thiền-định [sự định tâm]; (3) ‘sự minh-sát’ của ‘bậc Nhập-lưu và bậc Nhất-lai [đã dùng] để tiêu diệt tham-dục (dục diệt) và [để đạt tới] thánh đạo Bất-lai; (4) ‘sự minh-sát’ của ‘bậc Bất-lai [đã dùng] để tiêu diệt dục-vọng muốn được hiện-hữu (hữu-ái diệt) và [để đạt tới] thánh đạo A-la-hán; (5) (đề cập lại) ‘sự minh-sát’ của ‘bậc Nhập-lưu và Nhất-lai [đã dùng] để tiêu diệt dục-vọng (ái diệt)—đó là dục-vọng khoái lạc giác quan (dục ái)—và [để đạt tới] thánh đạo Bất-lai; và (6) ‘sự minh-sát’ của bậc Bất-lai [đã dùng] để tiêu diệt tham (tham diệt)—đó là tham-muốn được hiện-hữu (hữu tham)—và [để đạt tới] thánh đạo A-la-hán.

- Ở phần kết luận bài kinh có ghi số lượng hàng trăm ngàn *koṭi* thiên thần [một *koṭi* = 10 triệu] đã chứng luôn thánh quả A-la-hán, nhưng không ghi số lượng những người chứng đắc các thánh quả Nhập-lưu, Nhất-lai ...”] (263)

264 [Mp đã chú giải chữ “*samacittā*” có nghĩa là “có tâm giống nhau”, “có tâm như nhau”, hay “đồng tâm”, nhân đó nó giúp giải quyết luôn một vấn đề ‘tối nghĩa’ trong thuật ngữ Pāli này. Mặc dù rõ ràng trong tiếng Phạn chữ *sama* = “bình an” và chữ *sama* = “giống nhau, đồng nhau”, nhưng trong nhiều phương ngữ Trung Ấn (Middle Indo-Aryan) thời đó, [gồm có cả tiếng Pāli], thì 02 chữ này dường như không được phân biệt nghĩa khác nhau và do vậy nghĩa của chúng thường hay bị lẫn lộn. Mp khẳng định chữ “*sama*” là tương đồng với chữ tiếng Phạn là “*sama*” (giống nhau, đồng nhau), và ghi rằng: “Họ (các thiên thần) được gọi là ‘có tâm giống nhau’ do tương đồng

nhau về ‘sự vi-tế của tâm’ của họ (*cittassa sukhuma bhāvasamatāya samacittā*); do họ đã tạo ra những thân của họ bằng những tâm có sự vi-tế giống như nhau (*sukhume cittasarikkhake katvā*).” **Mp** cũng đưa ra sự giải thích khác nữa về chữ “*samacittā*”, nhưng tất cả cũng kết lại một nghĩa là “*có tâm giống nhau*”.

- Luận giảng tương đương của Hán Tạng [ở Đại Tạng Kinh Taiso **T I** 449b1] có ghi là: [等心天 = “*những thiên thần có tâm giống nhau*”] và như vậy cũng giống với cách giải thích của **Mp**. Điều này cho thấy rằng, (i) bản kinh gốc dựa vào đó dịch ra bản kinh Hán Tạng đã có chữ “*samacittā*” trong một thứ ngôn ngữ có phân biệt nghĩa khác nhau của 02 chữ “*śama*” và “*sama*”, hoặc là, (ii) nếu bản kinh gốc đó được lưu truyền trong một thứ ngôn ngữ không có phân biệt nghĩa khác nhau của 02 chữ đó, thì chắc hẳn nó đã có kèm theo chú-giải với nghĩa là “*có tâm giống nhau*”.

- Tuy nhiên, 02 chữ “*santindriyā*” và “*santamānasā*” gần cuối bài kinh, cả 02 đều liên quan với chữ “*śama*” tiếng Phạn, điều này cho thấy rằng cái *nghĩa gốc* của chữ “*samacittā*” có thể là “*có tâm bình an*” (theo cách dịch của nhà sư Sujato) thay vì là “*có tâm giống nhau*”, trừ khi đã có sự cố ý lập lờ của người kết tập chữ này.” (264)

265 [**Mp** giải thích: “Ở đây không phải vì sự bi-mẫn dành cho Ngài Xá-lợi-phát, vì lúc đó đâu cần phải thể hiện sự bi-mẫn đối với vị trưởng lão đó ... bởi vì vị ấy đã đạt tới *sự hoàn-thiện về trí-biết của một đệ tử* (của Phật) rồi. Thay vì vậy, nghĩa ở đây là các thiên thần thỉnh cầu Phật đi đến đó vì sự bi-mẫn dành cho những thiên thần khác và những người nghe khác đang tụ tập ở đó.”

- Mặc dù luận giảng đã nói như vậy, nhưng vẫn có thể các thiên thần đã thực sự muốn Đức Phật đi đến đó vì sự bi-mẫn dành cho chính thầy Xá-lợi-phát. Do họ nghĩ rằng có lẽ thầy ấy không có đủ những năng lực thần thông để nhìn thấy hết số đám đông những thiên thần đang tụ tập sát bên để nghe thầy ấy thuyết pháp, và do vậy nếu Phật đến đó Phật sẽ nói cho thầy ấy biết về điều đó. Trong kinh **Ud 40**, 28–29, thầy Xá-lợi-phát có nói thầy không nhìn thấy được một con ma bằng bùn (*mayam pan’etarahi pamsupi-sācakampi na passāma*).] (265)

266 [Mp: “Ngay ở đây” (*idh’eva*): nghĩa là: *chính ngay trong cõi người này và chính theo giáo pháp này* các thiên thần đó (lúc đang làm người) *đã từng tu-tập tâm của họ theo cách như vậy cho nên họ đã được tái sinh thành những thiên thần trong cõi hiện-hữu sắc giới đầy bình-an đó*. Sau khi rời khỏi cõi thiên thần đó, họ đã tạo ra những thân vi-tế. Tức là, lúc đó những thiên thần đó đã đạt tới thánh đạo và thánh quả trong thời kiếp giáo hóa của Đức Phật Ca-diếp (Buddha Kassapa) trong Phật kiếp trước, và do *tất cả những vị Phật đều có giáo pháp giống nhau*, cho nên khi dùng chữ “ngay ở đây” Phật muốn nói rằng giáo pháp (trong mọi Phật kiếp) chỉ là một.”

- Phiên bản Hán tạng còn giải nghĩa rộng hơn phiên bản Pāli, như vậy: “*Chính trong quá khứ khi họ từng là người, những thiên thần có-tâm giống-nhau đó đã tu được một cái tâm thiện lành như vậy, một cái tâm vô cùng rộng và lớn như vậy.*”] (266)

267 [Nguyên văn câu này: *Santindriyā bhavissāma santamānasā*. Như đã nói trong cuối phần chú thích (264) kể trên: Việc dùng lại chữ *santa* = “*bình an*” trong câu này và câu kể dưới như đã gọi ra cái nghĩa của chữ “*samacittā*”, cũng được dùng để mô tả những thiên thần đó (*có-tâm giống-nhau*), vì vậy có khả năng nghĩa gốc của chữ “*samacittā*” là “*có-tâm bình-an*”—Tuy nhiên, còn 02 điều đáng để chúng ta phải dựa theo hơn là (i) cách chú-giải của Mp và (ii) bản dịch Hán Tạng đều dịch là: “*có-tâm giống-nhau*”.] (267)

268 [*Kāmarāgābhinivesavinibandhapaligedhapariyuṭṭhānājjhosānahetu*. Bản gốc ghi nguyên văn câu này là vậy. Tôi dịch tổ hợp chữ này theo sự phân nghĩa của Mp là: *kāmarāgābhinivesahetu, kāmarāgavinibandhahetu, kāmarāgapaligedhahetu, kāmarāgapariyuṭṭhānahetu, kāmarāgaajjhosānahetu*. Cũng cách phân nghĩa này được áp dụng cho tổ hợp dài nói về *diṭṭhi* (cách-nhìn, kiến.)] (268)

269 [Lời buộc tội tương tự đối với Đức Phật cũng thấy trong kinh **4:22** và **8:11**.] (269)

270 [Tôi làm theo **Ce** và **Be** ghi cụm chữ này là *kāmamajjhāvasati* (= *kāmaṃ ajjhāvasati*); khác với **Ee** ghi là *kāmamajjhe vasati*.] (270)

271 [Nguyên văn: *Tuñhībhūtā tuñhībhūtā va saṅghamajjhe saṅkasāyanti*. **Mp**:

“Ngồi im lặng giữa Tăng đoàn, họ không thể mở miệng nói ra một lời nào, chỉ ngồi đó như đang thiền ngẫm.”] (271)

272 [Ở đây và bên dưới đều dịch theo **Ce** và **Ee** ghi là *bhajanti*.] (272)

273 [Cụm chữ này đọc theo **Be** là *yena vā pana tena pakkamanti*. **Ce** và **Ee** ghi chữ cuối là *papatanti*, là không phù hợp.] (273)

274 [Coi và so sánh với kinh **SN 45:24** (Quyển 5).] (274)

275 [*Đường lối chân thực, Giáo Pháp thiện lành (ñāyaṃ dhammaṃ kusalam)*. **Mp** diễn dịch đó là: “đạo cùng với tuệ”.] (275)

276 [Nguyên văn câu này: *Duggahitehi suttantehi byañjanappatirūpakehi*. Đối với đuôi chữ *-patirūpaka* có nghĩa là “giả dạng, vẻ bề ngoài, có vẻ ngoài đánh lừa”, mời coi lại lời diễn đạt là *amitto mitta-patirūpako* trong bộ kinh **DN 31**, mục 15 (*kẻ thù với vẻ ngoài (giả dạng) thân thiện*); là *sakka-patirūpako* trong bộ kinh **SN** (SN I 230,16?); là *jātarūpap-patirūpakaṃ* và *saddhammap-patirūpakaṃ* trong (SN II 224,10–17?). Ở đây, tổ hợp ngữ này có lẽ có nghĩa giống = cụm chữ *dunnikkhittaṃ padabyañjanaṃ* trong kinh **2:20** ở trên. Mời coi thêm kinh **4:160** và **5:156**. **Mp** đã coi chữ *dhamma* ở đây có nghĩa là “lời-kinh” (*pāḷi*) và đã chú giải rằng: “Họ bỏ đi ý nghĩa và lời kinh của những bài kinh được tiếp thu một cách hay khéo, và đặt lên bên trên chúng ý nghĩa và lời kinh của những bài kinh được tiếp thu (học được, có được, nghe được) một cách tồi tệ của họ.”] (276)

277 [**Be** ghi ở đây là: *suggahitehi suttantehi byañjanappatirūpakehi* [**Ee** ghi là: *vyañjanappatirūpakehi*]. Tuy nhiên, **Ce**, như tôi làm theo, đã dùng thể phủ định: *suggahitehi suttantehi na byañjanappatirūpakehi*. **Ce** có thể đã thêm chữ *na* để chuyển tải ý nghĩa cần có, nhưng nếu thiếu chữ đó thì câu có lẽ sẽ tự mâu thuẫn.] (277)

278 [Ở đây và kinh tiếp theo dùng chữ *etadaggaṃ*. *Tốt nhất* nghĩa là bậc nhất, hàng đầu, ưu việt nhất.] (278)

279 [Theo như trong ghi chú của **PED**, chữ *vagga* tiếng Pāli là đại diện cho 02 chữ tiếng Phạn, đó là: (i) *varga*, có nghĩa là “nhóm”, giống như **NHÓM** kinh;

(ii) *vyagra* = phản nghĩa của chữ *samagra*, có nghĩa là “bị chia, bị chia cắt, bị chia rẽ, bị chia nhóm” = phản nghĩa của chữ “hòa hợp, hòa đồng”. Ở đây thì chữ *vagga* rõ ràng có nghĩa thứ hai (*bị chia rẽ*).] (279)

280 [“*Noi gương làm theo*” là tạm dịch chữ “*diṭṭhānugatiṃ āpajjati*”; nghĩa gốc là “*làm theo những gì đã nhìn thấy*” (*diṭṭha*: thấy, chứng kiến)”. Lưu ý: câu này không có nghĩa là “*làm theo cách-nhìn của họ*” (*diṭṭhi*: kiến, quan điểm). **Mp**: “*Làm theo những gì đã được làm bởi những sư thầy sư huynh đó đã làm; những người sau làm theo cách thực hành (của người trước) mà họ đã nhìn thấy.*”] (280)

281 [Nguyên tiếng Pāli là: *cái bậc nhất trong số này (etadaggaṃ)* là hội chúng của bậc nhất (*aggavatī parisā; hội chúng bậc nhất, tốt nhất*).] (281)

282 [**Mp** cho rằng: “Ở đây, bốn thánh đạo và bốn thánh quả đã được nói ra qua phương tiện Bốn Diệu Đế.”] (282)

283 [Tham, sân, si và sự sợ-hãi là *04 động cơ sai lạc*, như đã được đề cập trong các kinh **4:17–20**.] (283)

284 [Về nghĩa của chữ *ukkācita*, tôi làm theo **DOP**, trang 387, định nghĩa là “*sự nói chuyện khoát lác, phô trương và rộng tuếch*” và chữ *ukkācitivinīta* định nghĩa là “*được huấn luyện trong sự nói chuyện rộng tuếch*”. Tôi dùng theo nghĩa “*vô bổ vô ích*” để dịch thay vì dùng nghĩa “*rộng tuếch*”, vì sợ chữ *rộng tuếch* = *trống không* lại nhầm lẫn với từ đồng nghĩa là *tính-không*, mà những giáo lý của Phật giảng giải về *tính-không* là giáo lý hay, thực tiễn, liên hệ đến giác-ngộ rất ráo, chứ không phải là ‘rộng tếch’. (Chỗ này người dịch Việt dịch luôn là “*lời nói phô trương vô bổ*” vừa thuận tiếng Việt, vừa đầy đủ nghĩa gốc của kinh). **Vibh** 352 (**Be** §862) có đưa chữ *ukkācanā* vào định nghĩa của chữ *lapanā*, để gợi ý chữ *ukkācanā* là một công cụ dẫn dụ, khuyến dụ. Cách giải nghĩa này cũng thấy có trong chỗ **Vism** 27, 19–22, (**Ppn** 1.74). Còn trong bài kinh này thì chữ *ukkācita* dường như mang một hàm nghĩa khác, có lẽ nó chỉ *sự nói chuyện rộng tuếch nhưng cũng lịch lãm*, tức là: “*sự nói chuyện trang trọng mà vô bổ*”.] (284)

285 [Lời kinh chỗ này cũng giống trong kinh **SN 20:07** (Quyển 2) và **AN 5:79**, đoạn (4). Về chữ “*liên hệ đến (liên kết, liên quan, tương ứng) tính-*

không” (*suññatāpaṭisamyuttā*), **Mp** có ghi rằng: “Giống như những kinh Liên-Kết (trong ung kinh; **SN**) nói về tính Không Điều-Kiện (vô vi), khai mở ra rằng những hiện-tượng chỉ là hiện tượng trống-không, tức không có chúng sinh hữu tình nào trong đó (vô ngã) (*sattasuññaṃ dhamma-mattameva pakāsakā asaṅkhata samyutta-sadisā*).” ► Vì chúng ta thấy trong chương “Liên-Kết Vô Vi” (*Asaṅkhata-samyutta*; *Tương ung vô-vi*; tức: **SN 43**) của bộ kinh Liên-Kết (**SN**) không nói gì về cái sự “chỉ là hiện tượng trống-không” (pháp không), nên có lẽ ở đây **Mp** thực sự muốn nói tới chương “Liên-Kết Các Cơ-Sở Cảm-Nhận” (*Salāyatana-samyutta*; *Tương ung Sáu Xứ*; tức **SN 35**), đặc biệt là kinh **SN 35:85**.) (285)

286 [**Mp**: “Người quý trọng những thứ thế tục (*āmisagaru*): người quý trọng bốn thứ nhu yếu (thức ăn, quần áo, chỗ ở, thuốc thang) và coi Giáo Pháp xuất thế gian là thấp hơn. Còn “người quý trọng thiện Pháp” (*saddhammagaru*): người quý trọng 09 pháp siêu thế (bốn thánh đạo, bốn thánh quả, và Niết-bàn; là những mục-tiêu của đời sống tu hành) và coi bốn thứ nhu yếu kia chỉ là thứ thấp tục (chỉ có giá trị giúp nuôi thân để tu).”] (286)

287 [Để nhìn thấy: 07 loại Tỳ kheo đầu là những đệ tử đã chứng thánh đạo và thánh quả siêu thế. Để đọc lại định nghĩa chính thức về mỗi bậc ‘giác-ngộ’ này, mời coi lại các kinh **MN 70**, mục 14–21. Hai loại Tỳ kheo sau cùng chỉ đơn giản là người tốt và người xấu chưa chứng nhập thánh đạo.] (287)

288 [Phiên bản **Be** thiếu 02 câu dẫn đầu là: “Bởi vì nó là không chân chánh cho nên” và “Bởi vì nó là chân chánh cho nên” (đoạn sau). Trong **Ce** và **Ee** thì có đủ 02 câu này.] (288)

289 [“Những vấn-đề” hay “những sự vụ phát sinh” hay “những vụ xử” (*adhikaraṇaṃ*). **Mp**: “Đó là 04 loại vấn-đề thuộc về giới luật, liên quan đến một sự tranh-chấp (đúng hay sai về giới luật)”. Mời quý vị đọc tiếp phần chú thích 231 ở kinh **2:15** ở trên.] (289)

290 [**Mp** giải thích: “Vì có đề cập thêm vị vua quay chuyển bánh xe (chuyển luân vương), cho nên cụm chữ thường thấy ‘vì lòng bi-mẫn đối với thế gian’ (*lokānukampāya*) đã không được dùng ở đây”. Về vị vua quay chuyển bánh xe (*rājā cakkavatī*, chuyển luân vương), mời coi lại chú thích 156 ở kinh

1:278.] (290)

291 [Tiếng Pāli là *thūpa* (*bảo tháp*): (là phần mộ, hay mộ đất cao, đồi đất cao, núi đất được đắp cao lên thành bảo tháp ... để đánh dấu và tưởng niệm dài lâu về một người đã mất. Đắp càng cao càng to càng chắc là để tồn tại thời gian được càng lâu trước sự biến đổi và tàn phá của vô-thường; thời sau này người ta có thể xây bằng những vật liệu kiên cố hơn nhiều như núi đá, sắt thép, bê tông ...).] (291)

292 [*Phật Duyên Giác* (*Pacceka-buddha*, Phật Độc Giác) được định nghĩa trong **Pp 14**, 16–20 (**Be §23**) “là một bậc, đối với những điều chưa từng được nghe trước đó, đã tự mình giác-ngộ Bốn Diệu Đế nhưng *không đạt tới sự toàn-trí đối với chúng và sự toàn-năng* (như vị Phật Toàn Giác có được)” (*ekacco puggalo pubbe ananussutesu dhammesu sāmamaṃ saccāni a hisambujjhati; na ca tattha sabbaññutaṃ pāpuṇāti, na ca balesu vasībhāvaṃ, ayaṃ vuccati puggalo pacceka-buddho*).] (292)

293 [**Mp** giải thích rằng: “Một A-la-hán thì không còn khiếp sợ vì bậc ấy đã dẹp bỏ cái ‘*quan-điểm có danh-tính cá thể*’ (thân kiến) (*sakkāyaditṭhiyā pahīnattā*) (nên không còn gì phải sợ). *Con voi thuần chủng*: vì ‘*cách-nhìn có danh-tính*’ (thân kiến) của nó là rất mạnh (*sakkāyaditṭhiyā balavattā*) (nên nó không sợ gì hết, giống như nó nghĩ cái ‘*ta-đây*’ của nó bắt từ).] (293)

294 [“*Phi nhân dê*” hay “*thần dê*” là tạm dịch chữ “*Kiṃpurisā*”: là một loại vật thần giống dê ở ngoài đồng ruộng theo truyền thuyết theo thần thoại Ấn Độ (hình người nhưng các bộ phận sừng, chân, tay ... của dê; còn gọi là: *thần điền dã tham dục*; HV: *khẩn-na-la*)] (294)

295 [**Mp**: “*Không nên chỉnh sửa ta*” có nghĩa là: “(Những) người đó không nên giáo huấn hay chỉ dạy ta; người đó không nên chỉnh sửa ta.”] (295)

296 [Nguyên văn câu này: *No ti naṃ vadeyyaṃ* (*sẽ làm khó, gây sự với ông ta*). **Mp** giải nghĩa là: “*Thì ta sẽ nói với ông ta/ người đó “Tôi sẽ không làm điều thầy nói đâu” và ta sẽ làm khó ông ta/ người đó bằng cách không làm điều ông ta/ người đó đã nói.*”] (296)

297 [Nguyên văn là: *ubhato vacīsaṃsāro* (*sự nói qua nói lại, sự lời qua tiếng*

lại, sự nói chuyện vẫn đáp từ cả hai phía). Cách diễn đạt từ ngữ như vậy là hiếm thấy. **Mp** giải thích nghĩa ở đây là: *cả hai bên lời nói qua lại vẫn liên tục (saṃsaramānā) khi họ đang công kích lẫn nhau.*] (297)

298 [**Ce** ghi là: *ajjhataṃ na avūpasantaṃ hoti* (không phải không được giải quyết ở bên trong) nghĩa là thực ra sự tranh cãi đó đã được giải quyết: điều này là ngược lại với ngữ cảnh ở đây. Những phiên bản cổ hơn bằng chữ Sinhala (Tích Lan cổ) viết tay có đề cập trong ghi-chú đối với **Ce**, có ghi là *ajjhataṃ na suvūpasantaṃ hoti* (không được giải quyết ổn thỏa ở bên trong) thì nghe thuận nghĩa với ngữ cảnh hơn. **Be** và **Ee** ghi là: *ajjhataṃ avūpasantaṃ hoti*, cách ghi này được ủng hộ bởi một bản của **Mp** [bản **Ce** và **Be**]. Do vậy tôi dịch dựa trên căn cứ câu này. Tương tự vậy, trong đoạn sau, **Ce** ghi là: *ajjhataṃ avūpasantaṃ hoti*, cũng lại ngược nghĩa với ngữ cảnh ở đây. Tôi lại dịch căn cứ theo cách ghi của **Be** và **Ee** là *ajjhataṃ na suvūpasantaṃ hoti.*] (298)

299 [**Ce** đã tách đoạn (2) thành một kinh riêng. Nhưng tôi làm theo **Be** và **Ee**, coi 02 đoạn là của một kinh như vậy.] (299)

300 [Tôi đọc cụm chữ này theo **Be** là: *pabbajitasukhaṃ*, khác với **Ce** và **Ee** ghi là: *pabbajāsukhaṃ*. Sự tương phản giữa chữ *gihī* và *pabbajita* thì có lẽ hữu lý hơn giữa chữ *gihī* và *pabbajjā*.] (300)

301 [*Hạnh-phúc dính với những sự thu- nạp (upadhi-sukha) và hạnh-phúc không có những sự thu-nạp (nirupadhi-sukha)*. Về chữ *upadhi*: sự thu-nạp, sự thu-nhập, sự thu-vào; sanh y—mời coi lại chú thích số 219 trong kinh **2:02** ở trên. **Mp** giải thích loại hạnh-phúc đầu là hạnh-phúc thuộc 03 cõi [dục giới, sắc giới, và vô sắc giới] và loại hạnh-phúc thứ hai là hạnh-phúc xuất thế gian (*lokuttara-sukha*).] (301)

302 [Sự tương phản ở đây là giữa chữ (i) *sāmisam sukhaṃ* (hạnh phúc thế tục, vật chất) mà **Mp** đã định nghĩa là *hạnh-phúc còn ô-nhiễm* (hữu lậu lạc) dẫn lùi trở lại vòng luân-hồi [hiện-hữu], và chữ (ii) *nirāmisam sukhaṃ* (hạnh phúc tâm linh) là *hạnh-phúc không còn ô-nhiễm* (vô lậu lạc) dẫn tới sự kết thúc vòng luân-hồi.] (302)

303 [**Mp**: “*Hạnh phúc đi kèm sự hoan-hỷ (sappītikaṃ sukhaṃ)* là sự hạnh-

phúc (lạc) có đi kèm yếu tố hoan-hỷ (hỷ) trong tầng thiền định thứ nhất và thứ hai. Còn *hạnh-phúc không đi kèm sự hoan-hỷ (nippītikam sukham)* là sự hạnh-phúc (lạc) không còn yếu tố hoan-hỷ (hết hỷ) trong tầng thiền định thứ ba và thứ tư.”] (303)

304 [Mp. “*Hạnh-phúc (do) khoái sướng*” (*sātasukha*) là hạnh phúc (lạc) của 03 tầng thiền định đầu. Còn “*hạnh-phúc (do) buông-xả*” (*upekkhāsukha*) là hạnh phúc của tầng thiền định thứ tư.] (304)

305 [Nguyên văn câu này: *Sappītikārammaṇam sukham and nippītikārammaṇam sukham*. Thật đáng nghi ngờ rằng, trong 04 bộ kinh *Nikāya*, chữ “*ārammaṇa*” đã từng có nghĩa là “*đối-tượng của thức*” theo nghĩa chung mà nó đã có trong *Vi Diệu Pháp* và trong các luận giảng. Nghĩa gốc của nó là gần hơn với nghĩa “*cơ-sở*” hoặc “*chỗ-dựa*”. Có trường hợp, như trong kinh **SN 34:05** (Quyển 2), chữ này chỉ một “*đối-tượng thiền*”. Trải qua nhiều thời gian, nghĩa của chữ “*ārammaṇa*” chắc hẳn đã được mở rộng từ “*đối-tượng thiền*” thành “*đối-tượng của thức*” theo một nghĩa chung; nhưng theo sự hiểu biết của tôi thì sự mở rộng này chỉ xảy ra sau thời những bộ kinh *Nikāya* đã được kết tập.] (305)

306 [Mp: (i) “*Hạnh phúc dựa trên sắc giới (rūpārammaṇam sukham)* là lạc dựa trên tầng thiền định sắc giới thứ tư (tứ thiền), hoặc dựa trên trạng thái nào khởi sinh dựa trên sắc giới. (ii) Còn “*hạnh phúc dựa trên vô sắc giới*” (*arūpārammaṇam sukham*) là lạc dựa trên một tầng chứng đắc vô sắc giới, hoặc dựa trên một trạng thái nào khởi sinh dựa trên vô sắc giới.] (306)

307 [Mp chú giải: “‘*Có một cơ-sở*’ có nghĩa = ‘*có một lý do*’. Phương pháp y hệt áp dụng các kinh kế tiếp. Vì các chữ ‘*nguồn*’, ‘*nhân*’, ‘*hoạt động nhân duyên*’, ‘*duyên*’ và ‘*sắc*’ đều đồng có nghĩa là ‘*lý do*’.” (*Sanimittā ti sakāraṇā nidānam hetu saṅkhāro paccayo rūpan ti sabbāni pi hi etāni kāraṇavevacanān’eva*).] (307)

308 [Về thứ tự của NHÓM kinh này tôi làm theo **Be** và **Ee**. Phiên bản **Ce** đã không đặt kinh này ở đây; sở dĩ như vậy là vì kinh này có nói tới cái ‘*lý-do*’ là = *những sự tạo-tác (sasāṅkhārā; hành)* cho nên **Ce** đã đưa nó xuống bên dưới kinh có chữ lý do là ‘*nhận-thức*’ (trưởng) cho đúng theo thứ tự của năm

uẩn (sắc, thọ, tưởng, hành, thức).

- Dường như bản kinh mà luận sư **Mp** đã dùng để chú giải là tương ứng với bản kinh của **Be**, bởi vì **Mp** [của cả **Ce** và **Be**] đều chú giải chữ *nimitta* (cơ-sở), *nidāna* (nguồn nhân duyên), *hetu* (nhân), *saṅkhāra* (sự tạo-tác, hành) và *paccaya* (điều kiện, duyên) đều đồng nghĩa nhau trong bối cảnh này.] (308)

³⁰⁹ [**Mp** giải nghĩa rằng: “*Sự giải-thoát của tâm (cetovimutti)* là sự định-tâm của quả [A-la-hán], còn *sự giải-thoát nhờ trí-tuệ (paññāvimutti)* là trí-tuệ của quả.” Cách diễn dịch này đã giả định rằng 02 sự là có nối-kết nhau, giống như sự diễn tả trong câu “*anāsavaṃ cetovimuttiṃ paññāvimuttiṃ*”. Tuy nhiên, có thể loại *cetovimutti* thế tục sẽ đạt được một cách độc lập với *paññāvimutti*. Để thảo luận thêm về sự tương phản giữa 02 loại *cetovimutti* thế tục và xuất thế, mời coi thêm ở kinh **MN 43**, mục 30–37, và kinh **SN 41:07** (Quyển 4).] (309)

³¹⁰ [**Be** thì đảo ngược trước sau 02 mệnh đề chỗ này.] (310)

³¹¹ [Nguyên văn câu này: *Yo ca akappiye kappiyasaññī, yo ca kappiye akappiyasaññī*. Câu này đề cập những điều được phép và điều không được phép dựa theo những điều-luật của Giới Bốn Tỷ Kheo.] (311)

³¹² [Ở đây tôi dịch theo **Ce** và **Ee** như vậy. Còn **Be** thì đảo ngược 02 mệnh đề trước sau thành: *Yo ca āpattiyā anāpattisaññī, yo ca anāpattiyā āpattisaññī*.] (312)

³¹³ [Ở đây cũng vậy, **Be** đảo ngược thứ tự 02 mệnh đề thành: *Yo ca āpattiyā āpattisaññī, yo ca anāpattiyā anāpattisaññī*.] (313)

³¹⁴ [Lại nữa, ở đây tôi làm theo **Ce** và **Ee** như vậy; còn **Be** thì đảo thứ tự 02 mệnh đề trước sau.] (214)

³¹⁵ [**Mp** chú giải ở đây chữ *āsā* (dục, ham muốn) ở đây là đồng nghĩa = *taṇhā* (dục vọng, ái).] (315)

³¹⁶ [Nguyên văn câu này: *Yo ca laddhaṃ laddhaṃ vissajjeti*. **Mp** giải nghĩa là: *paresaṃ deti* (người đó đem cho những người khác). Tuy nhiên tôi nghĩ

cái được biểu nghĩa bởi chữ *vissajjeti* không phải là sự rộng lòng bố-thí mà là sự tiêu xài phung phí, sự phá của.] (316)

317 [Tương quan kinh này và kinh kế, mời coi kinh **1:11, 1:12.**] (317)

318 [Về 02 loại tội này, được ghi chỗ này và kế dưới, mời coi lại chú thích số 66 trong dãy kinh **AN 1:151–159.**] (318)

319 [*Esā bhikkhave tulā etaṃ pamāṇaṃ* (Đây là tiêu chuẩn và tiêu chí đối với các đệ tử (là) Tỳ kheo của ta). **Mp** diễn dịch rằng chỗ này chỉ cái tiêu chuẩn về trình độ *trí-tuệ* và *thần-thông* như của ngài Xá-lợi-phất và ngài Mục-kiền-liên.] (319)

320 [Hai vị Tỳ kheo ni đứng đầu này lần lượt được coi là *chuẩn-mục về trí-tuệ* và *thần-thông* đối với những Tỳ kheo ni. Coi thêm kinh **1:236, 1:237.**] (320)

321 [Coi thêm kinh **1:250, 1:251.**] (321)

322 [Coi thêm kinh **1:260, 1:262.** Tên của người sau (*Velukaṇṭakī Nandamātā* [*Nandamātā* nghĩa là: *mẹ của Nanda*]) còn được viết là *Velukaṇṭakiyā* và *Velukaṇḍakī.*] (322)

323 [Loạt kinh từ **2:134–137** là làm theo **Be** và **Ee**: coi 02 đoạn nói về *người ngu* và *người khôn* chỉ là 02 đoạn tương phản nhau của mỗi 01 kinh; và do vậy số kinh là 04 kinh. Trong khi đó **Ce** thì chia mỗi kinh này thành 02 kinh riêng, và do vậy số kinh gấp đôi thành 08 kinh. Còn trong các kinh song hành trong những *QUYỂN* sau [như các kinh **3:9, 4:3, 10:225–228**] thì **Ce** lại đi gộp các đoạn *người ngu* và *người khôn* lại thành mỗi 01 kinh, giống như cách mà **Be** và **Ee** đang làm ngay ở đây với loạt kinh **2:134–137** này. Tôi thì làm theo **Be** và **Ee.**] (323)

324 [**Ce** đã đánh số nhầm đoạn đầu này thành số 6 trong *NHÓM* kinh này, và đánh nhầm số 6 cho cả 02 kinh kế tiếp nhau. Chỗ này nên sửa lại là số 7, và những bài kinh kế tiếp của **Ce** đều phải tăng thêm một số mới đúng.] (324)

325 [**Mp** diễn dịch: Về phía người xấu là chỉ sự cư xử của Đê-bà-đạt-đa (Devadatta) đối với Phật và Kokālika đối với những vị đại đệ tử [coi thêm kinh **10:89**; cũng coi các kinh **SN 6:09–10** (Quyển 1); **Sn 3:10**, trang 123–131

(bản dịch của TKBD); Luật Tạng **Vin** II 196–200. Về phía những người tốt là chỉ thầy Ānanda, và người chăn bò Nanda và con trai nhà tài phiệt.] (325)

326 [Nguyên văn câu này: *Sacittavodānañca na ca kiñci loke upādiyati*. Tôi giữ nguyên sự hỗn hợp về cấu trúc văn phạm của 02 mệnh đề không đối xứng nhau như trong bản gốc như vậy (tức một thứ là “*sự thanh tẩy ...*” và một thứ là “*một người ...*”).] (326)

327 [Chữ gốc là *saṅgahā*. Coi thêm kinh **4:32** và chú thích 687 của nó.] (327)

328 [Chữ gốc là *anukampā*. Đây là một chữ thường biểu thị sự bi-mẫn chủ động của một người, đó là lòng trắc-ân, sự đồng-cảm, sự tha-thương; nó tương phản với chữ *karuṇā* thường có nghĩa là sự bi-mẫn hay tâm bi-mẫn trong thiền.] (328)

329 [*Sự tiếp đãi* (sự đón tiếp đón, sự đón chào) ở đây là dịch chữ *santhāra*. **Mp** đã chú giải như thể nó có nghĩa là “*sự bao phủ*” hay “*sự trải ra*” như nó từng có trong một số ngữ cảnh, ví dụ như trong câu: “*Sự bao phủ bằng những vật phẩm ... để bao phủ [khoảng trống] giữa mình và những người khác bằng bốn thứ nhu-yếu (y phục, thức ăn, chỗ ở, và thuốc thang).*” Tuy nhiên trong kinh này chữ *santhāra* có nghĩa gần như đồng nghĩa chữ *paṭisanthāra* trong kinh kế tiếp. Thực ra **Mp** nói rằng 02 chữ này chỉ khác nhau duy nhất chỗ tiếp đầu *-paṭi* mà thôi.] (329)

330 [Chữ gốc là *atitheyāni*. **Mp** giải nghĩa = *āgantukadānāni*: quà tặng cho một người khách.] (330)

331 [(Tầng chứng định là chỉ một trong 04 tầng thiền định sắc giới (jhana) và 04 tầng chứng đắc vô sắc giới và tầng diệt thọ tưởng).- **Mp** chú giải rằng: “(i) Sự thiện khéo trong việc [chứng nhập] một tầng chứng định (*samāpattikusalatā*) là khả năng có sẵn trong việc chứng nhập tầng thiền định sau khi người đó đã hiểu sự phù-hợp về thức ăn và khí hậu. (ii) Còn sự thiện khéo trong việc thoát ra khỏi một tầng chứng định (*samāpattivuṭṭhānakusalatā*) là kỹ năng trong việc thoát ra tại một thời điểm đã định trước (bởi người thiền trước khi nhập định).”] (331)

332 [Ở đây tôi làm theo **Ce** và **Ee** tính mỗi cặp (trong năm cặp) là một kinh

riêng; **Be** thì gộp tất cả 5 cặp này thành 01 kinh.] (332)

333 [**Be** và **Ce** tính những kinh sau đây là những kinh riêng như vậy; nhưng **Ee** thì coi chúng là một sự tiếp nối của *NHÓM 16* theo phiên bản của nó.] (333)

334 [Tôi cũng làm theo **Ce** và **Ee** tính mỗi *cặp* phẩm chất bất thiện [và cặp phẩm chất thiện, ở bên dưới] trong *NHÓM* kinh này là mỗi kinh riêng; **Be** thì gộp nhóm phẩm chất thiện thành một kinh riêng và nhóm bất thiện thành một kinh riêng.] (334)

335 [**Ee** tính nhóm này là *NHÓM 17* theo phiên bản của nó và đặt tên là nhóm “*Những Lý Do*” (*Atthavasa*). **Be** cũng coi đây là một *NHÓM* riêng như vậy, tôi làm theo **Be**. Nhưng **Ce** thì coi nó như phân-nhóm thứ hai của *NHÓM 17* theo phiên bản của nó.] (335)

336 [**Ce** ở đây tính thành 10 bài kinh, nhưng tôi làm theo **Be** và **Ee** gộp chúng thành 01 kinh.] (336)

337 [► Từ kinh [282] đến [309] là ghi ra tất cả những điều-luật trong bộ *Giới Luật Pātimokkha* (*Giới Bốn Tỳ Kheo*) đã được ghi trong *Luật Tạng* (*Vinaya Piṭaka*).] (337)

- (Các thuật ngữ *thuộc Giới Luật* trong các kinh này sẽ khác nhau tùy theo những thuật ngữ về Giới Luật đã được dùng trong các bản dịch bằng tiếng Hán-Việt hay tiếng Việt trước đây. Ở đây, trong giới hạn là “*tóm lược*” của các kinh này, người dịch chỉ dịch ‘*đại ý*’ tên của những điều-luật mà mỗi kinh đã nêu ra *một cách ngắn gọn* như dưới đây. Nếu chưa có phiên bản nào của *Giới Luật Pātimokkha* bằng tiếng *thuần Việt* thì tạm thời quý vị có thể tham khảo thêm phiên bản Hán-Việt đã từng dịch *Giới Luật Pātimokkha* của Trương Lão Bộ (*Theravada*).)

338 [**Ee** coi những kinh *NHÓM* này chỉ là sự liên tục của *NHÓM 17* theo phiên bản của nó; **Ce** và **Be** thì coi đây là một *NHÓM* kinh riêng, nhưng không đánh số nhóm là 19. Tôi làm theo **Ce** và **Be** và đánh thêm số là *NHÓM 19* như vậy.

- (Những ‘sự’ như “*sự-biết trực tiếp, sự hoàn-toàn hiểu ... sự từ-bỏ*”: tổng cộng có **10** ‘sự’. Những ‘phẩm chất’ như “*tham, sân, si ... sự lơ-tâm phóng dật*”: tổng cộng có **17** ‘phẩm chất’. Do vậy, riêng ‘*tham*’ có **10** kinh, gồm kinh **310** và **311–319**. Và **16** ‘phẩm chất’ còn lại gồm có **160** kinh, gồm kinh **320–379**.)] (338)

++++

Về bản dịch, quý độc giả có sự thắc mắc, góp ý, tra cứu, hoặc xin nhận bản in giấy ấn tống, liên hệ người dịch: email: lekimkha@gmail.com, hoặc nhắn tin/điện thoại: (+84)—0898909451; 0909503993, hoặc liên hệ Thư Viện Chùa Bửu Quang, Bình Triệu, Thủ Đức, điện thoại: 0908475521 (chú Bính)

Hoặc anh Huỳnh Văn Thịnh, điện thoại: 0363316764 hoặc email: huynhvanthinh@gmail.com